

Ulusların eşitlik ve birliğinin Leninci ilkeleri

Dinmuhamed Kunayev

*SBKP MK Politik Bürosu üyesi
Kazakistan Komünist Partisi MK Birinci Sekreteri*

Bundan 60 yıl önce, 1922'de, Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi'nden beş yıl sonra Rusya, Ukrayna, Belorusya ve o dönemde Azerbeycan, Ermenistan ve Gürcistan'ı birleştiren Transkafkasya, bu dört egemen cumhuriyet, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'ne gönüllü katılmak için bir anlaşma imzaladılar. Bu zorunluğu toplumsal gelişmenin nesnel seyri, emperyalist saldırılara karşı ülke emekçilerinin devrimci kazanımlarının güvenli savunucusu olan sosyalist toplumu kurma görevleri dikte ediyordu. SBKP Merkez Komitesi'nin, SSCB'nin 60. kuruluş yıldönümü ile ilgili olarak yayınladığı bildiri de şöyle deniyor: «SSCB'nin doğuşu, Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi'nin utkusunun bir sonucudur. Oktobr, sosyal ve ulusal ezgi zincirini kırdı. Ülkemizin tüm halklarını bağımsız yaratıcılığa yükseltti.»⁽¹⁾ Bugün 15 Sovyet cumhuriyetini kapsayan kardeşçe birliğin şanlı tarihi-kapitalist ülkelerle geçmişte ve günümüzde de çözümsüz sayılan yakıcı sosyal ve ekonomik sorunların çözümü için eşsiz deneyimin bir hazinesidir. İşte, halkların eşitsizliğini ve ezgiyi ortadan kaldırma, ayrımsız tüm uluslara özgürlük sağlama sorunu olan ulusal sorun, böylesi sorunlardan biridir.

Değişik türden burjuva eğilimlerinden farklı olarak Marksizm, ulusal sorunun tüm karmaşıklığını, inceliğini ve bazen de bu sorunun psikolojik ve tarihsel açıdan çetrefilliğini dikkate alarak, onun kökenini üretim ilişkilerinin niteliğinde ve her şeyden önce iyelik ilişkilerinde görüyor. «Halkların gerçekten birleşebilmeleri için, ortak çıkarları olması gerekir.

⁽¹⁾ «Pravda», 21 Şubat 1982.

Ortak çıkarları olması için, varolan iyelik ilişkilerinin yok edilmesi gerekir. Çünkü varolan iyelik ilişkileri bir halkın diğer halk üzerinde sömürsüne neden oluyor. Varolan iyelik ilişkilerinin yok edilmesinde yalnızca işçi sınıfının çıkarı vardır. Ve biricik o, bunu yapabilecek güçtedir.»⁽²⁾ K. Marks ve F. Engels, daha geçen yüzyılın ortalarında, ulusal soruna en doğru yolu böylesine somut ve açık bir biçimde saptadılar.

Bu saptama, V. İ. Lenin'in daha Ekim Devrimi öncesinde geliştirdiği ve sosyalizm kuruculuğu pratiğinde üstün, tarihsel başarılar elde edilmesini sağlayan ulusal sorunla ilgili programın temelini oluşturdu. SSCB'de, halkların birliğinin sağlanmasında, ardıcıl enternasyonalizmiyle çokuluslu devletimizin tüm emekçilerinin güven ve saygısını kazanan işçi sınıfı, başı çeken güç olarak hareket etmiştir. SSCB topraklarında yaşayan yüzden fazla ulus ve halklar arasındaki ilişkilerde ulusal ezgi, eşitsizlik, ırk ayrımı gibi belirtiler tümden ve sonsuza dek yok edilmiştir. Sovyet toplumu kişi özgürlüğünü sözle değil, eylemde sağlıyor, ulus farkı gözetmeden insan haklarını garantiliyor. Bizde, yeni sosyalist uluslar oluşmuştur. Sovyet halkları arasında yeni tür ilişkiler – eşitlik, kardeşçe dostluk ve karşılıklı işbirliği ilişkileri – oluşmuştur. Sosyalizmde, ulusların çok yönlü gelişmesini ve bunların birbirlerine yakınlaşmasını öngören yeni tarihsel yasallıklar yürürlüktedir. Gelişmiş sosyalizmin utkusundan sonra SSCB'de yeni tarihsel topluluk, tüm sınıf ve sosyal grupların, tüm ulus ve halkların moral-politik birliğinin simgesi olan Sovyet halkı oluştu.

Kazakistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti geçmişte çarlık Rusyası'nın geri kalmış bir bölgesiydi. Şimdi ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmenin en yüksek aşamasına erişti. Bu SBKP'nin Leninci ulusal politikasının değiştirici, yenileştirici gücünün açık bir kanıtıdır. Sovyet halkları ailesinde cumhuriyetimizin yaşamı dinamizm ile, yeniyi yaratma azmiyle doludur. Bugün SBKP'nin 26. Kongresi kararlarını ve onbirinci beş yıllık görevlerini yerine getirme çalışması yürüten Kazakistan, ekonomik, sosyal ve kültürel çok yönlü gelişmesini başarıyla sürdürüyor.

1

Çarlık Rusyası'nda ulusal sorun son derece karmaşık ve çetindi. Komşu halkların tarihsel yazgısı, Rusya halkıyla birliğinin nesnel zorunluluğunu doğuruyordu. Bunların Rusya'ya katılmaları, yabancı işgalcilerin bu halkların bazılarını fizikman yoketmekten kurtarmıştı. Kazakistan'ın Rusya'ya gönüllü katılması bundan 250 yıl önce başladı. Bu onun genel tarihsel gelişme yolunda bir dönüm noktası oldu. Rusya ile Kazakistan arasındaki sarsılmaz birliği, Büyük Ekim Sosyalist Devrimi sonsuza dek güçlendirdi. İşçi sınıfının ve emekçi köylülüğün çarlığa, kapitalistlerin erkine karşı sınıf savaşımında, birinci beş yıllık emek alanlarında, faşizmle

⁽²⁾ K. Marks, F. Engels, Yapıtlar, c. 6, s. 371.

ölümcül savaşlarda, kahramanlık destanlarıyla dolu olan el değmemiş toprakları işleme yıllarında daha da çelikleşen bu birlik, cumhuriyetimize birkaç on yıl gibi çok kısa bir dönemde, yüzyıllara eşit bir yol geçmesine olanak sağladı.

Eğer, Büyük Oktober ve Komünist Partisi'nin ulusal sorunla ilgili politikası olmasaydı, bu yükseliş olmazdı. Çünkü Rusya imparatorluğunda Çarlık rejimi varlığını sürdürür, halklar da bu despot devletin acımasızca uyguladığı ezgiden kurtulamazdı. Kazakistan toprakları, Türkistan⁽³⁾ ve birkaç eyalet arasında paylaşılmıştı. Bizim bölgelerimize, merkezi endüstri bölgelerinin «ham madde sağlayıcısı olma rolü» ayrılmıştı. Devrimden önce, Kazakistan ve Orta Asya'nın 4 milyon kilometre kare toprağında, yani Avrupa ana karasındaki toprakların % 40'ına eşit olan ıssız-bucaksız bu topraklarda büyük çapta tek bir endüstri işletmesi yoktu. Halk aşırı bir biçimde vergilendiriliyor, değişik angarya ve para yükümlülükleri altında tutuluyordu. Satın aldığı malların fiyatları korkunç yüksekti.

Ulusal devletçiliğin her tür, en küçük belirtileri bile yok ediliyordu. Çarlık rejimi, Kazak halkını kendi adından bile yoksun bırakmıştı. Bu bölgeye «bozkır», onun halkına da «Bozkırlılar», «yabancılar» deniyordu. Bunlar ikinci sınıf insan sayılıyor ve hiç bir yurttaşlık hakkından yararlanamıyorlardı. Halkın yoksullaşma ve gerileme süresi sürüyordu.

Kazak halkı bağrından ozan Abay Kunanbayev, bilim adamı ve gezmen Çokan Valihanov, pedagog-egitimci İbray Altınсарın gibi, çok yetenekli kültür eylemcileri çıkardı. Ama Kazakların ana yığını okur-yazar değildi. Bu halkın gelişmiş yazılı bir edebiyatı, tiyatrosu, profesyonel güzel sanatları ve koreografisi yoktu.

Ülkenin kenar bölgelerinin ulusal emekçi yığınları, çarlık rejiminin ezgisiyle birlikte, yerli toprak oğaları tarafından da gaddarca sömürülüyordu. Yüzyılın başlarında bu sömürüye, yeni vurgun kaynakları arayan, özel hak ve ayrıcalıkları olan yabancıların sömürüsü de eklendi. Yaşlı maden işçisi Tusup Kuzembayev, Karağanda kentinde İngilizlerin işlettiği «Karno» maden ocağında çalışmak zorunda kalmış. O, şunları anlatıyor: «O dönemin zayıf, bitkin, toz-pas içindeki maden işçileri gözümün önüne geliyor. Bunların rutubetli toprak damları aklıma geliyor. Jim Herbert'in başım üzerinde şaklayan kırbacını anımsıyorum. Ve durup, Güney Afrika'nın her hangi bir maden ocağında bir başka bay Herbert, her halde kölelerine, bir zamanlar biz Kazaklara yaptıkları gibi eziyet ediyor diye düşünüyorum . . .»

Sömürgeci sınıfların, varolan haksızlık düzenini kökleştirme çabalarında, Rusya'da Şubat 1917'de yapılan burjuva devrimiyle de bir değişiklik

(3) Rusya imparatorluğuna bağlı Türkistan bölgesinin (baştan buna genel valilik deniyordu) 1867'den 1917'ye kadar yarım yüzyıllık bir varlığı olmuştur.

olmadı. Rusya'nın ezgi altındaki halkları, geçici hükümetten hiç bir reform bekleyemedi.

Böylece Ekim Devrimi'nin eşliğinde Rusya'da ulusal sorun, olağanüstü karmaşık bir durumdaydı. Görüldüğü gibi ilk başta, bu sorunun içeriği, iki üç veya daha fazla halkın birarada yaşamasıyla tükenmiyordu. Ama bu, onlarcasının aralarındaki ilişkileri aynı anda kapsıyordu. İkincisi, bu sorun kenar bölgelerin sömürülmesinin «çok üyeli» bir nitelik almasıyla daha da keskinleşmişti. Bu sömürüye, çoğu zaman birbirine karşı olan yerli, büyük devlet ve yabancı güçler katılıyordu. Üçüncüsü, Rusya'nın nüfusunu oluşturan halklar sosyal-ekonomik gelişmenin değişik aşamalarında bulunuyorlardı. Lenin'in Partisinin 1921'de yapılan 10. Kongresi şunları vurgulamıştır. Rus halkının dışında kalan 65 milyondan endüstri kapitalizminin şu veya bu aşamasına gelmiş olan Ukrayna, Belorusya, Azerbaycan'ın bir bölümü ve Ermenistan'ı çıkartırsak, o zaman geriye çoğunluğunu (Türkistan, Azerbaycan'ın büyük bir bölümü, Dağıstan, dağlılar, Tatarlar, Başkırlar, Kırgızlar vb.) (4) kapitalist gelişmeyi başaramamış, sanayi proletaryası olmayan veya yok denecek kadar az olan, çoğu durumlarda hayvancılığın ve ataerkil aile yaşam biçiminin korunduğu, veya Kırgızistan, Başkıristan, Kuzey Kafkasya gibi yarı-ataerkil, yarı-feodal yaşam biçimini henüz daha tam olarak geçmemiş olan Türk halkının oluşturduğu 30 milyon kalıyor...» (5)

Buradan da ulusal sorunun çözümü yalnızca tüm halklar arasında eşitlik ilişkilerinin kurulmasını, yalnızca ezginin her türlü biçiminin yok edilmesini değil, aynı zamanda sosyal-ekonomik gelişmedeki büyük farkın ortadan kaldırılması için büyük çalışmalar gerektiği gerçeği ortaya çıkıyor. Bu son koşul yerine getirilmeden, gerçek eşitliğin sağlanması olanaksızdır. Bu, sorunun daha uzun yıllar ertelenmesi demektir. Bunun için kesinlikle denebilir ki, eşitsizliğin politik, ekonomik ve sosyal her türlü biçimini ortadan kaldırmak, ve giderek sosyal-ekonomik alanda önemli farkları gidermek ve bunların düzeylerini eşitlemek, SBKP'nin Leninci ulusal politikasının her zaman ana içeriğini oluşturmuştur.

Sovyet Halk Komiserliği'nin, Sovyet erkinin kurulmasından hemen sonra kabul ettiği Rusya halklarının hakları deklarasyonunda, ulusal sorunun çözümünde Leninci politik temel çizgi şöyle belirleniyordu: Rusya halklarının eşitlik ve egemenliği, ayrılma ve bağımsız devlet kurma hakkı da içinde yazgısını özgürce belirleme hakkı, her türlü ulusal ve ulusal-dinsel ayrıcalık ve sınırlamaların ortadan kaldırılması, ulusal azınlıkların ve etnik grupların özgürce gelişmesi.

(4) Gürcistan'da Sovyet erki, RKP(b)'nin 10. Kongresinden iki ay sonra kuruldu.

(5) SBKP'nin kongre, konferans ve MK plenumları kararları, c. 2, Moskova, 1970, s. 252.

Bu ilkesel ve ardıcıl Leninci politika, yeni yaşam için savaşıma atılan halkların derin saygı ve güvenini kazandı. O, ilk defa olarak dünyanın sosyal dömüşümler savaşımında devrimci işçi hareketleri ile kurtuluş hareketleri arasındaki birliği sağladı. Öte yandan bu cesaretli politika, tartışmalara yol açtı, büyük devletin küçük küçük devletlere bölüneceği kuşkularını uyandırdı. Ulusların ve halkların birliği temelinin kökten değişmesine yönelik bu Leninci çizginin derin diyalektiği, hemen herkesce kavranamıyordu. V. İ. Lenin şöyle diyordu: «Proletarya partisi, olanaklar çerçevesinde, büyük bir devlet oluşturmaya çalışıyor. Bu, emekçilerin yararına. Parti, ulusların yakınlaşmasını ve giderek birbiriyle kaynaşmasını sağlamaya çalışıyor. Ama bu amaca o, baskı yolu ile değil, olağanüstü özgür bir biçimde, tüm ulusların işçi ve emekçilerinin kardeşçe birliğini sağlama yoluyla ulaşmak istiyor.»⁽⁶⁾

SSCB'nin kuruluş ilkeleri için savaşımında, bir yandan ayrı ayrı cumhuriyetlerden oluşan konfederasyonun kurulması, öte yandan bunların RSFSR'ne özerklik haklarıyla katılması gibi değişik türden öneriler yeniliğe uğradı. Birlik temelinde Sovyet federasyonunun kurulmasındaki Leninci ilke egemen oldu ve utku kazandı. Buldukları topraklarda nüfusun önemli bir bölümünü oluşturan büyük uluslar, birlik cumhuriyetleri kurdular. Bunların bileşiminde özerk cumhuriyetler, özerk bölgeler ve özerk iller kuruldu. En önemlisi, cumhuriyetler düzeyinde olduğu gibi, her halkın kendi devletini oluşturma hakkı pratikte gerçekleşti. Bununla birlikte proletarya enternasyonalizmi ve demokratik santralizm ilkesine göre oluşan federasyon, halkları güçlü bir sosyalist devlette birleştirdi.

Yeni sistem koşullarında, halklardan, kabile ve etnik gruplardan dinamik bir biçimde sosyalist uluslar oluştu. Eşitlik ve karşılıklı anlaşmalar temelinde ulusal-bölgesel sınırlar saptandı. 26 Ağustos 1920'de, Tüm Rusya Merkezi Yürütme Komiserliği ve Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti (RSFSR) Halk Komiserleri Birliği'nin yayınladığı ve V. İ. Lenin ile M. İ. Kalinin'in imzalarını taşıyan tarihsel bir bildiriyle, Kazakistan Cumhuriyeti kuruldu. Kazakistan'daki devlet biçimi gibi, ülkemizde daha birçok halkın devlet biçimleri Sovyet, sosyalist biçimler olarak doğdu.

Önemli bir nokta da ülkenin ulusal-bölgesel birimleri, nüfusun bileşimi bakımından, tarihsel yerleşim özellikleri ve ülke halkının daha sonraki büyük ekonomik kuruculuk ve yeni hammadde merkezleri oluşturma ve bozkırları işleme yöneliminin koşullandırdığı eylemlerinin sonuçları olarak, genellikle çok ulusludur ve öyle de kalacaklardır. Bu, tümüyle Kazakistan için de geçerlidir. Ülkenin diğer bölgelerinde emekçilerin cumhuriyetimiz topraklarında ekonomik sorunların çözümüne katılmasını, bazı sovyetologlar, yerli halkın çıkarlarını zedeleyen bir çeşit «yeni-sömürgeçilik» gibi göstermeye çalışıyorlar. Bu, cumhuriyetimiz dışındaki

(6) V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 31, s. 167.

sosyalizm kuruculuğuna, örneğin Baykal-Amur demiryolu yapımına ve merkezdeki kara topraklar dışındaki bölgelerde yeni sovhozların kurulmasına katılan Kazakların «sömürgeci» olduklarını iddia etmek gibi saçma bir şeydir.

Bugün Kazak ulusu, cumhuriyet nüfusunun üçte birinden fazlasını oluşturuyor ve dinamik bir biçimde büyüme sürecini sürdürüyor. Tüm birlik cumhuriyetlerinde yapılan iki sayım (1959–1979) arasında Kazakların sayısı hemen hemen iki kat artmıştır. Bununla birlikte, nüfusumuz bileşiminde Rus, Kırgız, Uygur, Sovyet Almanları, Koreli gibi SSCB'nde yaşayan tüm ulus ve halkların temsilcilerinin sayısı da az değildir. Bunların ulusal çıkarlarına ve özelliklerine gösterilen saygı nasıl garanti ediliyor? Sovyetler Birliği ölçüsündeki ve cumhuriyetimizdeki tüm yasalar, bu amaca hizmet ediyor. Bunlar, ülkenin hangi bölgesinde yaşarsa yaşasınlar, değişik uluslardan yurttaşlara tüm politik haklar, yurttaşlık özgürlüğü ve gerçek eşitlik garanti ediyorlar. Örneğin, Cumhuriyetimizde yaşayan Alman ulusundan 10 sayılab, bugün Kazakistan Yüksek Sovyeti üyesidir. «Amangeldi» adlı sovhozda traktör sürücüsü olarak çalışan Natalya Geller ise, SSCB Yüksek Sovyetinde Kazakistan cumhuriyetini temsil etmektedir. Bugün Kazakistanda «Freundschaft» adında Almanca bir gazete çıkıyor. Kore ve Uygur uluslarının tiyatroları da var. Kore, Uygur ve Özbek dillerinde de gazeteler çıkıyor. Birçok dilde yayın yapan Kazakistan radyo kurumu ve kitap basım evleri için de, aynı şeyleri söylemek olanaklıdır.

Sovyetler Birliği'nin şanlı silahlı kuvvetlerinde Kazakistan gençleri de, SSCB'nin tüm diğer ulus ve halklarının temsilcileriyle vatani askerlik borcunu omuz omuza birlikte yerine getiriyorlar. Gençlik, ülkeyi savunmadaki anayasal görevini dürüstçe yerine getiriyor. Kazak halkı, ordumuzun, SSCB halklarının dostluk ordusunun, yurtsever ve enternasyonalist ordusunun, genç kuşukların eğitiminde oynadığı büyük role, yüksek bir değer biçiyor.

Bugün, SSCB'nin Leninci ulusal politikasının uzak görüşlülüğü ve başarılarının tüm yönleri apaçık ortadadır. Bu politikanın bir sonucu olan halkların özgürlük ve eşitliği, yalnız bunların tek tek gelişip serpilmesine değil, aynı zamanda günlük yaşamlarına iyice yerleşen gerçek dostluk ve kardeşliğin doğmasına hizmet eden bir etkidir.

2

Geri kalmış halkların, diğerleriyle sözün gerçek anlamında eşit düzeyde ileri gidebilmesi için kaçınılmaz olan ekonomik gelişmenin hızlandırılmasının pratik yollarını Marksizm-Leninizm öğretisi ta baştan ortaya koymuştur. F. Engels geri kalmış ülkelerin «sosyalist topluma geçişteki gelişme süreçlerini önemli ölçüde kısaltabilmeleri ve Batı Avrupa'da görülen

çile ve savaşın büyük yükünden kaçınabilmeleri yolu açmada» (7) proletaryanın oynayacağı önemli rolü vurgulamıştır. Lenin, bu görüşü yeni koşullara uygun olarak yaratıcı bir biçimde geliştirerek şu sonucu çıkar-
mıştır: « . . . öncü ülkelerin proletaryası yardımıyla geri kalmış ülkeler sov-
yet düzenine, gelişmenin belli aşamalarında kapitalist gelişme aşama-
sını atlayarak komünizme geçebilirler». (8) Ekim Devrimi'nin etkisi,
«yitirilen zamanı aşmak» olan bu tarihsel yeni olanağı yarattı, ve diğer
halklara yardıma her zaman hazır olan, hem de böyle bir yardım yapma
olanaklarına sahip olan Rusya işçi sınıfını ilk defa erke getirdi, yönetici
düzeyine yükseltti.

Lenin'in çıkardığı bu sonuç, dünya devrim sürecinin yazgısı için büyük
bir önem kazandı. Geçmişte geri kalmış bir dizi ülke, sömürgecilik zin-
cirisini kırarak bağımsızlık ve sosyalist gelişme yolunu seçiyor. Sosyalist
ülkeler ailesinde elele veren emekçiler bunlara gösterdikleri yardımları
giderek artırıyorlar. Ve ilk kez bu destek, gücünü, Rusya'nın kenar bölge-
lerinin kalkındırılması sorunu ortaya çıktığı ve en başta Rusya halkının
bu yardımlarına olan güvenimizin yükseldiği bir dönemde gösterdi. «Böy-
lesi yardımlar», diyor L. İ. Brejnev, «büyük güçlülere katlanmaya hazır
olmak ve doğrudan söyleyelim, ulusal kenar bölgelerin geri kalmışlığını
ortadan kaldırmak ve bunların gelişme süreçlerini hızlandırmak uğruna
özveriyi göze almak, yüksek enternasyonalist bir görev olarak Lenin'in
Rusya proletaryasına yaptığı vasiyettir. Rusya işçi sınıfı, Rusya halkı bu
yüce görevi yüzünün aklıyla yerine getirdi. Özü niteliğiyle bu, tüm bir sınıfın,
tüm halkın enternasyonalizm adına gerçekleştirdiği yüce bir kahraman-
lıktır.» (9)

Sömürgecilik kalıntılarını ortadan kaldırma savaşımı, sosyalizm kurucu-
luğunun daha ilk yıllarında başladı. Bu amaçla partinin 10. ve 1923'te
yapılan 12. Kongresinde, önemli önlemler alındı. Kısacası, «kenar böl-
gelere fabrika ve hammaddeleri aktarma yoluyla endüstrinin planlı bir
biçimde yayılması» (10) öneriliyordu. Endüstrileşmiş merkez, üretim-teknik
alanında doğunun genç cumhuriyetlerine yardım etme görevini üstlen-
mişti. 20'li yıllarda Moskova'dan Nijni Novgorod ve Kolomna'dan ve diğer
kentlerden Kazakistan'a çuha dokuma ve şeker fabrikaları doğrudan ak-
tarılmıştı. Kazakistan'a binlerce mühendis, teknik eleman, uzman işçi
gönderilmişti.

Bunlar, önümüzdeki ertelenmez görevlerin üstesinden gelmede kesin
kararlılığı ortaya koyan ilk adımlardı. Aynı zamanda, geri kalmış bölge-
lerin kalkındırılması için yığınların eyleme geçirilmesi yönünde uzun

(7) K. Marks ve F. Engels, *Yapıtlar*, c. 22, s. 446.

(8) V. İ. Lenin, *Tüm yapıtlar*, c. 41, s. 246.

(9) L. İ. Brejnev, *Lenin'in yolunda*, c. 4, Moskova 1974, s. 51.

(10) SBKP'nin kongre, konferans ve MK plenumları kararları, c. 2, s. 253.

erimli programlar da hazırlanıyordu. Bu programlar, bu bölgelerde ekonomik gelişmede, tüm ülke ortalamasına kıyasla nispeten daha yüksek bir gelişme hızı sağlamayı öngörüyordu.

Ulusal cumhuriyetlerde, böylesi bir gelişme hızının sağlanması için ülke fonlarından ek maddesel ve parasal kaynaklar ayrılıyordu. Bunun sonucu olarak 1927–1939 yılları arasında, Kazakistan'da ana endüstri fonları 22,9 kat artmıştı, bu arada SSCB çapında bu artış 7,8 kat olmuştu. Eğer 1940–1970 dönemini ele alırsak, örneğin, o dönemde ülkede gayri safi ulusal hasıla 12 kat artmış, Kazakistan Cumhuriyetinde ise bu artış hemen hemen 19 kat olmuştu. Bu rakamların ardında, yepyeni endüstri merkezlerinin ve bir bütün olarak yeni endüstri dallarının ortaya çıkması, ulaşımın ve iletişim ağıının, konut ve kültür kuruculuğunun gelişmesi yatıyor.

Tarım alanında da büyük gelişmeler oldu. Sovyet Rusya, daha 1918'de, kendi durumu son derece bozuk olduğu halde Türkistan Cumhuriyetinde, Kazakistan'ın güney bölgelerinde sulama sistemi kurulması için, çok mütevazî olan bütçeden 1 milyon ruble ayırdı. Tarımda kooperatifleşme 30'lu yıllarda gerçekleşti. Yeni teknik ve teknolojiyle büyük alanlarda yüksek ürün elde etmek için kolhoz ve sovhozlar kuruldu. Eski çalışma biçimleri hayvancılık alanında da değişti. Bu, göçebelikten mera-otlaklığı biçimlerine dönüştü.

Geri kalmışlığın ortadan kaldırılmasında gelişme tempolarına öncelik tanıyan genel yöntem sosyalist dönüşümlerin içeriğinde herhangi bir tekdüzelik ya da basmakalıp uygulanan bir şey olduğu anlamına gelmez. SBKP'nin ve Sovyet devletinin politikasında eşitleme hiç bir zaman aynı tip ekonomik yapı ve ilişkilerin aşılması demek olan mekanik bir eşitleştirme olarak ele alınmaz, alınmamıştır. Bizim bu soruna yaklaşımımız, kapitalist pratikte yaygınlaştırılmış, ve gelişmekte olan ülkelerde emperyalist ekonomik merkezlerinin çıkarlarına hizmet eden tek yanlı gelişen «yan» ekonomiler için yapılan «yardımlar»dan kökten farklıdır. Sosyalist planlama ve kuruculuk, her zaman bölgenin halk ekonomisi kompleksinin bütünselliği içinde her cumhuriyetin en verimli bir biçimde gelişmesini ve böylece tüm ülke çapında üretim güçlerinin rasyonel yer alması ve görevini yerine getirmesi sorununu başa koymuştur.

Kazakistan'ın gelişmesi, en başta çok zengin bir hammadde temeline dayanıyordu. Bu zenginliklerin planlı kullanımına, Karaganda ve daha sonra Ekibastu maden havzalarının üretime açılmasıyla başlandı. Cumhuriyetimizin kömür üretimindeki payı, tüm Sovyetler Birliği ölçüsünde beşyılıktan beşyılığa artıyor. Hazer denizinin doğu kıyılarında, Mangaşlak yarımadasında çok zengin petrol yatakları bulundu ve üretime açıldı.

Kömür, enerji ve demir madenleri, demir-çelik endüstrisinin kurulmasına temel hazırladı. Kazakistan, ülkenin en büyük çelik üretilen bölgelerinden biri olarak gelişti. Sokolovsk-Sorbaya ve Lisakovskaya'nın demir

ürünleri, Kazakistan metalurji kombinasının çelik ürünleri, dökme demir ve haddeden geçmiş madenleri, Ermak ve Aktübinsk'in alışımları ve aynı zamanda mangan ve krom madenleri Sovyetler Birliği'nin her köşesine ulaşıyor. Kazakistan'ın renkli madenler endüstrisi kurşun, çinko, hadmiyum üretiminde Sovyetler Birliği ölçüsünde birinci sırada geliyor. Ayrıca Kazakistan, Sovyet ekonomisine 50 dolayında değişik renkli, az bulunur madenler de veriyor. Öte yandan, demir-çelik endüstrisinin gelişmesi, ürünleri yalnız SSCB'de değil, aynı zamanda dünyanın 80'den fazla ülkesinde iyi bilinen makine kuruculuğu ve maden işleme endüstri kollarının kalkınmasına da yardımcı oldu.

Kazakistan'ın güçlü endüstri kompleksi işte böyle adım adım kuruldu. Bütünsellik, sosyalizmde ekonomik gelişmenin genel niteliğinin ana çizgisidir. Şimdi Kazakistan'da işletmelerin değişik kollarının, inşaat ve tüm iletişim ağının yerleşim merkezlerinin uyumlu geliştiği ve çevre sorunlarının başarıyla çözüldüğü bölgesel-üretim kompleksleri öne çıktı. Bu türden birkaç kompleks, Kazakistan'da artık endüstri üretiminin yarısından fazlasını birleştiriyor.

Cumhuriyetimizde endüstri üretimi, son yirmi yılda 4,3 kat arttı. Başka bir deyişle daha üç yeni gelişmiş endüstrili Kazakistan kuruldu. Kazakistan'ın bu yıllarda elektrik üretimi yaklaşık 6 kat, makine yapım ve maden endüstrisi üretimi 7,8 kat, petro-kimya endüstri ürünleri üretimi 9,6 kat artış gösterdi.

Tarımı ele alırsak, son yıllarda onun köklü dönüşümlerinin temelinde, 25 milyon hektar bozkır, ham toprağı işlenir hale getirme, Kazakistan'ın zengin maden yataklarını üretime açma sorununun yattığını görürüz. Bu alandaki atılımlar, ölçüleri bakımından tarım tarihinde eşi görülmemiş atılımlardır. Tüm bunların bizim için, o dönemde Kazakistan Komünist Partisi Birinci Sekreteri olarak çalışan L. I. Brejnev'in yönetiminde gerçekleştiğinden ötürü çok büyük değeri vardır.

Kuşkusuz, bir cumhuriyet yalnız başına, bozkırın öne çıkardığı çok değişik ve karmaşık sorunları çözecek güçte değildi. Bunları tüm ülke çözdü. Sovyetler Birliği'nin her bölgesinden temsilcilerin kurdukları «Moskovskiy», «Leningradskiy», «Soçinskij», «Kievskiy», «Minskiy» ... gibi sovhozların adları bile bunu doğruluyor.

Bozkırda çalışmaların başlamasından çeyrek yüzyıl sonra, cumhuriyetimizde tahıl üretimi yaklaşık 7 kat arttı. Bugün Kazakistan'da, tarıma elverişli koşullarda yılda 30 milyon ton tahıl elde edilebiliyor. Bozkırda tarım yüksek verimlidir. Burada elde edilen ürünün % 80'den fazlasını sert dayanıklı ve diğer çok değerli buğday cinsleri oluşturuyor.

Eğer bozkır bir tek tahıl üretmiş olsa bile bu, onun işlenir hale getirilmesi için yapılan harcamaları haklı çıkarır. Ama burada tahıl üretimiyse yanyana, hayvancılık da etkin bir biçimde geliştirdi. Bugün Kazakistan yılda

1 milyon ton et üretiyor. Etili mamüller üretimi ise, bozkırın kalkındırılmasından önceki döneme kıyasla 4 kat artmıştır.

Programsal bir görev olarak eşitleme süreci yavaş yavaş ön alıyor ve bu aynı zamanda sosyalist ekonomi yöntemlerinin dışında düşünülemez bir dinamizmle yürütülüyordu.

Geri kalmış bazı uluslar, sosyalizm kuruculuğu yıllarında Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nin verdiği ve vermeye devam ettiği büyük itiyale kısa bir süre içinde öyle bir yol geçtiler ki, önceleri böyle bir yolun geçilmesi için yüzyıllar gerekiyordu. Bu, reel sosyalizmin ancak köklerin göremeyeceği türden kazanımlarımdan birisidir. Günümüzde Sovyet birlik cumhuriyetleri, kişi başına düşen ulusal gelir bakımından hemen hemen aynı düzeye gelmişlerdir. Emek üretkenliğinin ve halk ekonomisinin teknik donatısının göstergeleri birbirine daha da yakınlaşmıştır. SBKP'nin 26. Kongresinde vurgulandığı gibi, artık Sovyetler Birliği'nde geri kalmış ulusal kenar bölge diye bir şey yoktur.

Buradan çıkarak, neden artık ayrıcalıklı gelişme tempoları sağlanmasına gerek kalmadığı çok iyi anlaşılıyor. SBKP'nin 26. Kongresinde kabul edilen «SSCB'de 1981–1985 yıllarında ve 1990 yılına kadar ki dönemde ekonomik ve sosyal gelişmenin temel yönelimleri» programında örneğin, Kazakistan'da endüstri üretiminin % 22–25 oranında artırılması öngörülmüyor. Bu Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nde de % 20–23 olduğu gibi, ülkede en yüksek gelişme hızıdır.

Partimizin 80'li yıllar için öngördüğü geniş kapsamlı sosyal-ekonomik planların uygulanmasında SSCB'nin tüm halk ekonomisinin etkinliğini yükseltme ve emeğin kooperatifleşmesini daha da derinleştirme sorunları, yerleşim birimlerinde ekonomiyi geliştirme hızının ve yönelimlerinin temel göstergeleri oluyor.

Başarılarımızı sıralarken, çalışmalarımızda önümüze çıkan engelleri de kuşkusuz unutmuyoruz. Halk ekonomisini planlamada ve yönetmede düzenlilik, üretimi örgütlemeye gerekli disiplin ve beceriklik her zaman yeterli düzeyde olmuyor, bilim ve teknolojinin en yeni buluşlarının pratikte uygulanması bazen gecikiyor. Ulaşılan başarılarla eleştirel yaklaşmak, eksiklikleri açığa çıkarmak ve bunlarla savaşmak, tüm eylemlerimizde gerekli koşullardır. Ve ancak bunları dikkate alarak, yeni toplumu kurma yolunda başarıyla ilerleyebiliriz.

3

Sosyal alanda eşitleme görevleri, SBKP'nin komünizm kuruculuğundaki şu genel amaçla belirleniyor: «Her şey insan için, insanın genliği için» Devletin politik ve ekonomik tüm çalışmaları, bu yüce amaca hizmet ediyor. Bu, ortak yaşam ve çalışmalarımızın özünü oluşturuyor. Yeni toplumu

kurma işi çok zor bir iştir. Çünkü bu, emekçilere tüm nimetleri sağlamakla bitmez. Bu aynı zamanda insanda köklü değişiklikler yapılmasını, yeni insanın biçimlenmesini, bireysel niteliklerin toplum bilincinin yüksek düzeyiyle uyumlu olduğu yeni insanın eğitilmesini gerektiriyor. Yeni insanın oluşması, her kişide meydana gelen milyonlarca ve onmilyonlarca bireysel dönüşümden başka birşey değildir. Aynı zamanda bu, tüm halkın yaşamına damgasını vuran yığinsal bir süreç olarak sürüp gidiyor.

Toplumumuzun sosyal yapısında gerçekleşen ve gerçekleşmekte olan değişiklikler, bunu açıkça kanıtlıyor. Kazakistan'da, devrim öncesi toplumda iki birbirine karşıt sınıf vardı. Büyük toprak ağaları ve yoksullar, elinde çok az sayıda hayvan bulunduran Kazaklar. Ulusal işçi sınıfı sayıca azdı. Elişçiliği ve ataerkil yaşam biçimine bağımlı olan bu sınıfın ideolojik sağlamlığı yeterli değildi ve sınıfsal deneyi çok sınırlıydı. Şimdi sosyalizm kuruculuğunda öncülük, yöneticilik rolü bizzat işçi sınıfıdır. Bu bakımdan cumhuriyetimizde ve ülkenin diğer geri kalmış kenar bölgelerinde işçi sınıfının oluşma sorunu parti ve devletin çalışmalarında büyük bir yer almıştır.

Kazakistan'da genç işçi sınıfı, daha ilk adımlarıyla sosyalist bir sınıf olarak oluşmaya başladı. Endüstrinin dinamik bir biçimde gelişmesiyle, daha 1939'da işçiler çalışan nüfusun % 33,8'ini oluşturuyordu. Şimdi ise bunların payı % 70'tir. Bu arada işçi Kazakların sayısı 1 milyonu aşmış bulunuyor. Şunu da belirtmek gerek ki, bozkırda bu hızlı yükselişe paralel olarak her sovhözda yüzlerce makineli tarım uzmanı ve diğer uzmanların çalıştığı ve artık bunlara hiç bir biçimde köylü denemeyecek olan güçlü bir tarım işçileri kolu da oluşmaya başladı. Makinelerle çalışan bu insanlar, işçi sınıfının toplumsal üretimdeki temsilcileridir.

Ancak işçi sınıfının yalnızca sayıca arttığını belirtmek yeterli değildir. Bunun bileşiminde sürekli meydana gelen nitel değişiklikleri de sıralamak gerekir. İşçilerin uzmanlık düzeyi yükseliyor, bunlar bilimsel ve teknik ilerlemenin gereksinimlerini karşılayan meslekler ediniyorlar. İşçilerin sosyal politik aktifliği de yükseliyor, onların devletin yönetimine katılımı da genişliyor. 1980'de yapılan seçimlerde, Kazakistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Yüksek Sovyetine 510 sayıya seçildi. Bunların 221'i işçidir ve bu, Kazakistan Yüksek Sovyetine seçilen tüm sayıların % 43,3'ü demektir.

İşçi sınıfı, sosyalizm kuruculuğunu kolhozcu köylülükle kardeşçe birlik içinde sürdürüyor. Onun çevresinde köklü değişiklikler oluyor. Kolhozcular arasında uzman olmayan işçilerin sayısı önemli ölçüde azalmış, öte yandan tarım makineleri uzmanları ve öteki uzmanların sayısı ve payı hızla artmıştır. 1980 verilerine göre, Kazakistan'da kolhozcuların % 22'sini tarım makineleri uzmanları oluşturuyordu. Oysa bu rakam 1965'te % 16 idi.

Toplum yaşamında aydınların da onurlu bir yeri vardır. 1922 yılında

cumhuriyetimizde, öncelikle kafa emeğiyle meşgul olanların sayısı 20 bini geçmiyordu. Bu rakam 1940'da 283 bine çıktı, 1979'da ise artık 2 milyonu aşmıştı. Bugün Kazakistan'da halk ekonomisinde çalışanların oranı, Ekim Devrimi öncesinde tüm Rusya'da varolan uzman işçilerden 7 kat daha fazladır.

Sosyal yapıdaki bu değişikliklerin ardında, yeni değerlerin kökleştiği, insanın maddesel ve tinsel gereksinimlerini karşılamada yeni bir aşamaya yükselen tüm ulusal yaşam biçimi duruyor.

Kazakistan'da konut yapımı ve sosyal-kültürel kuruculuk da geniş boyutlara ulaştı. Yalnız 10. beşyılıktaki (1976-1980) 30 milyon metre kare konut emekçilerin hizmetine sunuldu. Cumhuriyetimizde her beş kişiden biri yeni konuta kavuştu. Devlet ve kooperatif ticaretinin, kamu ve hizmetler sektörünü, sosyal alt yapının diğer dallarının gelişmesi sayesinde, emekçilerin yaşam düzeyi sürekli yükseliyor. Sovyet erki yıllarında kentlerde işçilerin reel gelirleri yaklaşık 10 kat, köy emekçilerinin ise 12 kat bir artış gösterdi.

Yaşam düzey ve niteliğinin yükseltilmesinde toplumsal tüketim fonları özellikle önemli bir rol oynuyor. Parasız eğitim, uzmanlık eğitimi, tıp yardımı, elverişli koşullarda tedavi ve dinlenme hizmetleri, okul araç, gereçleri, emeklilik maaşları, öğrenci bursları, okul öncesi çocuk yuvalarının desteklenmesi, hep bu fonlardan sağlanan paralarla garanti altına alınıyor. Cumhuriyetimizde toplumsal fonlardan yapılan ödemeler ve sağlanan kolaylıklar, son 20 yılda beş kat artmıştır. Örneğin sağlık alanını ele alalım. Devrim öncesinde Kazakistan'da pratikte sağlık yardımı diye bir şey yoktu. 23 bin kişiye 1 doktor düşüyordu. İşte o dönemin yüreklere acısı tablosu: 1913 yılında Ural vilayetinde 7.702 çocuk doğmuş, aynı yıl içinde 7.764 kişi ölmüştür. Sovyet erki yıllarında ölüm olayları 4 kat bir azalma gösterdi. Veba, çiçek, kolera, trahoma, sıtma gibi geçmişte yaygın olan hastalıklar, tümüyle tarihe karıştı. İnsanların yaşam süresi iki kat arttı ve bugün 70'e çıktı. Genellikle cumhuriyetimizde çocukların ve annelerin sağlığına özel bir dikkat çevriliyor. Bugün ülkemizde 1.450 kadın danışma bürosu ve çocuk kliniği çalışıyor. 48 bin sağlık uzmanı emekçilerin sağlığı ile ilgileniyor.

Eğitim ve kültür alanlarında da buna benzer değişiklikler olmuştur. Kazakistan kısa bir süre içinde Lenin'in saptadığı ulusal kültürü dev boyutlara ulaştırma görevlerini başarıyla çözdü. Bu da, diğer sorunlar gibi, merkezin yardımları sayesinde, tüm ülkenin çabalarıyla çözüldü. Kazaklar Moskova, Leningrad, Taşkent, Omsk ve öteki kentlere eğitime gittiler. 20'li yılların sonlarına doğru bunların sayısı 17 bindi. O günden bu yana cumhuriyetimizde eğitim, bilimsel ve kültürel yapı hızla gelişti. Kazakistan Bilimler Akademisi, geniş araştırma çalışmalarında ulusal boyutta genel kurmaylık oldu. Cumhuriyetimizde üniversite ve meslek okulları ağı 600'-

dan fazla eğitim birimini kapsıyor. Bunun sonucu olarak, işçilerin üçte ikisinin ve kolhozcuların % 60'dan fazlasının yüksek okul ve lise eğitimi vardır. Bin kişiye düşen öğrenci sayısı bakımından Kazakistan birçok gelişmiş ülkeyi geride bırakmıştır. Eğitim alanında uygulanan tüm yöntemleri dikkate alırsak, bugün cumhuriyetimizde her üç kişiden biri eğitim görmektedir.

Çok uluslu Sovyet kültürünün ve her şeyden önce Rus kültürünün yapıcı etkileri altında, Kazakistan'da ulusal sanatlar yükseliş kaydetti. Kazak Sovyet yazarlarının yapıtları ülkemizde olduğu gibi dünyada da geniş olarak biliniyor. Cumhuriyetimizde onlarca dram ve müzik tiyatrosu çalışmalarını, Kazak sineması da yükselişini sürdürüyor. Sanat alanında, tüm dünya ülkelerinin tinsel deneyimlerine yatkın olan Kazakistan'ın folklor gelenekleri varlığını koruyor ve ikinci yaşamına kavuşuyor. Öte yandan Kazakistan kültürü SSCB'nin diğer halklarının kültürüne de etki yapıyor. Özgünlüğünü güçlendiren ve onu enternasyonalizmin geniş yoluna çıkaran Sovyet ulusal kültüründe karşılıklı etki ve zenginleşme sürecinin nasıl gerçekleştiğini biz bir yığın örnekte görüyoruz.

★

Kazakistan'da ve Orta Asya Cumhuriyetlerinde sosyalizmin utkusu pratikte şunu gösterdi: Halklar, kapitalizm öncesi ilişkilerin hangi aşamasında olursa olsunlar, utkuya ulaşan proletaryanın enternasyonalist yardımları ve işçi sınıfının köylülükle birliği sayesinde, Marksist-Leninist partinin yönetiminde, başka koşullarda erişilmesi olanaksız olanı elde edebilirler. Kısa tarihsel süre içinde kendilerini gelişmiş uluslardan ayıran uçurumu ortadan kaldırıp, bunlarla eşitlenebilirler.

Deneyimlerimizi, yaşam biçimimizi hiç kimseye dayatmıyoruz. Ama bugün ulusal kurtuluş hareketlerinin yıldan yıla güçlendiği, yüzkarası sömürgecilik sisteminin çöktüğü, sosyalizm ülkelerinin Asya, Afrika, Latin Amerika ülkelerinde çok geniş ve derin bir yaygınlık kazandığı koşullarda halklar zengin Sovyet deneyiminin değerlerine kendisi tanık oluyor.

Ülkemizde proletarya diktatörlüğü devleti, genel halk devletine dönüştü. Sovyetler Birliği topraklarında yaşayan çok sayıda ulus, halk ve etnik gruplar, gelişmiş sosyalist toplumu kurma sürecinde, yeni tarihsel bir topluluk oluşturdular. Sovyet halkı.

SBKP Merkez Komitesinin bildirisinde şöyle deniyor: «SSCB'nin kurulması, bileşimi bakımından çok uluslu, ideoloji ve politika, örgütsel kuruluşu ve ilkesel eylemleri bakımından derin enternasyonalist olan Leninci Bolşevik Partisinin eşsiz bir kazanımıdır.»⁽¹⁴⁾

(14) «Pravda», 21 Şubat 1982.

Bugün saflarında 750 bir komünisti birleştiren Kazakistan Komünist Partisi'nin, Lenin'in şanlı partisine ait olmasından biz Kazaklar kıvanç duyuyoruz. Bozkır topraklarında, ve dünyanın en büyük kömür havzalarında, bilimsel-araştırma enstitülerinde, Baykonur'un uzaycılık poligonlarında – cumhuriyetimizde emekçilerin büyük işler çevirdiği her alanda, komünistler öndedir. Kazakistan'da komünistlerin dörtte üçü doğrudan üretimle bağlıdır. Bu örnek, parti ile halk arasındaki sarsılmaz bağların açık bir kanıtıdır. Ulusal ilişkiler de dahil, partinin dev planları, halk bunları kendi öz davası olarak kabul ettiği için yaşamda gerçekleşiyor. Bu, sarsılmaz birliğimizin ve onun ilerdeki başarılarının güvencesidir.

TÜSTAV

Demokratik dönüşümler üstüne görüşlerimiz

Harilaos Florakis

Yunanistan Komünist Partisi MK Genel Sekreteri

İşçi sınıfının devrimci partisinin çalışmaları, doğası gereği, çağdaş toplumsal gelişmenin karmaşık diyalektiğini yansıtan canlı, dinamik süreçtir. Kendi deneyimlerimizden, kardeş partilerin deneyimlerinden hareketle biz Yunanistan komünistleri çalışmalarımızın etkinliğinin güvencesini daima zamana ayak uydurmada, onun sosyal nabzını, politik yaşamının ritmini sürekli hissetmede görüyoruz. Partinin genel doğrultusunu uygularken, ülke içinde ve uluslararası alandaki durumda, güçler oranında, yığınların eğiliminde ve tutumunda her değişikliği dikkatle izlemek, bunları taktik çizginin oluşturulmasında veya uygulanmasında, duruma uygun görevin belirlenmesinde ve belgilerin ortaya atılmasında hiç bir zaman gözden uzak tutmamak gerekiyor. Tek sözle Leninci eylem, savaşım gerekiyor.

Partimiz Yunanistan'ın toplumsal yaşamında, onun bugünkü politikasında önemli değişikliklerin gerçekleştirilmesi olanaklarının ortaya çıktığı bugünkü durumda çalışmalarını böylesi konulardan hareket ederek düzenlemeye çalışıyor. Bu olanaklar 1981 Ekiminde yapılan parlamento seçimlerinin sonuçlarıyla, sağcı, gerici çevrelerin yenilgisiyle ve tekelci sermayece sömürülen ve ezilen halkın tüm katmanlarında hızla artan derin toplumsal değişikliklere geçilmesi isteminde yansıyan sol güçlerin büyük başarısıyla bağlıdır. Demokratların bu başarısına uzun yıllardan beri yürüttüğü özverili savaşımla büyük katkıda bulunan Yunanistan komünistleri, bugün partinin teorik ve pratik çalışmalarının aktifliğini gerektiren yeni, karmaşık sorunlarla karşı karşıya bulunuyorlar.

Yunanistan'da bugünkü sola kayış koşullarında politik durumun özellikleri nedir? Bu koşullara uygun olarak, demokrasi ve sosyalizm için anti-emperyalist, anti-tekelci, demokratik güçlerin birliği için savaşımımızı nasıl ve hangi somut biçimlerde sürdürmeliyiz? YKP'nin etkisini artırmada, onun ulusun yaşamına, devletin iç ve dış politikasına etkisini yükseltmede yeni olanaklardan yararlanmanın yolları nelerdir? İşte bunlar bugün Yunanistan komünistlerinin önünde duran ve partinin gelecekteki politikasına çok bağlı olan güncel sorunlardır.

Bu sorulara doğru bir yanıt vermek, ancak toplumsal gelişmenin yasallıkları, yaratıcı Marksizm-Leninizm öğretisi temelinde ortaya çıkan partinin teorik düşüncesi ışığında olanaklıdır. Çünkü Lenin'in belirttiği gibi, kim ki, önceden genel sorunları çözmeden özel sorunları çözmeye kalkar-

sa, politikasını «kötü bir yalpalama ve ilkesizliğe» mahkum ederek «attığı her adımda kaçınılmaz olarak ister istemez bu genel sorunlara «takılıp kalacaktır.» (1)

Gerçekten de, örneğin Yunanistan kapitalizmi ve onun dünya emperyalist sistemindeki durumu için karakteristik olan köklü çelişkilerin dışında, seçimlerde sağcıların yenilgisini ve Yunanistan Sosyalist Hareket Partisi (PASOK)'un kurduğu hükümetin işbaşına gelmesini ele alırsak, ülkenin gelişmesinde neredeyse sosyalist nitelikte köklü değişikliklere yol açan radikal dönüşümlerin gerçekleştiği sanılabilir. Nasıl ki bazı solcu çevrelerde böyle de sanılıyor. Böylesi görüşlere nasıl bir politika uygundur? Bu, pratikte neye yolaçar, nereye götürür?

Dönüşümler yolunda kesin değişikliğin tamamlandığı ileri sürülüyorsa, bu durumda, olayların gelişme mantığına göre, bunlar için devrimci savasım anlamını yitiriyor ve bunun kapitalizmi sözde yavaş yavaş, adım adım yeni toplumsal düzene dönüştürecek reformlar politikasıyla değiştirilmesi gerekiyor. Aslında ise, sosyal reformizmin tüm deneyimlerinin gösterdiği gibi, böylesi bir politika kaçınılmaz olarak toplumu hiç bir zaman eski düzenin evriminin sınırları dışına çıkarmıyan sınıf düşmanına ilksiz ödünler vermeye götürür.

Biz, erkin, tutucu «Yeni Demokrasi» partisinden PASOK'un eline geçmesini, burjuva ve sosyal demokrat hükümetlerin sıralanmasının çoktan politik yaşamın normları olduğu birçok Batı Avrupa ülkesi için tipik olan bir «nöbet değiştirme» olarak mı değerlendiriyoruz? Hayır. Özü ve potansiyel sonuçları bakımından bu olay çok daha önemlidir. Bunu objektif anlamak için günümüz Yunanistan toplumunun bazı genel sorunlarını ele alalım.

YKP'nin Programı, Yunanistan'ı, ana çizgisi yabancı tekelci sermayeye ve uluslararası emperyalizme bağımlı olan, üretim güçlerinin orta derecede geliştiği kapitalist endüstri-tarım ülkesi olarak niteliyor. (2) Ekonomik alanda bu bağımlılık, ülke ekonomisinde uluslararası tekellerin ağır basmasında görülüyor. Bunlar endüstri üretiminin üçte birini kontrol ediyor. Metalurji, elektronik, petrol işleme, petro-kimya gibi modern endüstri alanlarında bu kontrol % 50'den % 95'e kadar varıyor. Yabancı sermayenin iç ve dış ticarete, banka işlerinde rolü büyüktür. Yunanistan'ın «Ortak Pazar»a girmesiyle bu bağımlılık daha da arttı, temel ekonomik sorunlar üstüne kararlar alma merkezini ülkenin sınırlarından daha fazla uzaklaştırdı. Yabancı sermaye daha önceki hükümetlerin kendisine tanıdığı bir dizi ayrıcalıkları, ucuz iş gücünü (Yunanistan'da işçiler, AET üyesi öteki ülkelerin işçilerine oranla birkaç misli daha az ücret alıyor) kul-

(1) V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 15, s. 368.

(2) YKP'nin 10. Kongresi, Moskova, 1979, s. 175.

lanarak, ülkeden büyük kârlar çıkarıyor. Son yıllarda sağladıkları kâr 10 milyar doları buluyor.

Dışa bağımlılık yapısında, Yunanistan'ın politikasının Amerikan emperyalizminin ve NATO'nun askersel-politik çıkarlarına hizmet etmesi özel bir yer tutuyor. ABD ve NATO ile askersel işbirliği anlaşmaları temelinde oluşan askersel-politik mekanizma, ülkenin topraklarındaki Amerikan ve NATO üsleri, Yunanistan limanlarının Amerikan 6. Filosunun sürekli durağı haline getirilmesi, iç gericilikle sıkı bağları olan yabancı gizli servislerin aktifliği buna hizmet ediyor.

Ekonomik ve askersel-politik bağımlılık sistemi, ilerici değişimler yolunda başlıca, en sağlam ve zor aşılır bir engeldir. Anti-demokratik, halk düşmanı nitelikli bu sistemin etkisi, egemen sınıfların ve uluslararası sermayenin çıkarlarını tehlikeye sokan Yunanistan toplumunun gelişmesinde demokratik dönüşümler olanağı ortaya çıkınca her zaman iç politik duruma olumsuz bir yönde oluyor. Böylesi durumlarda, olağanüstü geniş bir çapta, pratik olarak toplumsal yaşamın tüm alanlarına giren emperyalist etki aygıtı işlemeye başlıyor. Onun eylemleri demokratik hareketi bastırmaya yöneliktir. Eğer buna yeterince olanak yoksa, bu harekete, tekelci oligarşi için tehlikeli olmayan bir yön verilmeye çalışılıyor. Yunanistan'ın büyük sermaye çevreleri ise emperyalizme bağımlılık sistemini kendi konularının korumasında çözümleyici bir güvence sayıyorlar, ve bunun için de, onun yıkılmasına izin vermemeye, onu değişen koşullara uydurmaya çalışıyorlar.

Yerli tekelleri, yabancı sermayeyi ve uluslararası emperyalizmi birleştiren paktın egemenliği, Yunanistan'daki halk yığınlarının durumuna kötü bir etki yapıyor. Önemli ekonomik olanakları olmasına karşın bu ülkenin, Batı Avrupa'da yaşam düzeyi en düşük olan bir ülke olarak kalmasının sorumluluğunu bu çevreler, bu güçler taşıyor. İşsizler, çalışma durumunda olanların % 15'ini aşıyor, enflasyon % 25'i buluyor, konut sorunu bütün keskinliğiyle ortada duruyor. Okul ve hastane sayısı yetersiz. Tekelci oligarşinin baskısından sadece işçi sınıfı değil, büyük sermayenin adaletsiz taban fiyatları sisteminin yardımıyla sömürdüğü köylülük, aynı zamanda kent küçük ve orta burjuvazisinin birçok katmanları zarar görüyor.

Bugün Yunanistan'ın yaşamsal önemdeki sorunlarının odak noktasını, demokrasi sorunu oluşturuyor. Bu sorunlardan her biri şu veya bu biçimde demokrasi sorunuyla bağlıdır. Bu da doğaldır. On yıllarca aşırı gerici rejimlerin egemen olduğu, yakın zamana kadar askersel cuntanın yönetiminde bulunduğu, onu değiştiren sağcı «Yeni Demokrasi» hükümetinin pratik olarak diktatörlük aygıtını olduğu gibi bıraktığı ve halka otoriter bir Anayasa dayattığı bu ülkede, ücretlerin artırılmasından yabancı askersel üslerin kaldırılmasına kadar halkın her isteğinin gerçekleşmesi,

kaçınılmaz olarak işçi ve halk düşmanı yasalara, patronların, polisler, tutucuların keyfi hareketlerine, büyük ölçüde de gerici devlet bürokrasisine, tek sözle gerçek demokrasinin varolmamasına dayanıyor.

Böyle bir çözülemeye dayanarak, YKP'nin 10. Kongresi, Yunanistan toplumunun ana politik çelişkisinin anti-emperyalist, anti-tekelci güçler ile tekelci burjuvazi ve emperyalizm arasında olduğu sonucunu çıkardı. Olayların gelişmesi bu sonucun doğruluğunu kanıtladı. Söz konusu çelişkinin sert bir biçimde keskinleşmesi 80'li yılların başında toplumun ezici çoğunluğunun temsilcilerini sıralarında birleştiren demokratik, halk hareketi güçlü bir yükseliş gösterdi. Halkın uzun yıllar yürüttüğü savaşımın hazırladığı bu yükseliş, 1981 yılı seçimlerinde sol partilerin başarısını sağladı. Oylarını bu partilere veren seçmenler, demokrasi, toplumsal yaşamın tüm alanlarında ilerici dönüşümler için oy kullandılar.

YKP'ne göre, sadece, Yunanistan'ın bugünkü aşamadaki sosyal-politik gelişmesinin içeriğini belirleyen tüm bu koşulları gözönünde bulundurarak, seçimlerin politik sonuçlarının önemi üstüne yukarıda ortaya attığımız soruya kanıtlı bir yanıt verilebilir. Kanımıza göre, bu, şunlardan oluşuyor.

Birincisi, otoriter rejimin yıkılması ve sol güçlerin parlamentoda güçlü çoğunluğu elde etmesi, geniş halk yığınlarının varolan toplumsal-politik sisteminin demokratikleştirilmesi yönündeki kesin iradesini gösteriyor. Bugün bu iradeyi kimse yadsıyamaz. Hatta bugün tutucuların, halkın bu isteğine ayak uydurmaya çalışarak, ikiye bölünmeyle demokrasiye bağlı olduklarını açıklamaları olgusu bunu kanıtıyor. Bugün, sayıların yarısından fazlasını sosyalistlerin ve komünistlerin oluşturduğu parlamento, ülkenin demokratik yenilenmesinde gerçek bir araç olabilir.

İkincisi, seçim kampanyası boyunca, seçimlerde, ve ondan sonraki politik savaşta komünistlerin konumu önemli ölçüde güçlendi. Partimiz ayların % 10'dan fazlasını alarak, sol sayıların parlamento çalışmalarına gerçek anlamda katılmalarını sınırlamak amacıyla yapıldığı anti-demokratik düzenlemenin getirdiği nicel sınırı aştı ve 13 sandalye kazanarak, sayı bakımından PASOK ve «Yeni Demokrasi» partilerinden sonra üçüncü sırada gelen parti olarak tüm haklara sahip fraksiyon kurdu. Ama sorun yalnız bunda değil. YKP'ni destekleyen birçok seçmenin, ana ödevin çözümüne daha iyi katkıda bulunması, yani sağcı güçleri yenilgiye uğratmak amacıyla sosyalistlere oy verdiklerini, demokratik eğilimli seçmenlerin bir kesiminin ise, sola doğru daha köklü bir kayıştan korkarak, «önce PASOK, sonra YKP» ilkesine göre oy kullandıklarını dikkate almak gerekiyor. Biz inanıyoruz ki, potansiyel seçmenlerimiz olan bunlar ve ötekiler, gerçekten demokratikleşmiş bir toplum koşullarında komünistlere oy vereceklerdir. İlkesel bakımdan önemli olan, anti-komünizmin alabildiğine körüklenmesine, taraftarlarımızın zehirlenmesine, yığınsal iletişim araçla-

rından yararlanma olanağının olmamasına, uluslararası gerginliğin artmasıyla ilgili bütün güçlülere karşın, parti, sadece kendisine verilen oyların sayısını artırmayı başarmakla kalmadı, yığınlar üzerinde etkisini önemli ölçüde genişletti, halkın çıkarları için savaştan en direngen demokratik güç olarak saygınlığı daha da arttı.

Üçüncüsü, bize göre, sosyalistlerin ülkenin yönetimini ele almaları ile ilgili bir olaydır. PASOK'un programının politik sınırlılığını, onun burjuva çevreleriyle uzlaşmaya gitme yatkınlığını gözönünde bulunduran partimiz, herşeye karşın, yeni yönetimin işbaşına gelmesinde, ülkenin demokratikleştirilmesi, halkın yaratıcı gücüne ket vuran cuntanın, otoriter rejimin kalıtlarının ortadan kaldırılması için geniş olanaklar görüyor. Sorun, bu olanakları gerçekleştirmektir. Biz PASOK hükümetinin çalışmalarını, bu sorunun pratik çözümü açısından değerlendiriyoruz ve değerlendireceğiz. Burada söz konusu olan, herhangi tarafsız bir hakem rolünde ona iyi veya kötü not vermek değil, onun somut eylemlerde yansıyan politik çizgisini değerlendirmektir. YKP şunu açıkça belirtiyor: Hükümetin demokratikleşme yönündeki her adımı bizim tam desteğimizi görecek, bu yoldan ayrılma yönündeki her adımı da, kesin karşı koyuşumuzla karşılaştacaktır.

Böylece, komünistler, meydana gelen değişikliklerin politik rolünü küçümsemiyorlar, tam tersine buna çok büyük önem veriyorlar. Bununla birlikte partimiz, bu değişikliklerin, gerçek egemenliğin kaynağının bulunduğu sosyal, ekonomik ve politik yaşamın temel alanlarını çok az etkilediğini çok iyi görüyor. Onun en önemli kaldırıcıları oligarşinin elinde kalmaya devam ediyor. Ona güç veren emperyalizme ve NATO'ya bağımlılık hâlâ sürüyor. Büyük sermaye ülkenin ekonomisindeki güçlü konumlarını önceleri gibi koruyor. Anti-demokratik yasalar yürürlükte. Tutucuların parlamentodaki sandalye sayısı üçte birin üstünde, devlet başkanlığı da dahil devlet aygıtının birçok kilit noktaları bunların elindedir. Tüm bunlar onlara yasalarda köklü değişikliklerin yapılmasını sabote etme olanağı veriyor. İç ve dış gericilik, yeni rejimi yıkmaya, rejimin gericiliğinin çıkarlarına hizmet etmesini sağlamaya yönelik eylemlerini uyumlaştırmaya, koordine etmeye çalışıyor.

Tüm bunlara karşın, durum seçimlerden öncekinden esaslı biçimde farklıdır. Gericiliğin konumları ciddi olarak zayıfladı. Politik girişim sol güçlerin elindedir. Yığınların toplumsal aktifliği arttı. Onlar kendi çıkarlarını kendi girişimleriyle gerçekleştirmeye çalışıyorlar. Sosyalistlerin erke gelmesi, emekçilerin örgütlenmesi, grev, gösteri ve diğer savaş biçimlerini legal olarak kullanma olanaklarının genişlemesine yardım etti. Bütün bunlar, komünistlerin çalışması, YKP'nin sıralarının doldurulması ve onun toplumsal yaşamdaki etkisinin artması için elverişli koşullar yarattı. Şimdi görevimiz, halkın kazanımlarını geliştirmek, aynı zamanda partiyi,

onun yığınlarla bağlarını güçlendirmek için yeni durumdan demokrasi yolunda daha ileri gidilmesi amacıyla azami ölçüde yararlanmaktır.

Yunanistan'daki demokrasi güçleriyle gericilik arasında çelişki sertleşmeye devam ediyor. Bu, onların iki, birbirine karşı yöndeki politik kutuplaşmasının derinleşmesinde kendini gösteriyor. Birincisi, «Yeni Demokrasi» partisinin ve öteki burjuva örgütlerinin uyguladığı politika ülkenin gelişmesi sorununu, tekellerin egemenliğinin, emperyalist bağımlılığın korunması ve kalıcılaştırılması çerçevesinde ele alıyor. İkincisi, sol, ilerici doğrultu, sorunların Yunanistan'ı tekellerin erkinden kurtaracak ve emperyalizme bağımlılığa son verecek, gerçek, derin demokratik dönüşümleri sağlayacak biçimde çözümünü isteyen halkın çabalarını yansıtıyor.

Ama, biz asla durumu şematize etmek, birinci ve ikinci doğrultuyu oluşturan partiler arasında varolan önemli farkların üstünü örtmek niyetinde değiliz. Yaşam gösteriyor ki, her birinin politikası şu veya bu ölçüde, az veya çok sınıf savaşımının gerçeklerine dayanan bu yönlerden birine doğru eğilim gösteriyor; bu, sosyal çelişkilerin derinliğine, ülkenin önünde duran sorunların özüne bağlı olarak oluşur ve değişir. Bugünkü durumda, «ara bir konum» alma yönündeki her tür çaba tutarsızdır. Yunanistan toplumunda çelişkiler öylesine sertleşmiştir ki, her parti, objektif durumun dayatmasıyla politik yaşamın şu veya bu kutbunda yerini alıyor.

YKP, bugünkü karmaşık ve çelişkili durumda yerinin nerede olduğunu çok iyi biliyor. O, her zaman işçi sınıfının, geniş halk katmanlarının gerçek demokratik dönüşümler için verdiği sosyalizme yol açan savaşımın ön sıralarında yer aldı ve yer almaya da devam ediyor. Ama, V. İ. Lenin'in dediği gibi, kendini «öncü» ilan etmek yetersizdir, öncü gibi eylem yürütmek, yığınları kendi ardından sürüklemek, onları «bizim ileriye gittiğimize» inandırmak gerekiyor. ⁽³⁾ Partimiz, günümüz koşullarında bu rolünü nasıl yerine getiriyor, yığınların önüne hangi görevleri koyuyor?

Yeniden «genel sorunları», yani toplumu değiştirme sorunlarını ele almak gerekiyor. Bu sorunları çözmeden savaşımın perspektiflerini olduğu gibi, onun her aşaması için somut hedefleri belirlemek olanaksızdır. Bu şundan ötürü de günceldir. Yukarda da belirtildiği gibi demokratların başarıları anti-tekeli hareketin belirli çevrelerinde reformist hayaller yaratmıştır; kimileri bunları biz komünistlere de aşlamaya çalışıyor. Hemen söyleyelim ki, bu çabalar boşunadır. Bunlar, Marksizme-Leninizme bağlılığı on yıllarca devrimci savaşta ve ağır deneyimlerde çelikleşmiş olan partimizde yankı bulamaz. Ama, işçi sınıfının belirli bölüklerini şaşırtaabilecek bu çabaları dikkate almadan edemeyiz.

Yunanistan reformistleri solcu güçlere nasıl bir toplumsal dönüşümler

⁽³⁾ Bak: V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 6, s. 83–84.

ereği öneriyorlar? Burada söz konusu olan, sosyalist ülkelerde varolan toplumsal sistemden ve sosyal demokrat ideologlarının öne sürdüğü elenekselsel «demokratik sosyalizm» görüşünden farklı olacak bir «üçüncü ol» türüdür. Ancak söz konusu «Sosyalizm modelinin» gerçekleşmesinin e gibi somut değişiklikler getireceğini anlamak güçtür. Görülüyor ki, u görüşün yanlıları da buna yanıt getiremiyorlar. Çünkü, özü bakımından bu görüşün, sosyal ve politik bir programda cisimlenmesi olaksızdır. Anlaşıldığına göre, bu tür «modeller»in ideolojik temelinde, erkek değişiklikler uğrunda çabada çok reel sosyalizmin karşısına bir ey, çoğu kez de açık anti-sovyetizmle dolu bir şey çıkarma çabaları atıyor. Bunlar, özellikle, «Sovyet modeline» alternatif olarak öne sürülüyor. Sözde «Sovyet modelinin» öteki ülkelerin halklarına «dayatıldığı» alanından hareket ediyorlar.

Kanımıza göre, yaşamda, toplumsal dönüşümler pratiğinde bir tek sosyalizm modeli» diye birşey yoktur ve olamaz da. Önceden saptanmış bir şemaya göre, toplumsal gelişmenin objektif eğilimleri dışında sosyalizmin kurulabileceğini düşünmek saçmadır. Böylesi bir şemanın halklara dışardan dayatılabileceğini düşünmek ise daha büyük saçmalaktır. 'KP'ne göre, her toplumun sosyalist temeller üzerinde yeniden kurulması her ülkenin somut koşullarında nesnel yasallıklara uygun olarak ortaya çıkan doğal tarihsel bir süreçtir. Herşeyden önce, emekçiler erkinin şu eya bu biçiminin kurulmasını ve temel üretim araçların toplumaştırılmasını içeren bu yasallıklar, Marksist-Leninist bilimin kanıtladığı ve yeni toplumu kuran her ülkenin deneyimlerinin gösterdiği gibi genel bir önem alıyor. Toplumsal dönüşümler sürecinde bunlar atlanıp geçilemez. Bizim için sorun, bu genel yasallıkların somut koşullara tam uygun biçimlerde gerçekleştirilmesidir.

Gerçekten bu, reel ve olağanüstü karmaşık bir sorundur. Bugünkü durumda YKP için bu sorunun çözümü herşeyden önce demokratik ve sosyalist görevlerin oranını doğru belirlemekte yatıyor. Neden? En başta, Yunanistan toplumunun gelişmesi özelliklerinin «zoru altında uzun ve zorluklarla dolu bir yol geçerek ulaşılmaya çalışılan (ve hâlâ ulaşılamamış olan) «normal burjuva demokrasisi», toplumun oldukça geniş katmanları için neredeyse başlı başına bir amaç haline gelmiştir. Bunun üzerinde spekülasyon yapan oportünistler, sosyalizm için savaşımı belirsiz bir uzak geleceğe atıyorlar. Onlar günümüz aşamasında anti-tekelsel hareketin amaçlarının kesin olarak demokratik ödevlerle sınırlandırılması gerektiğini ve ancak daha sonraki aşamada, yani bunların gerçekleşmesinden sonra sosyalist değişiklikler ödevlerine geçileceğini belirtiyorlar. Özünde anti-tekelsel hareketin amaçlarını burjuva demokratik hareketin çerçevesinde tutan bu tür yaklaşım bizim için ilkesel olarak kabul edilemez. Biz demokrasi ve barış için savaşımı tek bir süreç olarak görürüz. Elbette onun değişik aşamalarında farklı ödevler çözülüyor. Ancak

bunlardan her biri, bu sürecin tüm aşamaları arasındaki karşılıklı bağı sağlayan sosyalist perspektifle bağı yitirmemek koşuluyla emekçilerin sınıfsal çıkarlarından hareket etmelidir.

Şimdi 11. Kongresine hazırlanan YKP, ülkenin durumuna, özelliklerine uygun ve toplumda sosyalist değişiklikler için koşulların oluşturulmasını içeren geniş kapsamlı demokratik dönüşümler programı hazırlıyor. Bu program üç grup ödevleri kapsıyor.

Bunlar, en başta, anti-oligarşi temelinde halk yığınlarının aktif katılımıyla politik sistemin demokratikleştirilmesiyle bağlı ödevlerdir. Söz konusu olan, geniş vatandaşlık haklarını ve özgürlükleri, parlamentonun ve yerel yönetim organlarının rolünün artmasını sağlayan, devlet kurumlarının, ordu ve polisin gerici unsurlardan temizlenmesini ve devlet aygıtının demokratik ilkeler temelinde yeniden düzenlenmesini; işçi düşmanı ve anti-sendikal yasalar da içinde olmak üzere tüm anti-demokratik yasa ve kararların kaldırılmasını; Ulusal Direniş Hareketinin tanınmasını ve onun üyelerine tüm hakların geri verilmesini; tüm politik göçmenlere özgürce ülkelerine dönmelerinin sağlanmasını içeren gerçek demokratik yeni bir Anayasa kabul etmek ve yürürlükteki kaldırmaktır.

Bunlar, anti-emperyalist, anti-tekelci nitelikte ödevlerdir, Amerikan ve NATO üslerinin sökülüp atılması ve Yunanistan'ın NATO'dan çıkması; yabancı tekellere avantaj sağlayan tüm yasa ve anlaşmaların kaldırılması; ülkenin «Ortak Pazar»dan çıkması; yabancı tekellerin işletmelerinin kamulaştırılması ve yerli tekellerin eylemlerini kısıtlayıcı önlemler alınması; ekonomide yapısal değişikliklerin yapılması ve ekonomide devlet sektörünün geliştirilmesi; geniş köylü yığınları yararına tarımsal dönüşümlerin yapılması; devlet gelirlerinin oligarşiyi zenginleştirmeye yönelik değil, halkın genliğini yükseltecek bir biçimde dağıtılması; küçük işletmelerin çıkarlarının büyük sermayenin baskısından korunması.

Bunlar, demokrasi için anti-emperyalist, anti-tekelci güçlerin ortak bir savaş platformunda birleşmeleriyle ilgili ödevlerdir. Başlıca amaç, emekçilerin ülkenin genel sorunlarıyla sıkı bir bağ içinde, sosyal durumlarının iyileştirilmesi, sendikal ve vatandaşlık hakları için verdikleri savaşı örgütleme ve geliştirme yoluyla, bütün demokratik yığın örgütleri üyeleri ve sempatizanlarının eylem birliğini sağlama, onların çıkışlarını uyumlaştırma ve koordine etme yoluyla demokratikleşme sorunu etrafında emekçi yığınlarının aşağıdan birliğini sağlamaktır. Bununla birlikte biz, tekellerin egemenliğine son verilmesinden ve ülkenin ulusal bağımsızlığının sağlanmasından yana olan öteki parti ve toplumsal hareketle işbirliği üstüne anlaşmalarla demokratik güçlerin yukardan birliğini sağlama ödevini de önümüze koyuyoruz. Bizim ortaya attığımız birlik platformu, ana ilkedden, yani demokratik dönüşümlerden yana olan parti ve örgütlerin ideolojik bağımsızlığına, politik özerkliğine bir sınırlama getir-

miyor. Bu platform kanımızca gerçekten toplumun demokratikleşmesi için çaba harcayan tüm güçlerin birlik etkeni olabilir.

Günümüzde *partinin en önemli saydığı ana amaçlar bunlardır*. Kuşkusuz durumun değişmesine bağlı olarak bunlar, toplumsal yapıya gelecekteki sosyalist dönüşümlerin öğelerini getiren köklü demokratik dönüşümlerin gerçekleşmesine yönelik genel doğrultunun korunması koşuluyla daha da somutlaşacak ve yenileriyle tamamlanacaktır.

Biz, elbette görüşlerimizi paylaşmayan parti ve örgütlerden komünistlerin hedeflerini kabul etmelerini istemiyoruz. Ama bu, komünistlerin demokratikleşme sürecine ters düşen ideolojik ve politik görüşleri eleştirmeyeceği anlamına gelmez. Böylesi eleştirinin demokrasi davasına yardım ettiğine, halkın demokratik kazanımlarının pekiştirilmesi gibi günümüzün en önemli ödevinin çözümüne katkıda bulunduğuna inanıyoruz.

Bu, olayların anti-demokratik bir yönde gelişmesi olanaklarının hâlâ varlığını sürdürdüğü için daha da günceldir. Şimdi sağcı, gerici çevreler güç topluyorlar, demokrasinin elde ettiği konumlara, ve bu arada sosyalistlerin konumlarına saldırmaya hazırlanıyorlar. Sosyalistler buna nasıl karşılık veriyorlar? Son derece kararsız bir biçimde. Onlar seçim öncesinde iç ve dış politikada geniş demokratikleşme sağlayacakları yolunda verdikleri vaatleri gerçekleştirmekten henüz daha çok uzaktırlar. PASOK, ilkelere bağlı kalmıyor, sağcılara ödün veriyor, demokratik dönüşümlerin gerçekleştirilmesini geçiktiriyor, ya da bunları egemen sınıfın şu veya bu ölçüde kabul edebileceği biçimde gerçekleştiriyor, bununla da yukardan köklü değişiklikler yapılmasını şüpheye düşürüyor. PASOK'un uluslararası sorunlarla ilgili tutumu da çelişkilidir. Sosyalist Parti, bir yandan Yunanistan'ı NATO'nun askersel örgütünden çıkarmaya, topraklarındaki nükleer silâhları kaldırıp atmaya hazır olduğunu söylüyor, (ve o, bu konuda, hiç olmazsa niyetleri bakımından, diğer NATO üyesi ülkelerdeki işçi hareketinin birçok örgütünden çok daha ileridedir), öte yandan emperyalizme askersel-politik bağımlılığa tamamen son vermeye yanaşmıyor.

PASOK'un politikasının bu özellikleri nereden kaynaklanıyor?

Şimdi ulusal burjuvazinin belirli bir kesimi de dahil, toplumun son derece geniş katmanları demokratik kazanımların pekiştirilmesinde yarar görüyorlar. Ancak bu soruna değişik güçler değişik yaklaşım gösteriyorlar. İşçi sınıfı, emekçi yığınları demokratik dönüşümlerin pekiştirilmesinin ancak bunların daha da derinleştirilmesi ve geliştirilmesi yoluyla olanaklı olduğunu belirtiyorlar. Büyük burjuvazi ise tam tersine demokratikleşme sürecini durdurmaya çalışıyor. Sağcı güçler demokratik dönüşümlerin sürdürülmesinin ekonomik kaosa, anarşiye yol açacağını, bunların da bizat demokrasi için «tehlile» oluşturacağını savlıyorlar. Bu, demokratik dönüşümlere düşman olan oligarşinin sesidir. Bu, tekelci sermayenin

çıkarlarını savunmadır. Bu, PASOK hükümetini, büyük sermayenin temel çıkarlarına dokunmayan uzlaşmacı bir politika izlemeye zorlama denevidir.

Yaşam gösteriyor ki, hükümet sağcılarının baskısı karşısında geriliyor. Yunanistan Komünist Partisi, hükümetin bu kararsız, sallantılı ve çelişkili politikasını eleştirirken elbette demokrasinin yukardan bir anda ve her yerde «uygulanması» isteminde bulunmuyor. Biz buna ulaşma yolunda varolan büyük engelleri çok iyi görüyoruz, biliyoruz. Sorun, bu yolu bir çırpıda geçmek değildir. Sorun, geniş halk yığınlarının çıkarlarını kılavuz edinerek bu yolda duraklamadan ilerlemektir.

Biz, hükümeti açıktan karşımıza alan bir muhalefet yapmıyoruz. Tam tersine YKP, gericiliğe karşı kesin savaşım vererek, yeni hükümetin tüm demokratik girişimlerini destekliyerek onun güçlenmesine yardım ediyor ve ona dürüst, demokratik ilkeler temelinde işbirliği yapmayı öneriyor. Onlardan aynı karşılığı görüyoruz mu? Ne yazık ki, görmüyoruz. Üstelik, işbaşındaki parti, bizim «hegemonyacılık politikası» dediğimiz bir politika, sendikalarda, demokratik yığın örgütlerinde, yerel özyönetim organlarında diğer sol güçlerin, her şeyden önce komünistlerin zararına, kendi varlığını güçlendirme, üstünlük sağlama politikası izliyor.

Böyle bir politika sağcı güçlere verilen ödünlerle birleştiğinde yalnız Yunanistan'da tüm demokrasi için büyük bir tehlike oluşturmakla kalmıyor, aynı zamanda sosyalistleri de kuşku duyulur, güvenilmez kişiler durumuna getiriyor. PASOK, ya halka verdiği sözlerden vazgeçmek ve sermayenin bir aracı haline gelmek, ya da tüm sol güçlerle birlikte anti-emperyalist, anti-tekelci yoldan gerçek demokrasiye doğru ilerlemek gibi bir ikilem karşısındadır. Sosyalistler arasında partinin ikinci yolu seçmesini isteyen akımın güçlendiğini gösteren bazı belirtiler var. Komünistlere gelince, onlar, parlamento içinde ve dışında PASOK'un halka verdiği sözü tutmasını, halkın kendisine emanet ettiği erki, demokrasinin zararına değil, onun geliştirilmesi yönünde kullanmasını sağlamak için her olanaktan yararlanıyor.

Sosyalistlerin ve hükümetlerinin politikasındaki kararsızlık ve sallantılardan farklı olarak partimiz, toplumda köklü dönüşümler yapılmasını öngören doğrultusunu ardıcıl olarak sürdürüyor. Demokrasi yarı yolda kalmamalıdır. Kesintiye uğramış sınırlı demokrasi, gerçek demokrasi değildir. YKP, demokrasinin gelişmeye devam etmesini, halk egemenliği haline gelmesini gerçekleştirmek amacıyla yığınsal demokratik hareketi güçlendirmeye, halkın uzun yıllar iç ve dış gericiliğe karşı verdiği savaşımında biriktirdiği büyük devrimci potansiyelin daha tam olarak ortaya çıkmasını sağlamaya çalışıyor.

Bu görevleri yerine getirmek için savaşımı hangi yollardan yürütüyoruz?

Devrimci proletarya partisi olan YKP, elbette herşeyden önce çalışmalarını işçi hareketini güçlendirmeye yöneliyor. Emekçilerin en örgütlü ve birlik ve dayanışma içinde olan, komünistlerin güç ve etkisinin en önemli kaynağı olan endüstri işçileri, partinin dikkat merkezinde yer alıyorlar. Parti işletmelerde çalışmalarını artırıyor, aktifleştiriyor, buralarda var olan parti örgütlerini güçlendiriyor ya da buralarda da yeni parti örgütleri kuruyor. Bunları emekçilerin sınıfsal çıkarlarını savunmak için yaptığı yığınsal eylemlerinin savaştan merkezleri haline getirmeye çalışıyor. Bu çalışmalar, tüm parti üyelerinin Marksizm-Leninizm idelerini derinlemesine kavramalarını sağlamak amacıyla tüm partinin ideolojik ve politik birliğini güçlendirme savaşımıyla sınıfsıkı bağlanıyor.

YKP çalışmalarını işçi sınıfının ekonomik savaşımı ulusal çapta politik istemlerle bağlamasını ve böylece toplumun demokratik temeller üzerinde yenilenmesi savaşımında öncü duruma yükselmesini sağlamaya çalışıyor. Bu planda işçi düşmanı yasaların yürürlükten kaldırılmasını, sendikal hakların genişletilmesini tüm üretim alanlarında demokratikleşmenin gerçekleşmesini sağlamak amacıyla erk üzerinde baskıyı artıran sendikal hareketin rolü ve sağladığı başarılar büyüktür. Burada kilit rolü, sendikalarda olduğu gibi işletmelerde ve diğer büyük kuruluşlarda tüm diğer partilerin temsilcilerinden daha geniş temsil edilen, baş yeri alan komünistler oynuyorlar.

Parti, gençlik hareketi içinde de böyle bir rol oynuyor. Bu hareket içinde çalışmalarını onun en yığınsal ve en aktif kolu olan Yunanistan komünist gençliği aracılığıyla yürütüyor. YKP, köylü ve kadın hareketlerinde, bilim işçilerinin ve aydınların kuruluşlarında, diğer yığın örgütlerinde de geniş çalışmalar yürütüyor, demokratik dönüşümler için savaşımında tüm ilerici güçleri birleştirme politikasını ardıcıl olarak uyguluyor. Parti, yerel özyönetim organlarının olanaklarından da geniş olarak yararlanıyor. Bunlar, komünistlerin doğrudan katılımıyla kent ve köylerde kendi sorunlarını çözerken bizim görüşlerimizi halkın en geniş katmanlarına götürmemize, bu katmanları demokratik harekete çekmeye olanak veriyor. Birçok belediyenin, bu arada ülkede ikinci büyüklükteki Selanik belediyesinin başkanı komünisttir.

Biz, partinin parlamentodaki çalışmalarına da büyük önem veriyoruz. Parlamentoda komünist sayımlar her zaman halkın çıkarlarını savunuyorlar, iç politik ve uluslararası sorunlarla ilgili toplumun son derece gereksindiği devletin demokratikleşmesine, onun emperyalist bağımlılıktan kurtulmasına yardım edecek kararlar alınmasını sağlamaya çalışıyorlar. Bu çalışmalar yığınsal halk hareketine dayanıyor. YKP'nin parlamento dışı çalışmalarıyla sınıfsıkı bağlı olarak yürütülüyor. Bu, partinin halk arasında saygınlığının artmasına yardım ediyor.

Bugün güvenle söyleyebiliriz ki, partimiz etkin bir ulusal güç olarak

sürekli güçleniyor. O, ülkede demokratik dönüşümlerin en önemli, etkin faktörü oldu. Biz bunu nasıl sağladık? Her şeyden önce kesinlikle işçi sınıfının devrimci konumlarında yer alarak, onun çıkarlarını ardıcıl olarak savunarak sağladık. Yunanistan komünistleri sınıfsal konumlara kesinlikle bağlı kalınmasının Komünist Partisi'nin ülke yaşamında etkisini sınırladığı yolundaki görüşleri tamamen asılsız sayıyorlar ve silkip atıyorlar. Bizim tüm deneyimimiz gösteriyor ki, komünistler sınıfsal çıkarları ne kadar tam ve ardıcıl olarak savunuyorlarsa, halk arasında etkileri o derece artıyor, tüm ulusun çıkarlarını daha iyi savunma olanağı elde ediyorlar. Bu, direniş yıllarında partinin, yabancı salgıncılara karşı savaşımında halkın öncüsü olduğu, ulusal kurtuluş belgisini yükselterek eylem gösterdiği yıllarda böyleydi. Bu, partinin işçi sınıfı konumlarında yer alarak ulusun bağımsız ve özgür gelişmesi için savaşım verdiği bugünkü koşullarda da böyledir.

Biz bugün partimizin yeni kongresine hazırlık çalışmalarında bununla ilgili somut sorunların ele alınıp işlenmesine büyük dikkat ayırıyoruz. Bunların hazır yanıtı yoktur. Ama şu kesin ve açık: Yunanistan komünistlerinin uğrunda savaşım verdikleri dönüşümler halkın yararına, halkımız tarafından gerçekleştirilecektir. Bu dönüşümler Yunanistan'ın demokratik geleneklerinden, Yunanlıların ulusal yaşam tarzından ayrı olarak düşünülemez.

Biz ülkemiz topraklarındaki yabancı askersel üslerin sökülüp atılması; Yunanistan'ın NATO'dan çıkması için savaşımı yurtseverlik borcu sayıyoruz. Yunanistan'ın dış politikası, aktif tarafsızlık, barış ve tüm halklarla iş birliği politikası olmalıdır. YKP, askersel bloklardan bağımsız bir politika uygulamasını istiyor. Ama bu partimizin, NATO'yu ve Varşova Antlaşması Örgütünü, ABD'nin politikası ile SSCB'nin politikasını aynı ölçüyle değerlendirdiği, aynı saydığı ya da dünyada gerginliğin artmasından her iki tarafın da eşit sorumluluk taşıdığı görüşünde olduğu anlamına gelmez. Böyle bir değerlendirme, böyle bir yaklaşım sınıfsal konumlardan sapma olur, dolayısıyla, bir kez daha belirtiyoruz, ulusal çıkarlara ters düşer.

Gerçekten de Yunanistan'ın elini kolunu askersel-politik bağımlılık zinciriyle Varşova Antlaşması devletleri mi sımsıkı bağlamıştır? Tüm ulusumuzun varlığını tehlikeye sokan nükleer silah üslerini ülkemize onlar mı yerleştirmişlerdir? Büyük devletlerin yöneticilerinden Yunanistan ve komşuları için yaşamsal önem taşıyan Akdeniz bölgesinin nükleer silahlardan arınmış bölge haline getirilmesi fikrini kim desteklemiştir? ABD cumhurbaşkanı mı? Hayır. Bu fikri Sovyetler Birliği yöneticisi L. İ. Brejnev desteklemiştir. Tüm Yunanlıların yakından ilgilendiği Kıbrıs sorununu yıllardır engelleyen ABD emperyalizmi ve NATO değil midir? Kıbrıs sorununa adil bir çözüm yolu bulunmasını ardıcıl olarak savunan SSCB ve bağ-

laşıkları değil midir? Bu durumda kim yurtseverdir? Bizim partimiz gibi emperyalizmin saldırgan politikasına karşı savaşım veren ve sosyalist ülkelerin barış önerilerini destekleyenler mi, yoksa sosyalizm ile emperyalizm arasındaki savaşımın dışında kalmaya çalışanlar ve böyle bir tutumla emperyalizmin yanında yer alanlar mı?

YKP'nin yurtseverliği proletarya enternasyonalizmine kopmaz bağlarla bağlıdır. Komünistler ve onların yandaşları, onbinlerce insanın katıldığı ve özgürlükleri uğrunda savaşım veren Salvador, Nikaragua ve diğer ülkeler halklarıyla dayanışmanın dile getirildiği yığınsal gösterilerin girişimcileri ve örgütleyicileridir. Biz bir yandan ülkemizde demokratik yenilenme ve sosyal ilerleme uğrunda savaşım vererek, öte yandan emperyalizme karşı, barış, demokrasi ve halkların özgürlüğü için sosyalist topluluk ülkelerinin, komünist ve işçi partilerinin, tüm ilerici güçlerin verdikleri savaşıma aktif katılarak birini diğeriyle sımsıkı bağlıyoruz.

Önümüzde zor ödevler duruyor. Bunları karmaşık koşullarda çözmek gerekiyor. Ama biz iyimseriz ve Yunanistan halkının sosyalizme kapıyı açacak olan gerçek demokrasiye ulaşacağına inanıyoruz. Ama biz aynı zamanda gerçekçiyiz de. Buna götüren yolun geçilmesinin kolay olmayacağıının, bunun güçlüklerle dolu olduğunun da bilincindeyiz. Ama bu yolu geçmek gerek. Tarihin buyruğu böyledir.

Barış ve sosyalizm için 1 Mayıs dayanışması

Ho Şi Ban

*Vietnam Komünist Partisi'nin BSS'deki temsilcisi,
derginin Yazı Konseyi üyesi*

1 Mayıs, emekçilerin uluslararası dayanışma günü, aynı zamanda Vietnam halkı için büyük bir ulusal bayramdır: Cumhuriyetimizin ilkönce Fransız sömürgecilerine ve sonra da Amerikan emperyalistlerine karşı 30 yıllık bir bağımsızlık savaşından sonra yeniden sosyalist bir devlette birleşmesinin yıldönümüdür. Yedi yıl önce, 30 Nisan 1975'de Güney Vietnam'ın kurtuluşu için Silahlı Halk Kuvvetlerinin genel saldırısı ve bunu destekleyen tüm halkın ayaklanması sonucu utkunun bayrağı, Saygon (bugün Ho Şi Minh kenti) üzerine çekildi. Amerikan emperyalistleri ve onların kuklaları sonul yenilgiye uğratıldılar ve ülkenin esenliği için, Vietnam'dan atıldılar. Ülkeye barış geldi. Güneyde yeni sistemin kurulması, onu, tarihsel bütünlüğüne yeniden kavuşturdu ve tüm ülke çapında sosyalizm kuruculuğunun başlatılmasını olanaklı kıldı. Böylelikle halkımız için uluslararası dayanışma günü ile Yüce İlkbahar Utkusu bir ve aynı bayramda bütünlüştü.

Tüm dünya emekçileri kökeni daha 20. yüzyılın eşiğinde bulunan 1 Mayıs'ı kutlama geleneğini yaşıyorlar. 1 Mayıs çağımızın gerçek bir bayramı, ezgiye ve sermayeye karşı, barış ve sosyalizm için sınıf savaşımının bir simgesi olmuştur. Yeryüzünde dalgalanan kırmızı bayraklar, bize, yalnızca 1886'da Şikago işçilerinin dökülen kanlarını değil, aynı zamanda yaşamlarını özgürlük ve adalet davasına adanmış çeşitli ülkelerin kahramanlarının özverisini de anımsatıyor. Bu savaş sancakları, emeğin kurtuluşu için savaşımı sürdürmeye, sonul utkuya dek bu savaşa sadık kalmaya çağırıyor.

1 Mayıs'ın birçok özelliği vardır. Her yıl bu özgüllüklere, tarihin akış doğrultusuna yansın ve emekçilerin çıkarlarını en ivedi bir biçimde etkileyen dünya gelişmeleri ekleniyor. Bugün kutlamaların politik özü, herşeyden önce kapitalist dünyada sınıf savaşlarının keskinleşmesiyle ve uluslararası arenada ilerleme güçleriyle gericiğin arasındaki savaşımın belirleniyor. Emperyalizm, reel sosyalizme ve onun başlıca dayanağı olan Sovyetler Birliği'ne karşı bir saldırıyı tırmandırıyor, barışa yönelik büyük bir tehdit oluşturuyor ve bu, özellikle son dönemde son derece artmıştır. Tüm bunlar emekçilerin yığın savaşımının içeriğine damgasını vuruyor.

1 Mayıs, değişik ülkelerde farklı farklı kutlanır, ama her yerde o, devrimci güçlerin savaşımını gözden geçirmeleri ve emekçilerin dayanış-

malarını sergilemeleri olarak kalır. Onun uluslararası niteliği, insana, tam anlamıyla sınıf kardeşlerimizle kaynaşma duyguları veriyor, gönüllü bağlaşıklık ve birliğin zorunluluğunu, Lenin'in belirttiği gibi, eğer bu olmazsa kapitalizm üzerinde kesin utkunun sağlanamayacağını gösteriyor. (1)

Yeryüzü nüfusunun dikkate değer bir bölümü, emekçilerin dayanışma gününü sosyalizm bayrağı altında kutluyor. Buralarda 1 Mayıs, ulusal bir bayram olarak kutlanmaktadır. Yalnızca tüm kent ve köylerde, yalnızca tüm işletmelerde değil aynı zamanda aile tarafından da kutlanmaktadır. Bu ilkbahar günlerinde sosyalist ülkeler basınına görmüş olanlar, bayram hazırlıklarına ilişkin konulara mutlaka dikkat etmişlerdir. Bunlar, genellikle, üretim yükümlülüklerinin zamanından önce yerine getirildiğine ilişkin kısa haberler, işçi kolektiflerinin 1 Mayıs için hazırladıkları emek armağanlarıdır ... Günlük yaşamın bu özellikleri, toplumsal ilişkilerin başlıca ögesini oluşturan üretim ilişkilerinde yapılan köklü değişikliklerle belirlenen sosyalizmin derin özünü yansıtıyor. Kapitalist sistemde ücretli bir işçinin kendisini sömürenlere ek bir emek armağan etme gereksinimini geliştirebileceğini düşünmek, soyut ve doğaya aykırı olabilir. Fakat bu sömürü ve baskı sistemi, yerini eşitlik ilişkileri ve sosyalist demokrasi koşullarına bırakınca, erkek ve kadınlar üretimin efendileri olup devlet ve toplum işlerini yürütmeye başlayınca, emeği gerçekten özgür ve yaratıcı kılmak olanaklıdır.

Yeni sistem emekçilerin çoğunluğunu işte böylesi bir yaratıcı çabada bütünleştirir ve onların bunun birincil bir gereklilik olduğunu hissetmelerine yardımcı olur. Burjuva fütürolojisi, yeni başlayan on yılı, kapitalist toplumun geleceği için alarm ve korkuyla karşıyor. Kardeş sosyalist ülkeler ise bunu, halkın yaşamının maddesel ve kültürel düzeyi açısından Beş Yıllık Planların gerçekleştirilmesi olarak niteliyorlar. Sosyalizmde devletin başlıca amacı şudur: Üretim potansiyellerini ve sosyal birikimleri anahtar sosyal sorunların çözümünde ve emekçi halkın isteklerinin giderilmesinde kullanmak.

Çalışma hakkının başka hiçbir sosyal-politik sistem tarafından değil, yalnızca sosyalizm tarafından güvence altına alındığı, bir olgudur. Sosyalizmin, sosyal güvenliğin ilkelerinde köklü bir yeniden yapılandırmaya yolu açtığı da bir olgudur. Sosyal tüketim fonlarıyla sosyalizm, sosyal güvenlik, sağlık bakımı, eğitim ve mesleksi eğitim için herkese açık bir özgür sistem oluşturmuştur.

Vietnam, yeni toplum kuruculuğunun ilk basamaklarında bulunan sosyalist ülkeler arasındadır. Sosyalizm yolunda çok ilerlemiş öteki kardeş ülkelerdeki yaşamı, büyük bir ilgiyle izlememiz, elbette doğaldır. Dost-

(1) Bak: V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 41, s. 168.

larımızın deneyimleri, bize, Cumhuriyetin şu anda içinde bulunduğu aşamanın özgüllüklerinin, koşullarının özgül doğasının sonucu olan çetin sorunları güvenle ele alıp çözmemize yardımcı oluyor. Kesin biçimde şunu söyleyebiliriz: Bu örnek ve bu deneyim olmaksızın, günümüzde, sömürge olmaktan kurtulmuş, birleşik ve bütünsel bir ulusal devlet olan Sosyalist Vietnam'ın varolamayacağı kesinlikle bilincindedir.

Devrimimizin yarım yüzyıllık tarihi her zaman özel zorluklar ve özgüllüklerce bilirlenmiştir. Yeni sistem kendisini, doğrudan sömürgeci güçlerle savaşarak dayatmıştır. O, kuzeyde utku kazandığı zaman, Güneyde, halk yalnızca çizmesi altında ezildiği kukla rejimlere karşı değil, aynı zamanda Amerikan saldırganlarına karşı da savaşmak zorundaydı. Birleşik Sosyalist Vietnam'ın kurulmasından, genç devletin tüm iç güçleriyle birlikte savaş yaralarını sarmaya ve barışçı kuruluşa yönelmesinden sonra, ülke, iki kez saldırıya uğradı: İlkönce, Pekin'in kuklaları Pol Pot ve Jang Sary'lerin, sonra da doğrudan Çin yayılmacıları ve hegemonyacılarının saldırıları. Devrimci yolumuzun özgül karakteri, ayrıca, içerdeki ekonomik yapılar ve Vietnam halkının yaşamı ve düşünce tarzının bütün bir biçimlenişiyle de belirleniyordu.

Tüm bunlar sorunun mekanik bir deneyim aktarımı değil, kendi koşullarımızı dikkate almak, sosyalist dönüşümlerin genel yasallıklarına dayanmak, devrimci pratikte kendini kanıtlamış olan herşeyi yaratıcı bir biçimde uygulamak olduğunu açıkça gösteriyor. Bu, tekrar tekrar Lenin'in ünlü tezini doğruluyor: «... Tüm uluslar sosyalizme varacaklardır, ... ama hepsi aynı biçimde değil, bunlardan her biri proletarya diktatörlüğünün şu ya da bu biçimine, toplumsal yaşamın değişik alanlarındaki sosyalist dönüşümlerin hızına kendi özelliklerini katacaklardır.»⁽²⁾

Vietnam Komünist Partisi'nin izlediği Marksist-Leninist yaratıcı politika sonucu, ülkemiz, bu yılın 1 Mayıs'ını sosyalizmin temellerini kurma yolunda dikkate değer bir hareketle karşılıyor. Bir buçuk yıldan beri Cumhuriyette, halkın devrimci kazanımlarını güvence altına alan yeni bir Anayasa geçerlidir. Toplumun politik yapısında derin değişiklikler olmuştur. Ülke Fransız sömürgecilerinden kurtarıldığı zaman, ancak 60 bin işçimiz ve teknik personelimiz vardı. Ama şimdi işçi sınıfının sayısı bir milyonu geçiyor: 2,2 milyon emekçi yani aktif nüfusun yaklaşık yüzde 10'u sanayi üretiminde çalışıyor. Ülkede sanayinin temelleri atılmıştır: 550 merkezsiz ve 1.400 yerel devlet işletmesi vardır. Elektrik enerjisi sanayii aşama aşama temelden kurulmuş ve genişletilmiştir. Ekonominin, makine yapımı ve kimya sanayiinden hafif sanayiye dek hem yeni, hem de geleneksel sektörleri geliştirilmiştir. Kırsal alandaki sosyalist dönüşümler sürüyor.

(2) V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 30, s. 123.

Bu süreçlerin ardında, Vietnam işçilerinin, köylülerinin, aydınlarının, tüm halkın, kararlı çalışması vardır. Biz aynı zamanda kardeş sosyalist ülkelerin, herşeyden önce de SSCB'nin Vietnam'ın barışçı kazanımlarına ekonomik, bilimsel ve kültürel işbirliği aracılığıyla doğrudan yardımlarını da unutmuyoruz. Ülkemiz tarihsel nedenlerle ekonomik büyüme hızının en çok artırılması gereksinimi duyan ülkelere öncelikli koşullar sağlayan Ekonomik Yardımlaşma Konseyi'nin, bu enternasyonalist bağlaşıklıkla eşit haklı, tam üyesidir. Bu da emekçilerin uluslararası dayanışma gününde söylenmesi gereken bir başka noktadır.

Emperyalizme karşı en ateşli savaşları yürüttüğümüz günlerde yardımlarını hissettiğimiz herkese, dünya çapında gelişen anti-emperyalist «Vietnam'dan elinizi çekin» hareketinin milyonlarca üyesine yürekten selamlarımızı iletiyor ve teşekkürlerimizi bildiriyoruz. Bizim için, ilerici uluslararası kamuoyunun desteği, Pekin hegemonyacılarının saldırılarına karşı kendimizi savunma biçimindeki haklı davamız için dirimsel önemdedir. Vietnam halkı, sosyalist ülkeler topluluğu emekçilerine, destekleri şimdilerdeki ilerlemesini pekiştirmede özel bir önem taşıyan bu insanlara yürekten teşekkürlerini ve selamlarını iletiyor.

Fakat biz, enternasyonalizmi yalnızca bir yardım alma olasılığı olarak değil, aynı zamanda bir yardım gösterme görevi, yani savunulmasında ve barış, ulusal bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm savaşımında dayanışma bağlarının güçlendirilmesinde yardım etme olarak görüyoruz. Vietnam vargüçüyle komşu Laos ve Kamboçya'nın kardeş halklarını destekliyor, Güneydoğu Asya'da gerginliklerin azaltılmasına ve iyi komşuluk ilişkilerinin geliştirilmesine çalışıyor ve özgürlüğüne yeni kavuşmuş ülkelerle ilişkilerini geliştiriyor. Vietnam komünistleri ve tüm emekçi halkı «Avrupa'nın devrimci güçleri arasındaki, her şeyden önce sosyalist ülkeler arasındaki bağlaşıklıkla savunmak, komünist ve işçi partileri arasındaki, oportünist eğilimlere karşı, Marksizm-Leninizm ve enternasyonalizmin arlığını koruma bağlaşıklıkla savunarak, kendi uluslararası görevlerini yerine getirmeye çalışıyor.»⁽³⁾ Partimizin, devletimizin ve halkımızın dış politikadaki bu genel doğrultuları kısa süre önce toplanan Vietnam Komünist Partisi'nin 5. Kongresinde güçlü bir biçimde yeniden vurgulanmıştır.

1982 1 Mayıs'ını kutlarken, emekçilerin bayramını esinlendiren dayanışma ülkülerinin, bugün, işçi sınıfının ulusal müfrezelerinin ve partilerinin daha zayıf oldukları reel sosyalizmin tarihinin daha başlangıç aşamasında bulunduğu düne oranla hiç de daha az önem taşımadığını görüyoruz. Enternasyonalizmin önemi artma eğilimindedir, çünkü ortak düş-

(3) «Decuong ky niem lan thu 50 ngay thanh lap Dang cong San Vietnam» (Vietnam Devriminin yarım yüzyılı. Vietnam Komünist Partisi'nin 50. kuruluş yıldönümü nedeniyle tezleri), Tap chi cong san, № 1, 1980, s. 9.

manımız – sermaye –, muhalefet güçlerinin neler yapabileceğini gördükçe, daha da tehlikeli olmaktadır. O, genel bir seferberlik halindedir. İdeolojik alanda psikolojik savaşın, politikada soğuk savaşın ya da sosyalist dünyaya karşı bir sıcak nükleer savaş tehdidinin silahlarını seçerken, hiç de tasarruflu davranmıyor. Bu nedenledir ki biz, kapitalist ülkeler emekçi halkının sosyalist dünyaya desteğine ve onların ortak ülkülerimize kendilerini adanmışlıklarına büyük bir değer biçiyoruz.

Yeni bir toplumu kurmanın karmaşık süreçlerinde doğal olarak ortaya çıkan sorunlar ve zorluklar üzerinde spekülasyonlar yapan düşmanlarımız, sosyalizm kuruculuğu pratiğinin iflas ettiğini öne sürüyorlar. Sosyalizmin «kendini tükettiğini» ve «çekiçi gücünü yitirdiğini» iddia ediyorlar. Bu gerçekte ne anlama geliyor?

Çağımızda, uluslararası planda yürüyen ana çatışma, iki sistem arasındaki, iki ideoloji arasındaki savaşımdır. Bu savaşta kapitalizm, kendi sistemini, emekçiler için en iyi sistem olarak göstermeye çalışıyor. Ama dünyaya şöyle bir bakmak bile, en hafif deyişle, bu sisteme yönelen bir yığınsal sempatinin bulunmadığını gösteriyor. Kapitalizm, işsiz milyonlar için, işçi sınıfı hareketi militanlarının binlerle tutuklandığı, yargılandığı ve idama mahkum edildiği Türkiye'nin emekçi halkı için, ya da dıştan gelen saldırıların acılarını çeken El Salvador ve Lübnan yurtseverleri için hiç de çekici değildir. Tüm bu ulusal bağımsızlık ve toplumsal ilerleme için savaşım veren halklar, emperyalizmi, sömürgeciliğin ve yeni-sömürgeciliğin tüm kötülüklerini yaratan baş sanık olarak görmekte, çok haklıdır.

Ya da, acaba komünizm ülkeleri kendi topraklarında, sosyalist ülkeler emekçileri arasında inandırma gücünü mü yitiriyor? Dobra dobra konuşalım: Böyle bir iddia Vietnam işçileri, köylüleri ve aydınları arasında bir öfke patlamasına yol açar. Açıktır ki, bunun kesin olarak en iyi yanıtı, sosyalist dünya görüşünün halkın bilincine derin kökler salmış olduğu ülkelerin emekçileri tarafından verilir. Ülkelerimizin yaşamındaki zorlukları sermaye yapmaya çabalayan ve bunları her fırsatta bunalım boyutlarında göstermek isteyen sosyalizmin burjuva düşmanlarının, sık sık çabalarını, sosyalizmi yok etmeye değil de «düzeltme»ye yöneltmeleri, hiç de bir rastlantı değildir.

Marksist-Leninistler hiçbir zaman ve hiç kimseyi sosyalizm kuruculuğu yolunun güllerle döşeli bir yol olduğuna inandırmaya çalışmamışlardır. Yeni dünyada, eleştiri ve özeleştirin, eksiklikleri aşmada en iyi yol olduğuna inanan erk partileri, kongrelerinde, yığınlarla diyaloglarında ve uluslararası kamuoyuna yönelik bildirimlerinde, dostça, kuruluş sırasında ortaya çıkan zorluklardan, kendi yanlış ve eksikliklerinden söz ederler. Vietnam Komünist Partisi'nin 5. Kongresinde de, ülkemizin geri püskürtmek zorunda kaldığı saldırıların, birbirini izleyen doğal felaketlerin ve

kendi beceriksizliklerimizin sonucu olarak ekonomik büyümenin, planlananın altında kaldığı ve tarımsal üretimin daha yavaş geliştiği söylendi. Bu bir dizi sorunu da birlikte getiriyor: Nüfusun beslenmesi, dış satımın genişletilmesi, sosyalist sanayileşmeyi ilerletmek için birikimler. Vietnam Komünist Partisi bu eksikliklerin üstesinden gelmek için somut önlemler belirledi. Bunlar, gerçekçi, yapıcı ve halkın desteğine yönelen önlemlerdi.

Herkes için tarihsel olarak yeni olan sosyalizme varma yollarının taşlarını koymak kolay değildir. Ama bu, ilerlemenin yönünü değiştirmez, değiştiremez de, sağlıklı ve aktif yaşam sürdüren sosyalizm, çekim gücünü yitirmiyor, eskimiyor, tam tersine yaşayan bir tenin zengin renklerini alıyor. Tıpkı, iyi bir projenin inşaat alanında hayat bulması gibi. Emekçilerin sahip oldukları sağlıklı gerçekçilik, onların hangi yolların çıkmaza götürdüğünü, hangi yolların isteklerinin gerçekleşmesine açıldığını görmelerini sağlıyor.

Proleter dayanışma belgisi, her türlü «sınıf egoizmi»nden uzaktır. İşçi sınıfının tarihsel misyonunun özgüllüğü, işçi sınıfının, kendisini kurtarıırken, tüm öteki emekçileri de kurtarmasındadır. Bu misyon şimdi çok daha sorumlu bir özellik kazandı. Çünkü çağımızın çetin koşullarında ulusal ve sosyal kurtuluş, insanlığın yaşamının korunmasıyla, nükleer bir felaketin önüne geçilmesiyle ve barışı savunmak ve güvence altına almakla sağlanacaktır.

Herkes, barışa yönelik tehlikenin ne denli büyüdüğünü görebiliyor. ABD emperyalizminin ve NATO'nun en saldırgan çevreleri, askersel gücün olağanüstü boyutlarda artırılmasını politikalarında koz yaparak uluslararası atmosferi zehirlemeye çabalıyorlar. Amerikan nötron bombasının üretimi çalışmaları sürüyor. Aynı ölçüde dehşet verici kimyasal silahların yığınsal üretimi yeniden başladı. Kamuoyu, ısrarla, «sınırlı» bir nükleer savaşın kabul edilebilir olduğu yolunda kandırılmaya ve «barıştan daha değerli şeylerin bulunduğuna» inandırılmaya çalışılıyor. Batı Avrupa'ya yeni Amerikan orta menzilli nükleer silahlarının yerleştirilmesi hazırlıkları sürüyor.

Vietnam, Avrupa'daki gerginlik merkezinden çok uzaktadır, ama biz, durumun ciddiliğini ülkemizde de hissediyoruz. Herşeyden önce, herhangi bir bölgedeki bir askersel çatışma, bir dünya çatışmasına dönüşebilir. Bunu unutmamak için birçok neden vardır, çünkü kuzeyden komşumuz olan ülkenin devlet yönetiminde bulunanlar hegemonyacı yöneticilerdir ve gerek Çin Hind'i'nde, gerekse tüm Güneydoğu Asya'da yayılcı bir politika izliyorlar. ABD emperyalizmiyle bir ihanet anlaşması imzalayan Çin liderleri, onun Asya'daki vurucu gücü olmayı, «Doğu'daki NATO» gibi darınamayı kabul etmişlerdir.

Bu nedenle halkımız, kendi güçlerini, tüm barış savaşçılarının gücüyle

birleştirmek için çabalarını iki katına çıkarmıştır. Barış hareketi, olağanüstü boyutlar kazandı. Bu hareket emekçilerin yığın örgütlerine dayanıyor, farklı görüşlü kişileri, ateistleri ve dindarları, bilim ve kültür işçilerini, parlamenterleri, uluslararası yumuşama, silahsızlanma ve halkların güvenliği davasını ilerletmek isteyen insanları kapsıyor. Akli başında insanlar, bu dünya çapındaki barış hareketine katılanların saflarını güçlendirmeye çalışıyor. Bu olayla karşı karşıya kalan ve bu hareketin saflarına ayrılıklar saçmaya çabalayan emperyalistler eski «Sovyet tehdidi» masalını yeniden ortaya sürdüler. Bununla, gerginliğin sorumluluğunu SSCB'ye ve öteki sosyalist ülkeler topluluğu üyelerine yüklemeye çabalıyorlar.

Fakat savaş, yeni toplumun doğasına zıttır, çünkü barış ve sosyalizm bir bütündür. Bu özellikle Sovyetler Birliği'nin NATO ve Varşova Antlaşması Örgütü'nü eş zamanlı dağıtma, silahlanma yarışını durdurma, nükleer silahlar kullanmayı reddetme ve silahsızlanma yönündeki yapıcı önerileriyle bir kez daha kanıtlanıyor. SBKP, 1980'lerin barış programının mimarıdır ve Washington'un çatışma çizgisine karşı, Sovyetler Birliği bu programın yaşama geçirilmesi için elinden geleni yapıyor. Bu yöndeki bir başka önemli adım, Leonid Brejnev'in SSCB Sendikalarının 17. Kongresinde açıkladığı girişimler ve Asya'da bir güvenlik atmosferi yaratmak için kısa süre önce Taşkent'te yaptığı önerilerdir.

Dünya Sendikalarının bu yılın Şubat ayında yapılan 10. Kongresinde şöyle dendi: «Savaş hazırlıkları, silahlanma yarışı, ağızımızdan lokmamızı alıyor». Çatışma ve uluslararası gerginlik, işçi sınıfının ve tüm öteki emekçilerin çıkarlarına ağır darbeler indiriyor. Bu çıkarları savunan ve insanlığın geleceği sorumluluğunu paylaşan komünistler, savaşa karşı hareketin en ön sıralarında yer almanın bir görev olduğu inancındadırlar. Komünistler, burada, tek yanlı partisel bir avantaj gütmüyorlar. Onlar, bu hareketin içinde en geniş bağlaşıkları politikası temelinde hareket ediyorlar. Bu nedenle, Vietnam Komünist Partisi, Avrupa Komünist ve İşçi partilerinin Paris Toplantısına katılanlarının bildirisini selamlıyor. Bu bildiride şöyle deniyor: «Biz, Avrupa'daki tüm ülkelerin komünistleri, barış silahsızlanma savaşımı söz konusu olduğunda, her türlü diyaloga, her türlü görüşmeye ve her türlü ortak eyleme hazırız». (4) Bu tutum, tüm öteki ana kararlarda barışı yaşatmak isteyen herkesin katıldığı bir tutumdur.

Biz komünistler, işçi sınıfının ve tüm öteki emekçi halkın dayanışmasının, 1982 1 Mayıs'ını kapitalist sömürüye karşı savaş kararlılıklarının bir gösterisine, emperyalizmin saldırgan amaçlarına ve halkların ulusal ve sosyal kurtuluş için savaşımalarını ezme girişimlerine karşı savaş kararlılıklarının bir gösterisine, savaşın hastalıklı rüzgarını kırma kararlılıklarının bir gösterisine dönüşüreceklerine inanıyoruz.

(4) «L'Humanite», 30 Nisan 1980.

İdeolojik çalışmanın güncel görevleri

Jan Fojtik

Çekoslovakya Komünist Partisi
Merkez Komitesi Sekreteri

İdeolojik çalışma düzeyinin ve politik eğitimin etkinliğinin yükseltilmesi, Çekoslovak komünistlerinin 16. Kongrelerinde önelerine koydukları ivedi görevler arasındadır. İdeolojik çalışma, gelişmiş sosyalist toplumu kurmada ortaya çıkan yeni yeni gereksinmelere bağlanmalıdır.

Çekoslovakya Komünist Partisi'nin 16. Kongresi'nde okuduğu raporda Gustav Husak şunları söyledi: «Devrimin ve sosyalizm kuruculuğunun tüm tarihi, Marksizm-Leninizm'le donanmış, sosyalizmin haklılığına inanmış, kendini buna adanmış bir insanın engeller önünde geri çekilmediği, en zor durumlarda güven duygusunu yitirmediği, sosyalizm ülkülerini yaşama geçirmek için savaşımdan çekinmeyeceği konusunda bize bol bol örnekler vermektedir.

Partimiz, halkla bağları güçlendirme, uyguladığı politikalarda halkın desteğini sağlama aracı olarak ideolojik çalışmanın önemini tümüyle kavıyor. Halkın politik bilinci, herhangi bir görevi yerine getirmek için, bu görev ne denli karmaşık da olsa, toplumu seferber edebilecek geniş bir yaratıcı gizilgücü (potansiyeli) içinde taşıyor. Sosyalist devlet halkın bilinciyle güçlüdür, diyen Lenin'in ne denli haklı olduğunu yaşam hiç durmaksızın doğruluyor.»⁽¹⁾

Ne zaman önümüze yeni bir görev çıksa, bu görev üzerinde kafa yorarken, hep «Çekoslovakya Komünist Partisi'nin 13. Kongresi'nden Sonra Partimizde ve Toplumda Ortaya Çıkan Bunalımın Dersleri» adlı belgeye bakıyoruz. Bu canlı, esinlendirici belge, Marksist-Leninist teorinin rolüne çok yüksek bir değer biçiyor, bu teoriyi yaymanın, bu teori ruhunda ajitasyon çalışması yürütmenin önemini gösteriyor. İşçi sınıfının devrimci öncüsü, Marksizm-Leninizm teorisiyle donanmış Komünist Partisi'nin yönetiminde, sadece bununla, halkımız burjuvaziyi yenmeyi, sosyalizmi kurmayı başardı. Bu teoriyi geliştirebilecek, onu yaratıcı bir biçimde özgül tarihsel koşullara uygulayabilecek olan da, yine böyle bir partidir. Marksizm-Leninizm'i kendine kılavuz edinmekle, sadece bununla, partimiz işçi sınıfını toplumun yönetici devrimci gücü olarak eğitmeyi, onu böyle bir konuma getirmeyi, işçi sınıfının yaratıcı gizilgücüne ışık tutmayı, öteki emekçileri işçi sınıfının çevresinde toparlamayı, onları sınıf savaşımının,

(1) XVI sjezd Komunistické strany Československa, 6–10 Nisan 1981, Prag 1981, s. 43–44.

toplumu yeniden düzenlemenin karmaşık görevlerini çözecek duruma getirmeyi başardı.

Egemen parti durumuna gelmeden önce, Çekoslovakya Komünist Partisi'nin tüm tarihi, Bolşevikleşme süreciyle bağlıdır. Başka bir deyişle, bu süreç, Leninizm'in özümlemesi, en belirgin yanı devrimci teoriyi, ideolojik çalışmayı küçümseme demek olan sosyal demokrat eksikliklerin silinip kazanması sürecidir. Ancak böyle yaparak, partimiz, kendini yeni, olağanüstü sorumlu bir görevi üstlenmeye hazırladı. Partimizin daha sonra elde ettiği tüm başarılar, Leninci yolu ne ölçüde tutarlı izlediyse, onunla o ölçüde doğru orantılıdır. Buna karşılık, bu yoldan her türlü sapma, kaçınılmaz olarak, yanlışlara, gerilemelere yol açmıştır.

Geçmişte, şu ya da bu nedenle, teorik ve ideolojik çalışmayı savsakladığımız ya da önemini azımsadığımız oldu, böyle bir çalışmanın halkın politik eğitiminin çekirdeğini oluşturduğunu unuttuk. Bu da, sosyalizmi kurmada ciddi çarpıklıklar getirme tehlikesini içinde taşıdı. Bu çarpıklıklar, bilimsel dünya görüşünün oluşmasında ve sosyalist ahlakta gelişmeye yol açan liberalizm olarak, masabaşından yönetim olanaklarını abartmak, bürokrasi olarak kendini gösterdi. Leninci ölçütlerden bu tür ayrılıklar, toplumda partinin yönetici rolünün çarpıtılması anlamına geldi. Partinin uyguladığı politikalara halkın güvenini sarstı.

1969 yılı Nisanını izleyen kazanımları pekiştirme döneminde, ideolojik çalışma ve politik eğitim için elverişli koşullar yaratıldı, ona hakettiği yer geri verildi. Leninizme uyan da budur ve bu, hiç de küçümsenmeyecek ölçüde, partinin devrimci niteliğini, ilkeli politikalarını, ileri doğru hareketinin amaca uygunluğunu, halk arasında etkinliğini, saygınlığını, sosyalist toplumun politik sisteminde ve Ulusal Cephe'deki yerini belirler. Ne var ki, bu, kendinden hoşnut olmak için hiçbir neden oluşturmuyor.

Gelişmiş sosyalizmi kurma sürecinde partinin önüne koyduğu görevler, gerek ekonomide, sosyal-politik ve kültürel alanlarda, gerekse emperyalizme karşı savaşımında, emperyalizmin barış içinde sosyalizmi kurma hareketimize, dünyada barış ve toplumsal ilerleme davasına karşı oluşturduğu tehditte, ideolojik çalışmadan, politik eğitimden yeni yeni ve daha çok istemlerde bulunuyor.

Karşı karşıya geldiğimiz sorunların niteliği, karmaşıklığı, güçlüğü, özellikle yaygın ekonomik gelişmeden, sosyal gerekliliklerin muazzam ölçüde artışıyla kolkola giden, yoğun ekonomik gelişmeye geçişle bağıntılıdır. Bu da yaratıcı bir yaklaşımı yöneticiliğin her düzeyinde yüksek bir sorumluluk duygusu ve disiplinle birleştirme sorununu, emek kolektiflerinde etkin örgütlenme, bu kolektiflerin toplumun gelişme yol ve yöntemlerini belirlemeye daha aktif katılmaları sorununu getiriyor. Burada ideolojik cephenin sorumluluğu söz götürmez. Bu sorumluluk, kongrenin öne koy-

duğu görevlere doğru bir yorum getirme, onları uygulamak için buna eşdüşen ivedi olarak zorunlu, işgörür bir ortamı yaratma sorumluluğudur.

Bu sorumluluk şimdi daha da artıyor. Çünkü gelişmiş sosyalist toplumu kurmada ortaya çıkan zorlu sorunlar, birbirine taban tabana karşı iki toplumsal sistem, iki uzlaşmaz ideoloji arasındaki savaşımın keskinleştiğine tanık olunan bir ortamda çözümlenmek zorundadır. Emperyalizmin gerici çevreleri, özellikle Birleşik Amerika'daki gerici çevreler, sosyalizme karşı, devrimci harekete, halk kurtuluş hareketlerine, anti-emperyalist hareketlere karşı açıkça bir haçlı seferi başlatıyorlar ve yaşayan sosyalizmin konumlarını kemirmek, onu ortadan kaldırmak, planlarımızı, çalışmalarımızı geçersiz kılmak için ellerinden geleni ardlarına koymuyorlar.

Çağın kendisi, sosyalizmin daha öte gelişmesinin yararları, bu yararları güvence altına almanın dış koşulları, ideolojik çalışmanın tüm alanlarında, teori, propaganda ve ajitasyonda gözle görülür bir iyileşme sağlama, bunu politik-örgütsel çalışma ve yönetime daha sıkıca bağlama ve mesajın iletimini daha anlaşılır, inandırıcı, etkili kılma gereğini önümüze koyuyor.

İdeolojik çalışmamız yaşamın öne sürdüğü tek bir soruyu bile yanıtsız bırakamaz. Bu çalışma daha zorlayıcı, sarsıcı olmalı, tüm olguları Marksist-Leninist sınıfsal konulardan değerlendirmelidir. Çokçası pahalı bir fiyat ödenen paha biçilmez bir deneyim birikmiştir. Ama bu deneyimi biz daha ileri bir gelişmeyi göz önüne alarak kullanmalıyız. İdeolojik çalışma, önceden belirlenmiş modellere, biçimciliğe (formalizme) hoşgörü göstermez. Yaratıcı olursa, bir insanın hem kafasını, hem yüreğini etkileyebilir. Karmaşık sorunlarla karşı karşıya geldiği zaman, bu sorunlara yanılısıtıcı bir ışık tutma ya da sessizlikle geçiştirme yerine, yapıcı bir çözüm getirmeye zorlamalıdır. Bundan ötürü, ideolojik çalışmanın yöntem ve biçimlerini daha titizlikle bulmak, bu çalışmayı toplumun ulaştığı eğitime ve politik kültür düzeyine bağlamak gerekiyor.

Çekoslovakya Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin 1980 yılı Mart ayında yaptığı Plenum'unda tüm bu konular üzerinde duruldu. O zaman varılan sonuçlar, partinin 16. Kongresi'nde onaylandı. Plenum toplantısında, ideolojik çalışmanın önemini azımsamaya doğru geri kayışların çok sert bir biçimde eleştirildiğini vurgulamak gerek. Bu azımsama, açıkça bir küçümseme biçiminde ortaya çıkmıyor, daha çok ideolojinin sadece teorisyenlerin, propagandacı ve ajitatorlerin, «salt» ideolojik örgütlerde çalışanların işi olduğu öne sürülerek «iyileştirilmesi» isteniyor. Bu ise, onu tüm öteki parti çalışmalarından, politik ve yönetsel çalışmadan yalıtılma, onun inandırıcılık gücünün, etki alanının temelini altından çepip alma tehlikesini yaratıyor.

İdeolojik çalışmanın bu çelişkili, yani dış görünüşüyle «ayrıcalıklı», ama aslında bir daire statüsüne indirgenmiş durumu, daha önceleri de sık

sık eleştirildi, miadını doldurmuş bir yöntem olarak görüldü. Bugün ise, yeni görevler ve gereklilikler karşısında böyle bir duruma hiç göz yumulamaz. Bunun korunması çok zararlı olur. Pratikte, ideolojik çalışmanın hâlâ geniş ölçüde «eğitsel» olarak nitelenmesinin; ders, politik öğrenim çalışması ve yaşamın öne koyduğu sorunları derinlemesine incelemekle ilgisi olmayan bir yazın sorunundan başka bir şeyi anırtırmayan propagandaya indirgenmesinin ana nedenlerinden biri budur. Bu tür bir propaganda, toplumun gelişmesine ilişkin ivedi sorunları teorik olarak araştırmadan koparılmış, ajitasyonla, günlük yığınsal politik ve örgütsel çalışmayla yakından bağlanmamıştır. Bu durumda, bırakın işin biçimsel yönünü bir yana, bu propagandanın etkisi düşük kalıyorsa, bunda elbette şaşılacak bir şey yok.

Madalyonun öteki yüzü daha da ciddidir. Böylesi bir propagandanın eli böğründe kalmışlığı, soyut niteliği, akademizmi kaçınılmaz olarak onu güncel pratiğin sözcüsü ya da tellalından başka bir rolün ötesine geçemeyen, orada tı kayıp bırakan bir biçimde pratiğe «bağlama» dürtüsünü de beraberinde getiriyor.

İlk durumda sözkonusu olan dogmatizm, doktrinerliğe kayma, ikincisinde ise pratikçi (pragmatik) eğilimlerdir. Dogmatizm ve doktrinerlik, cafcıflı sözlere (retoriğe) dayanır. Kanıtlarla, savlarla tartışmanın yerini boş sözler, sloganlar alır. Halkın olgunluğu, bilgililiği, toplumun değişik katmanları arasındaki ayrımlar, değişik yaş kümeleri ve benzeri şeyler göz önüne alınmaz. Böylesi bir propagandanın zayıflıkları, eksiklikleri konusunda çok şeyler söylenmiş ve yazılmıştır. Ne ki, ideolojik çalışmayı politik yönetmenliğin günübirlik aldığı çeşitli önlemleri kanıtlarla temellendirmeye indirgeyen pratikçiliğin zararları konusunda enine boyuna, tutarlı bir eleştiriye doğrusu pek sık raslanmıyor. Dahası, pratikçiler, teorinin pratikle bağlanmasını öngören Marksist-Leninist gereklerle kendi yaklaşımlarının uygun olduğunu öne sürüyorlar. Ama işin aslına bakılırsa, teori onları hiç de ilgilendirmiyor. İdeolojik çalışmayı gündelik (rutin) politikanın tüm aşırılıklarıyla, ileri-geri zikzakları, gerekli-gereksiz uyarlamalarıyla bir yol arkadaşı durumuna indirgemek çok tehlikeli bir şeydir. Bunlara göz yummak, açıklık ve perspektifin yitmesine, belirsizliğe, er ya da geç halkın partiyeye, sosyalist devlete karşı tutumunda sorunların çıkmasına yol açar.

Çekoslovakya Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin 1980 yılı Mart ayında toplanan plenumu bu yanılıgıları eleştirirken, pratikte böylesi yanılıgıların getirdiği tehlikelerin çokçası azımsandığına dikkati çekti. Herkes bu yanılıgıları açıkça görmüyor, onlara ciddi bir biçimde karşı çıkmıyor ve pratikçilerin tutumu gerçeği göz önüne alma gerekçesiyle haklı gösteriliyor. Dahası, çoğu yüksek görevlerde, diyelim tam da ekonomik alanda yer tutan «gerçekçiler», kendilerini yeterince «bu işin ehli» saymadık-

ları gerekçesiyle politik-eğitsel çalışmadan yüz çeviriyorlar. Böylelerini en az ilgilendiren şey, aldıkları kararların ideolojik, politik yanları, bu kararların arzulanmayan sonuçları, kamuoyu üzerindeki etkisidir. Yine böyleleri, hoşnutsuzluk ya da direnişle karşı karşıya geldikleri durumlarda, başka bir deyişle, politik bir sorun ortaya çıktığında, propaganda «işleriyle uğraşanlar»ın sorumluluk duygusuna hitap ederken, eleştiriler karşısında da yapıcı bir tepki gösterme gereğini duymuyorlar.

Pratikçiliğe kayış eğilimlerini eleştirme, ekonomik uygulamalarda çok-çası ağır basan, ekonominin planlı gelişmesi, toplumun birliği, temel sorunları çözmek için araçların toplulaştırılması, uzun erimli programların yerine getirilmesi, vb. gibi konuların önündeki bellibaşlı engellerden biri olan dar bölümsel, daireler çerçevesindeki yaklaşıma karşı savaşım bağlamında özellikle zorunludur. Dar dairecilik anlayışı, sözkonusu organların, onların kollarının saygınlığını olumsuz yönde etkiliyor, bunlar konusunda bilgi edinmenin üzerini kapıyor, bürokratik uygulamalara yol açıyor. Bununla birlikte, yüksek mesleki nitelik (profesyonellik) örtüsü altında ve belirli bir durumda gereken savları kullanabilmedeki maharetleri sayesinde yüz buluyor, el üstünde tutuluyorlar. Eğer bir ilâncılık şirketi gibi işgörmeye hazırsa, daire ya da bakanlığın tutumunu allayıp pullayarak sözkonusu bilgileri yayıyorsa, onun istemlerinden yana çıkıyor ve bu istemleri temellendiriyorsa, bunlar ancak işte o zaman propaganda ile ilgileniyorlar. Kendi kesiminin dar çıkarlarını dokunulmaz olarak gören, bunu bir bütün olarak toplumun çıkarları düzeyine çıkaran daireler (bakanlıklar) çerçevesindeki bölmeli düşünceye hizmet edecek bir propaganda anlayışını daha da kötü bir yazgının beklediğini vurgulamak bile gereksiz olacaktır.

İdeolojik çalışmanın çarpıtılmış yorumlarının, hiç kuşkusuz, ilk bakışta görüldüğünden daha derin kökleri vardır. Böylesi yorumların hâlâ varolagelmesi, açıktır ki, iyi bilinen, ama yeterince özümsememiş şu gerçeğin, «politikanın ekonomi karşısında önceliği olduğu»⁽²⁾ gerçeğinin göz önünde tutulmamasıyla bağlantılıdır. Bu gerçeği göz önünde tutmamak, partinin yönetici rolünü zayıflatır, ideolojik çalışmadan beklenen, istenen şeyleri basite indirger. Sosyalist devrimin utkuya ulaşması, proletarya diktatörlüğünün temsil ettiği yeni politik erk sisteminin yöneticiliğini partinin üzerine almasıyla, «egemen parti», «resmî otorite» durumuna gelmesiyle, yeni toplumu kurma sorumluluğunu üstlenmesiyle, çalışmaların ağırlık merkezi kaçınılmaz olarak yönetim (idari) işlerine, toplum politik yöneticiliğine kayar. Tıpkı Lenin'in Büyük Ekimbr Sosyalist Devrimi'nden hemen sonra yazdığı gibi, ekonomi, «bizi en çok ilgilendiren politikadır.»⁽³⁾ Bu tarihsel durum, partinin toplum içindeki yerini (sta-

(2) V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 42, s. 278.

(3) V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 43, s. 330.

tüsünü) temelden değiştirir. Bu, aynı zamanda, partinin propagandasının, onun tüm ideolojik çalışmasının yönünü değiştirmekten başka bir şey de değildir. Burada yeni olan, partinin en iyi kadrolarının çokçası örgütsel çalışmalara, yöneticiliğe, yönetime artık ağırlık vermeleriyle kalmaz, aynı zamanda ideolojik işçileri, devrimi ve onun amaçlarını savunmada, devrimi sonuna dek götürme yollarını bulma ve utkusunu güvence altına almada kayıtsız şartsız olumlu ve yapıcı bir tutum almak zorundadırlar. Geçmişle ve yeniden kuruluşu engelleyen her şeyle keskin bir çatışma içinde, ideoloji işçilerinin görevi toplumda sosyalist ülküleri egemen kılmaktır.

Yanılgılar konusunda ille de böyle olurdu diye bir yazgıcılığa kaçmadan, bu yanılgıları haklı göstermeye çalışmadan, bir yandan onu basite indirgemeye, yarımyamalıklığa, doktrinerliğe, öte yandan çok keskin sınıf savaşları döneminde görüldüğü gibi, devrimin yazgısını belirleyen belirli bir ânın gereklerine bağımlı kılarak onu pratiğe «bağlama»ya iten ideolojik çalışmanın «resmî rolü» diye bir anlayıştan tümüyle kaçınmanın olanaklı olup olmadığı sorusunu sormak isterdim.

Hiçbir şey tarihe ders vermekten daha kolay değildir. Hele olayların büyüklüğü, olayların kendisiyle birlikte geriye doğru uzaklaştıkça. Nedir ki, çöküp gidenler ve onların son model izleyicileri, geçmişin anlam ve önemini boşa çıkarmaya, onun yığılmasını dağıtmaya, kamuoyunun onaylamaması için pişirip kotarıp onu sergilemeye hep çabalayacaklardır. Kendi deneyimizden bildiğimiz gibi, 1960'lı yıllarda onlar tek bir gerçek ya da uydurma sızlanmayı ya da adaletsizliği unutmadılar. Devrimle her ne pahasına olursa olsun hesaplaşma çabaları, sözümona «dogmatizme karşı» kampanyanın, yaşamın «ideolojileştirilmesi»ne saldırıların sol anahtarı durumuna geldi. Daha o zamanlar, sosyalizmin düşmanları, değerlerin göreliliğini ileri sürmeye yatkın olan pratikçilikte kendilerine bir bağlaşıklık buldular. Eskinin ideolojik yapılarını yeniden kurmaya giden yolu açabilmek için, devrimci dönemin «efsaneler»ini, «tapıncaklar»ını (idollerini) yıkma çabalarında pratikçilik onların da işine geldi. 1960'lı yılların sonunda çarpıcı bir biçimde görüldüğü gibi, o zamanlar söz konusu olan sarhoşluktan sonraki «ayılma» değil, karşı devrimin bir uvertürüydü.

«Devrimci bir teori olmadan devrimci pratik olmaz» ilkesi, bugün de doğrudur ve hep doğru kalacaktır. Parti, tarihsel görevini, halkın devrimci öncüsü olduğu sürece yerine getirebilir. Parti, komünizme giden yolu, pratiği sosyalist ve komünist amaçlara varma doğrultusunda kuran devrimci teori aracılığıyla gösterir. Propagandanın pratiğin «yardımcısı» (asistanı) olduğu yolundaki görüşün Leninizm'le ortak hiçbir yanı yoktur. Bu yüzyılın başlarında, böyle bir görüşe karşı savaşım içinde Leninizm oluşup biçimlendi. (80 yıl önce basılan ve çağımızda Marksizm-

Leninizm'in bir köşe taşı durumuna gelen Lenin'in «Ne Yapmalı?» kitabının çığır açıcı anlam ve önemini anımsamak yeterli olacaktır; onu yeniden okuyan herkes, bu yapıtın güncelliğini ve geçerliliğini görebilir.)

İdeolojik çalışmanın partinin politik-örgütsel çalışmasından ayrılması ya da bu çalışmanın pratikle, âdeta ondan özür dilercesine birleştirilmesi, sadece yönetsel önlemlerin gücüne duyulan inancı pekiştirebilir ve toplumun yönetimindeki bürokratik çatlakları besler. Herkesin bildiği gibi, böylesi çatlaklar, yaşayan sosyalizme saldırmak için, sistemimizin halkın ve dünyada devrimci güçlerin umutlarını haklı çıkarmadığı, emekçiler için çekici bir örnek oluşturamayacağı, hattâ burjuva demokrasiyle karşılaştırılınca bir «geriye dönüş»ün sözkonusu olduğu yolundaki karaçalıcı savları için, bedduacılarımızca hemen kullanıma sokulur. Çekoslovakya deneyiminin gösterdiği gibi, burjuva ideologları bu saldırılarda bulunurlarken, çarpıklıkların eleştirisini sosyalizmin sahtekârca «gençleştirilmesi» için kullanan, çoğu şöyle ya da böyle toplumun ekonomik, politik, kültürel yaşamının tarihsel açıdan miadını doldurmuş biçimlerini hortlatmaktan başka bir şey demek olmayan değişik reform projeleri öne süren revisyonistler ve oportünistlerin desteğini görürler.

İdeolojik çalışmanın yerini ve amaçlarını tanımlarken, kurulan toplumun politik sisteminde partinin yönetici rolü konusundaki Leninci anlayışa dayanıyoruz. Bu rolün tek bir bütün oluşturan iki alanda, politik yönetmenlik ve ideoloji alanında yaşama geçirildiğini biliyoruz. Ülke-mizde revisyonistler ve oportünistler, bile bile bu iki alanı böldüler, birbirinin karşısına koydular. İdeolojik programın devrimci niteliğini törpüleyerek, kapıyı liberalizme, savunucuları kendilerini «ideolojiye bağlamak»la böbürlenen, doğru ile yalan arasındaki ayrımı bilmeyen, üstelik bu tutumu «yaratıcı» diye nitelendiren görüşlere açarak partinin yönetici rolünü eğitsel görevlere indirdiler.

Revisyonizm, partinin sosyal-politik işlevini keyfi bürokratik yönetimle özdeşleştirdi. Sonra bunu, devlet ve devrim konusundaki Marksist-Leninist anlayışa, sosyalizm kuruculuğunun sınanmış ilkelerine, proletarya enternasyonalizmine, sosyalist enternasyonalizme saldırı kampanyalarını haklı göstermede kullandı.

Bu kampanyalarda revizyonizm, dönekliliğin kaçınılmaz olarak ayrılmaz bir parçası olan kendi komplekslerini «tedavi» yollarını da aradı. Kendimizi «ideolojik» etkiyle (elbette, devrimci ideolojiden vazgeçme anlamında) sınırlı kılmamız yolundaki önerileri tam da bir ikiyüzlülüktü. Benzeri bir ikiyüzlülükle, sosyal sistemimizi «demokratikleştirme»miz (yani, halk erkini güçlendirmeyi, partinin saygınlığını yükseltmeyi bir yana bırakmamız, devlet sistemini parçalamamız, erkten vazgeçmemiz, karşı devrime tam bir serbestlik tanımamız) önerildi.

Çekoslovakya'da sosyalizm kuruculuğu tarihinden, sanırız, öteki sosya-

list ülkelerde de varılan sonuçlar çıkardık. Bu sonuçlar şunlardır: Revizyonizme ve oportünizme karşı durdurak bilmeyen bir uyanıklık gösterilmelidir. İdeolojik çalışmanın önemi küçümsenmemeli, bu çalışma, partinin politik-örgütsel ve yöneticilik çalışmalarından koparılmamalıdır. Tüm bu temel işlevler uyumlu bir biçimde birleştirildiği zaman, parti, devrimci, Marksçı-Leninci niteliğiyle otoritesini ortaya koyabilir, sosyalizmin politik sistemindeki yönetici rolünü doğru olarak yaşama geçirebilir, politikanın ekonomi karşısında önceliğini güvence altına alabilir, sosyalist demokrasiyi geliştirebilir, yaşamın tüm alanlarında (ekonomik temelde ve toplumsal üstyapıda) sosyalizmi güçlendirebilir.

Bu bağlamda «başarıların propagandası» diye adlandırılan, ama zaman zaman yararı kuşku götüren propagandayı anımsamak yerinde olur. Beklenmedik ileri-geri zikzaklarla döşeli olan gelişmeden doğan düş kırıklığı (perde arkasında ne olduğunu görmeyen, göremeyenler için beklenmedik), gerçekte bu zikzaklarda kendi payı, sorumluluğu ne olursa olsun, hep propagandanın başarısızlığına kanıt sayılmalıdır. Böylesi durumlarda, bilgilenme politikasında sorumluluk sorunu geçiştirilemez.

Yalnızca olumlu sonuçları gören, bu sonuçları kasıtlı olarak abartacak ölçüde ileri giden propagandanın kısa görüşlülüğünü haklı olarak eleştirmemiz, gerçekten olumlu ve büyük olan, devrimin ve sosyalizm kuruculuğunun yarattığı her şeyi ateşli olarak savunmaktan vazgeçmenin daha iyi olacağı anlamına gelmez. İkel bir «başarılar propagandası», pratik amaçlara körcesine boyun eğmenin sonucudur. Böylesi bir yaklaşım kendini haklı gösteremez. Ama tanık olduğumuz nedir? Bu tür bir propaganda, yabancı ideolojilerle, geçmişin alışkanlık ve gelenekleriyle pek de mükemmel olarak «uygun biçimde yanyana yaşama»ya tahammül gösterir. Büyük kuruculuk karşısında tantanayla utku davulları çalmak öz-bilinci bastırır, öz-güveni öylesine pektiştirir ki, insan kendi görevlerine karşı yalnızca hoşnut bir tutum takınmakla kalmaz, aynı zamanda maddini dolduran ve yeni yaşam biçimlerini tehdit eden ne varsa her şeye karşı kayıtsız bir tavır alır. Dahası, böylesi bir vurdumduymazlığın «tarihsel özgüllükler»in, «ulusal düşünce tarzı»nın göz önüne alınması savlarıyla nasıl haklı gösterilmeye çalışıldığını biliyoruz. Öte yandan, belirli koşullarda düşman güçler karşısında geri çekilmeyi simgeleyen belkemicsizlik, genel gelişmeye «özgül bir katkı»da bulunma gerekeceğiyle sanki özel bir yaklaşım gibi betimlenir. Tüm bunlar, yalnızca, hafif siklet «başarıların propagandası» ile sınıfsal yaklaşımın yitip gitmesi, pragmatizme kayış arasındaki sınır çizgisinin ne denli akışkan olduğunu kanıtıyor.

Propaganda, toplumun devrimci açıdan yeniden örgütlenmesinin olumlu sonuçlarını, sosyalist dönüşümlerin üstünlük ve yararlarını göstermeli, onları yaşayan sosyalizmi karalama, onun kazanımlarını ve kapitalizm

karşısındaki tarihsel üstünlüğünü küçümseme girişimlerine karşı korumalıdır. Komünistlerin en temel, en onurlu ödevlerinden biri budur. Bundan vazgeçmek, en önemli savaş alanını düşmana bırakmakla eşittir.

Övünç duyduğumuz çok şey var. Devrimden ve devrimci yeniden örgütlenme sonucu toplumumuzda yer alan dev boyutlu tarihsel değişikliklerden utanmamız için hiçbir neden yok. Eski dünyanın bakış açısıyla yaşayan sosyalizme saldıranlar ya da devrimin başı için yemin edip onun için hiçbir şey yapmayan ütopyacılar karşısında kendimizi haklı göstermek zorunda değiliz. Komünistler için zorunlu olan öz-eleştiri, tam da devrimi ve devrim temeline dayalı toplumsal değişiklikleri gerçekleştirme sonucu kazanılan moral saygınlığı zayıflatmak amacıyla bedduacıların bize yakıştırdıkları bozuklukları hiçbir biçimde bizim üstlenmemizi gerektirmez. Bu değişiklikler soyut bir şey değil, tersine çağdaş insanın temel sorunlarının somut, elle tutulur çözümleridir: Sömürüden, ezginin tüm biçimlerinden kurtuluş, emekçilere onurlu bir yaşam için hak ve özgürlüklerinin uygulanması, çok yanlı gelişmeleri için gereken koşulların yaratılması.

Somut koşulların zorunlu kıldığı sınırlamalar, ondan hiç de aşağı kalmayan gerici güçlerin direniş ve entrikalarının üstesinden gelme gereği, ilerlemesi uluslararası alanda 65 yıl önce Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi ile başlayan sosyalizmin kazanımlarını hiçbir biçimde küçültemez. Dramlarla yüklü tarihinde sık sık ölüm-kalım sorunuyla yüzyüze gelen Çekoslovakya halkları bakımından, ülkemizin Sovyet Ordusu'na kurtarılmasıyla ve 1948 yılı Şubat ayında emekçilerin burjuva gericiliğine karşı tutkusıyla açılan sosyalizme geçiş ve sosyalizmin kurulması çağından daha parlak bir dönem yoktur. Bu dönemin büyüklüğü, aynı zamanda, gizlemek ya da önemini küçültmek için hiçbir neden bulunmayan, üstesinden gelinmesi gereken güçlüklerle belirleniyor. Ama burada ana şey, toplumun yüzyüze geldiği sorunların tümüyle yeni bir temel, sosyalizmin güvenilir temelleri üzerinde çözülmüş olmasıdır.

Kuşkusuz, sosyalizmin kazanımlarını, devrimci savaşımaların sonuçlarını, parti ile halkın özverili çalışmasını gerçeğe uygun olarak betimleyen bir propagandanın, aşılması gereken güncel sorunlar ve güçlükler karşısında gözlerini kapayan tantanalı «başarıların propagandası» ile uzak-yakın hiçbir ortak yanı yoktur. Gerçek, silâhımızdır. Gerçek, sosyalizm ve komünizmin ortaya çıkışının tarihsel bakımdan belirlenmiş doğası konusunda halkın bilincini pekiştirir, partinin saygınlığını, onun bilimsel sosyalizme, Marksizm-Leninizm teorisi temeline dayalı politikalarına karşı halkın duyduğu güveni artırır. Bu propaganda, burjuva ideolojisiyle karşı karşıya gelmekten korkmaz. Onunla savaşırken, kendini savunmayla sınırlamaz. Kapitalizm koşullarındaki yaşam tarzının karşısına, sömürüden kurtulmuş olan halkın yaratıcı olanaklarına inançta kaynağını bulan emeğe saygı ve derin iyimserlik temeline dayalı değerler sistemiyle, bizim sosyalist yaşam tarzımızı etkin olarak koyar.

Bundan ötürü, propagandamızdan, devrimci dönemin kahramanlık mesajlarını iletmesini, yeni toplumu kuranların militanlık ve moral özverisini akıllıca geliştirmesini, komünist ülkelerin görkemini göstermesini, halkı, özellikle yeni yetişen kuşakları bu ülkeye erişmek için esintendirmesini istememiz için her türlü neden vardır.

Elbette, şablonculuğa düşme tehlikesi açıktır, ama eleştirel ile olumlunun bile bile «denge»sini sağlamak amacıyla onu yapmacık bir kuşku ile karşılamanın hiç de gereği yoktur. Bu, uzun dönemde kötü niyetli bir düşmanlıktan ayırdedilemeyecek yapmacık bir poz tehlikesini içinde taşıyacaktır. Propagandanın hiçbir zaman elden bırakmaması gereken eleştirel yaklaşım, kaynağını organik olarak gerçeğin savunulmasından, tüm inceliği ve karmaşıklığı içinde gelişmenin nesnel yasa ve eğilimlerinin genel çerçevesinden almaktadır. Ayık bir analiz ve eksikliklerin içyüzünü açığa vurmaya, amacı sentez yapmaya yardımcı olmak, yaratıcı güçleri bütünleştirmek, sorunların yapıcı biçimde çözümüne, eksikliklerin giderilmesine katkıda bulunacak dırimsel bir süreçtir. Herkesin bildiği gibi, bunlar Leninizm'in bellibaşlı buyrukları arasındadır.

Biz ileri doğru hareket ettikçe, pekçok eksikliğe kararlılıkla ışık tutulup bunların ortadan kaldırılacağı karmaşık sorunları çözmeye durumunda kalınca, işte o zaman bizim kara gözlükler takmamıza hele hiç gerek yok. Kendimize güveni, istenç ve kararlılığımızı pekiştirecek tek yaklaşım budur.

Öyleyse, ideolojik ve politik-eğitsel çalışmayı önemli ölçüde iyileştirmek için: başta şu anlama geliyor:

– Geçmişin kalıntısı olan ve onu azımsamanın çeşitli biçimlerini anıttıran eksiklikleri ideolojik çalışma kavramının içinden ardıcıl olarak çıkarmak (biçimcilik, doktrinerlik ve özellikle pragmatizm);

– Teori ile pratik arasındaki birliği, ideolojik ve politik-eğitsel çalışmanın organik bağını tüm parti çalışmasının her kesiminde güçlendirmek.

Propagandanın teorik temelini güçlendirmeye ve halk arasındaki günlük politik çalışmada onun başarılarını kullanmaya özellikle büyük önem veriyoruz.

Bu görevleri önümüze koyar ve ideolojik etkimizin etkinliğini ve düzeyini geliştirmeye çalışırken, elbette yalnızca bilincin dev yaratıcı gücünü değil, aynı zamanda tüm biçimleriyle (teoride, propaganda ve ajitasyonda, görüntüde, konuşulan ve yazılı sözde) bu çalışmanın nesnel olarak hesaba katması gereken potansiyelin sınırlarının ne olduğunun farkındayız.

Her şeyden önce, en gerçekçi bir programın bile gerçek yaşamla arasında her zaman bir uyumsuzluk olduğu akılda tutulmalıdır. Bu uyumsuzluktan hasımlarımız bıkmış usanmaksızın ve, deneyimin gösterdiği gibi, git-

tikçe daha incelikle ve inatla ideolojimize ve pratik politikalarımıza karşı kendi savlarını oluşturmaktadırlar. Zaman zaman, işte onların böylesi çalışmaları doğrudan ideolojik cepheleşme döneminde baskısını göstermektedir. Bu baskı, pratiğın teoriden kimi sapmalarına, hem teoriye, hem de pratiğe karşı zayıflık suçlamaları olarak kullanılan kimi sapmalara itmektedir. Bu bağlamda, burjuva propaganda organları bize karşı muazzam bir psikolojik baskı araçları deposuna sahiptirler. Kimi durumlarda şu ya da bu alanda, bu silâh deposunun bizi savunmaya çekmede hiç de başarısız kullanılmadığı kabul edilmelidir. (Bu, en çarpıcı biçimiyle, sosyalist sistemi ve bu sistemin demokratik niteliğini gözden düşürme girişimlerinde görülüyor.) Eleştirmenlerimizin gönlü hoşnut olsun diye, bu durumdan her ne pahasına olursa olsun pratiğı «iyileştirerek» ya da teoriyi «düzelterek» bir çıkış yolu bulmaya çalışmak saflıktan da öte bir şey olur.

Bununla birlikte, yukarıda söylenenden, teoriyle pratik, programla gerçek, sözlerle eylemler arasındaki çelişkilere yalnızca omuz silmek gerektiğı sorucuyu çıkmaz. Etkileri duyulmaya başlar başlamaz bu çelişkiler, yapılan için eleştirel bir gözle yeniden değerlendirilmesi için sinyal olmalıdır. (Görevlerin tanımlanması güncel gerekliliklerle uyum içinde midir? Bunlar doğru olarak yorumlanmış mıdır? Personelle çalışma yeterince titizlikle yerine getirilmekte midir? Bunu, benzeri şeyleri gözden geçirmek gerekir.) Amacını ortadan kaldırmamak koşuluyla, ideolojik çalışma öğretici olmalı, öz-eleştiriye yol açmalıdır. Ideolojik çalışma, belirli bir pratikle sahte bir uyum içinde bulunmaktan ancak ilkeli her politikanın özünü oluşturan *teorik temellendirme* yoluyla korunabilir. Bunun başkaca bir güvencesi yoktur. Ne ki, fildişi bir kuleye konulup gelişmesinin koşulları yadsınır ya da sınırları belirgin çizgilerle çizilmiş bir sınıfsal nitelik vermek için, dar kafalı kavram ve yöntemlerin etkisine karşı onu korumak için hiçbir kaygı gösterilmezse, işte o zaman teori hiçe sayılmış, özsuyu bile bile kurutulmuş olur. Böylesi durumlarda, ideolojik çalışmadan gerekli uyarıcı, dürtücü bir işlevi yerine getirmesini, teori ile pratik arasındaki çelişkileri kaldırmaya yardımcı olmasını ve politik kararlara, bilimsel politikanın özelliğı olan kavramsal çerçevesi bir nitelik vermesini beklemek güç olur.

Biz bugün, ideolojik ve politik-eğitsel çalışma düzeyini yükseltmenin anahtarı, onu sağlam bir teorik temele yerleştirmekte yatar ve politikamızın gücü bilimsel olmasındadır dediğimiz zaman, bu, hiçbir biçimde, teorinin deneyimin genelleştirilmesi, pratiğın ve sadece pratiğın onun tek canlı kaynağı olduğu ve olabileceğini unuttuğumuz anlamına gelmez. Yaşayan sosyalizme biçimini veren tarihsel pratik sözkonusu olduğunda, bu tarihsel yolu tüm değişkenleriyle göz önüne almadan, bu yol hiçe sayılarak değerli pratik sonuçlar çıkarılacağı sanısıyla çeşitli «modeller» üzerine teoriler bina etmek ve istencin, umutların, boş yanılsamaların imgesel ürünü olan doktrinlerle yetinmenin olanaklı bulunduğunu söylemek beyhude olacaktır. Böylesi bir davranış, düşüncenin çabasını sadece

değerden düşürmekle kalmaz, aynı zamanda insanı sınıf düşmanının insafına terketmek, politik etkinliği kapitalizmin duvarlarını aşmadan sosyal pratiğin biçimlerinin şöyle ya da böyle görünüşte düzeltilmesiyle sınırlamak anlamına gelir.

Revizyonizme ve öteki ideolojik çarpıklıklara karşı savaşımında elde edilen deneyim, sosyalist yaşam tarzının tüm biçim ve öğelerini, sosyalist ekonomik temeli ve sosyal ilişkilerde taçlanan tüm sosyalizm ilkelerini güçlendirmek için gösterdiğimiz özende bizi kesinkes ve uzlaşmaz olmaya zorluyor. Toplumun önderliği ve yönetim sisteminde değişikliğe doğru atılan her adımın devrimin kazanımlarını, toplumda sosyalist öge ve ilkeleri güçlendirmeye mi gerçekten yardım edeceği yoksa devrim-öncesi topluma özgü yaşam, düşünce ve alışkanlıkların mülk sahipliği biçimlerini mi hortlatacağı enine boyuna tartılmalıdır. Bir yandan pazar mekanizmasını hiçe saymanın artık ömrünü doldurduğu, öte yandan «tüketici» sosyalizmi konusundaki düşüncelere ödün vererek değer yasa-sının kesin bir fetiş yapıldığı yolundaki kavramların yer aldığı, örneğin hiç de kolay olmayan bir alanda, ekonomide, bu temel konuları bulup çıkarmanın ne denli önemli olduğunun herkes bilincindedir. SBKP'nin 26. Kongresi'nde belirtildiği gibi, daha ileri gelişme yollarını arayış, sosyalist topluluğumuzdaki her bir ülkenin olanaklarını, tüm topluluğun gelişmesine her bir ülkenin katkısını, bu ülkelerin birbirlerine daha da yakınlaşmasında bir etmen olan ve sosyalizmi ve komünizmi kurmanın temelini oluşturan evrensel Marksist-Leninist ilkeleri kullanır ve genellerken bunları ayağı yere basan bir biçimde değerlendirmek gerekiyor. Belirli bir ülkenin özgüllüklerini, gelişme düzeyini, sosyalist dönüşümler programının uygulandığı somut koşulları göz önüne alan bu yaklaşım, geçici, anlık güçlülere karşın, durumun tarihsel iyimserlik açısından görülmesine olanak tanır ve birleşik gücümüzün büyümesinde ve yalnızca güncel değil, aynı zamanda çok daha karmaşık gelecekteki görevlerin gerçekleştirilmesi için yeni ve daha geniş olanakların yaratılmasında bize derin bir güven sağlar.

Uluslararası durumun çerçevesi dışında, bilimsel sosyalizmin gerçekleşmesi için ortak savaşımın evrensel deneyiminden, emperyalizme ve onu destekleyen güçlere karşı ortak savaşımından ayrı, bağımsız sayarak, başarıyla çözülebilecek hiçbir iç politika sorunu yoktur.

Bu nedenle Çekoslovakya Komünist Partisi, yurtseverlik eğitiminin şöyle ya da böyle otomatik bir yol arkadaşı olduğu için değil, yurtseverliğin organik bir parçası olarak, yokluğu ideolojik çalışmanın altındaki toprağı çekip alacak devredilmez temel bir öge olarak, halkı proletarya ve sosyalist enternasyonalizmi ruhunda eğitmeyi bir görev sayar. Eğer bu çalışma, ulusal sınırlılık ve yalıtılmışlığın şu ya da bu biçiminin etkisi altına girerse, kolay anlaşılabilirliğini, gücünü, çevreninin açıklığını ve inandırıcılığını yitirecektir.

Güvenilir, dayanılabilir teorik bir temel, propagandaya inandırıcılık kazandırır ve yeni toplumun yurttaşının komünist inançlarının temelini amaca uygun ve tutarlı bir biçimde yaratmaya olanak tanır. Propagandayı daha etkin kılmının temel koşulu, onun teoriyle olan bağıdır. Teoriden şöyle ya da böyle yalıtılma, onu zayıflatır, değerini azaltır. Bununla birlikte, propagandanın etkisi sadece yaratıcı teorik çalışma düzeyine ve bu çalışmanın sonuçlarını kullanma olanaklarına bağlı değildir. Propaganda sürekli olarak toplumun yaratıcı güçlerini seferber etmeye yönelmeli, sosyalist toplumdaki yurttaşın kültür dünyasını gerçeğe aktif, yapıcı bir yaklaşım gereği uyandıracak, yeni sosyal statüsünün bilincini, emek kollektifine ve tüm topluma karşı görev bilincini besleyecek biçimde yapılandırılmasına yardımcı olmalıdır. Eğitim sisteminde bağımsız bir öge olan propagandanın, teori ile ajitasyon arasındaki, ideolojik sistem ile yığınsal politik çalışma arasındaki bağı oluşturduğunu hiçbir zaman unutmamalıyız. İlgili olduğu alanın genişliğine ve özgül görevlerine bakılmaksızın, propagandanın kalitesi, bu çalışmanın önemini ve amacını her zaman emekçilerin, yeni toplum düzenini kuranların, toplumu değiştirirken kendi de değişen insanların bilinçli eylemini yükseltme ve geliştirmede görececek olmasının güvencesidir.

Çekoslovakya Komünist Partisi'nin 16. Kongresi'nin öne koyduğu ideolojik ve politik-eğitsel çalışmanın temelden iyileştirilmesini, bu çalışmanın düzeyini günümüzün gerek ve zorunluluklarına uygun olarak yükseltmeyi gerektiren görevler üzerinde çalışırken, en başta bu amaca erişmenin yollarını arıyoruz.

Sosyalizm: Ekonomik gelişme ve toplumsal ilerleme

Bazı sosyalist ülkelerde kardeş partilerin geçen yıl toplanan kongreleri, geçmiş beş yıllık dönemde ve genel olarak 70'li yıllarda onların sosyal-ekonomik ve politik gelişmelerini özetledi, iç ve dış politikada yeni görevleri belirledi. Kongreler gerek sosyalist ve komünist kuruculuğun teorik kapsamına, gerekse önlerinde duran sorunların pratik çözümlerine yaklaşımda yeni öğeler getirdiler.

Bunlar, «Barış ve Sosyalizm Sorunları» dergisinin «Sosyalist Kuruculuğun Günümüzdeki Aşamasında Ekonomik Gelişme ve Toplumsal İlerleme» üzerine düzenlediği uluslararası bilimsel sempozyumun temelini oluşturdu. Sempozyuma şu ülkeler katıldılar: Minco Semov, Felsefe bilimleri doktoru, BKP MK'sinde görevli; Aladar Sipos, akademisyen, Macaristan Bilimler Akademisinin Ekonomi Enstitüsünün Yöneticisi, Otto Reinhold, akademisyen, ASBP MK'ne bağlı Sosyal Bilimler Akademisi Rektörü, ve ASBP MK üyesi; Eugeniusz Mazurkiewicz, Ekonomi bilimleri doktoru, PBIP MK'ne bağlı Sosyal Bilimler Yüksek Okulu Prorektörü; Grugore Botol, Ekonomi bilimleri doktoru, BKP MK'ne bağlı S. Georghiu Akademisinde profesör; Oleg Bogomolov, akademisyen, SSCB Bilimler Akademisine bağlı Dünya Sosyalist Sisteminin Ekonomisi Enstitüsünün yöneticisi; Radovan Richta, akademisyen, Çekoslovak Bilimler Akademisine bağlı Felsefe ve Sosyoloji Enstitüsü Yöneticisi; ve partilerin dergideki temsilcileri: Girgin Girginov, profesör, Felsefe bilimleri doktoru, BKP MK üyesi; Ho Şi Ban, Vietnam KP; Karoly Lipkovics, doçent, Tarih bilimleri doktoru aday, MSİP; Roland Bauer, Tarih bilimleri doktoru aday, ASBP MK üyesi; Tserengiyın Gurbadam, Ekonomi bilimleri doktoru aday, MDHP MK üyesi; Wiesław Klimczak, PBIP; Barbu Zaharescu, Romanya Bilimler Akademisi aday üyesi, RKP, Merkez Kontrol Komitesi üyesi; Pavel Auersperg, doçent, Hukuk bilimleri doktoru aday, ÇKP MK üyesi, «BSS» dergisinin sorumlu sekreteri.

Son on yılda, sosyalist topluluk üyesi ülkelerin ekonomik potansiyelleri, ilerlemelerinin ve dünya gelişmeleri üzerindeki artan etkilerinin maddesel temeli önemli ölçüde güçlendi. 1971'den 1980'e kadar, EYK ülkelerinin ulusal gelirleri üçte iki oranında, endüstri üretimi % 85'den çok yükseldi. Onlar dünya endüstri büyümesinin yaklaşık yarısını gerçekleştirdiler ve bu insanlığın üretici güçlerinin gelişmesine önemli bir katkı oldu. En gelişmiş kapitalist ülkeleri hacim olarak kimi göstergelerde geçen EYK üyesi ülkeler hâlâ kimi makine, kimya, hafif ve besin endüstrisi dallarında emek üretkenliği ve ürünün teknik düzeyi açısından geridedir.

Onlar tarımsal üretimi endüstrileşme temeline geçirmek için çabalarını sürdürüyor. Bu alanda Bulgaristan, Macaristan, DAC ve Çekoslovakya'da

önemli başarılar elde edildi. Buralarda ortalama tahıl verimi hektar başına 40 ve daha çok kentale yükseldi. 1976'dan 1979'a kadar EYK ülkelerinin yıllık ortalama brüt tarımsal üretimi, 1964-1970 yıllarına oranla yaklaşık % 30 arttı.

Onlar, güçlü bir bilimsel araştırma, geliştirme ve mühendislik sistemi geliştirdiler (dünyada varolan patentlerin % 20'si sosyalist topluluktan kaynaklanır). Bu onlara en karmaşık sorunları kendi çabalarıyla çözmeye olanağı veriyor.

1970'lerde, ekonomik ilerleme onlara halkın maddesel genliğini sürekli yükseltmek ve gerçek gelirlerini arttırmak olanağı verdi. Kişi başına besin maddeleri tüketiminde gözle görülür yükselme oldu ve dayanıklı tüketim malları pazarı çeşitlendi. Konut yapımında önemli ilerlemeler oldu, sosyal güvenlik alanında geniş kapsamlı önlemler yaşama geçirildi. Kardeş partilerin bu alanda önlerine koydukları görevler başarıyla yaşama geçirildi.

YENİ KOŞULLARDA EKONOMİK STRATEJİ

Stratejik amaçların saptanması, sosyalist ülkeler kardeş partilerinin politikasının başlangıç ögesidir. Bu amaçlar, gelişmenin temel sorunlarını kapsar ve oldukça uzun bir döneme uzanır. Bu nedenle, konjonktürel kararsızlık ve duraklamalardan ve güncel, özgül değişikliklerden soyutlanmıştır. Ne var ki, ekonomik yönetimin iç ve dış koşullarındaki önemli değişiklikler, kural olarak temel düzeltmelere, hatta eski politikaların yeniden gözden geçirilmesine yol açar. Tartışmaya katılanlar, 1970'lerin ikinci yarısından başlayarak tam da böyle değişiklikler yapıldığını belirttiler.

DEĞİŞİKLİKLERİN GERİSİNDEKİ FAKTÖRLER: ONLARIN DOĞASI VE ÖNEMİ

Otto Reinhold şunları belirtti: 1980'ler için sosyal-ekonomik strateji belirlenirken, ASBP 10. Kongresi yeni faktörlerin gerek kaynağı, gerekse ekonomi üzerindeki etkileri açısından değişiklik gösterdiği varsayımından hareket etti. Bazıları sosyal sistemi özgü içsel faktörlerdi, diğerleri dışsal faktörlerdi. Ekonomik gelişmeyi frenleyici etki yapan faktörlerin yanısıra, saptanan amaca varılmasını kolaylaştıran, taze potansiyeller yaratan ve olumsuz eğilimlere karşı duran - iç ve dış - başka faktörler de var. Kuşkusuz, durum, tüm faktörlerin etkisi ve karşılıklı etkileşimi gözönüne alınarak değerlendirilmelidir.

Çözümlemeler, Avrupa'daki çoğu sosyalist ülkenin, ekonomik gelişmesinin son yıllarda dünya pazarlarındaki süreçlerin etkisiyle karmaşıklaştı-

ğini ortaya koyuyor. Bu bağlamda, sempozyuma katılanlar, yakıt ve enerji malları (özellikle petrol) fiyatlarıyla, sanayi ürünü fiyatları arasındaki oranın kötüleştiğine ve bunun (SSCB dışında) sosyalist ülkelerin dış satımında yakıt ve enerji mallarının, dışalımında ise sanayi ürünlerinin temel yer tuttuğu koşullarda olduğuna değindiler. Dünya pazarında, dışsatım-dışalım fiyat oranlarındaki değişmeler çoğu Avrupa sosyalist ülkesinin ekonomisine belirli ölçüde zarar verdi.

Pazarın durumunda öngörülmesi olanaksız oynamalar da planlamayı, özellikle orta ve uzun dönemli planlamayı karmaşılaştırarak yine olumsuz etki yaptı. Aynı zamanda, kapitalizmin yapısal krizleri, dünya pazarlarında rekabeti kızıştırdı. Koruyuculuk eğilimlerini ve sosyalist ülkelere karşı ayırım uygulanması yönündeki yüksek dozlu çabaları arttırdı. Son birkaç yılda, dünya çapında biçimlenen genel politik durum aynı yönde gelişme eğilimi gösteriyor.

Oleg Bogomolov şöyle dedi: «Geçen on yılın ortalarında, değişik toplumsal sistemlere bağlı ülkeler arasında ilişkiler hızla yaygınlaşıyordu. Bunun nedeni yumuşama ortamının olumlu etkisi ve özellikle Avrupa'da güvenlik ve işbirliği için toplanan Helsinki Konferansı'nın sonuçlarıydı. Nevarki, bunu ABD'nin dış politika çizgisinin sertleşmesi izledi ve emperyalist çevreler daha saldırgan oldular. ABD hükümeti, uluslararası hukukun ilkelerini çiğneyerek küstahça sosyalist ülkelere doğrudan ekonomik ve politik baskı yapmaya ve onları bilinçli olarak uyguladığı ayrımcı bir politika ile bölmeye çalışıyor. Reagan yönetimi psikolojik savaş yöntemlerinden yararlanmaya girişti, «ağır topçular» da içinde tüm anti-komünist propaganda silâhlarını harekete geçirdi.

Eugeniusz Mazurkiewicz, Polonya'daki bugünkü krizin kaynaklarını ele alarak ⁽¹⁾, anti-komünist yıkıcılık merkezlerinin sosyalizme ve PBIP'ne

(1) Wiesław Klimczak ve Eugeniusz Makurkiewicz, Polonya'da krizin, sosyalist kuruculuğun genel ilkelerinden ayrılmanın, keyfi politikaların, emekçi insanların en temel gereksinimlerine kayıtsızlık ve diğer EYK ülkeleriyle işbirliği gereğinin öneminin küçümsenmesi sonucu ortaya çıktığını belirttiler. İşçilerin haklı protestoları uluslararası emperyalist gerici güçleri ve Polonya karşı-devrimi tarafından ülkede ellerinden geldiği kadar politik istikrarsızlık yaratmak için kullanıldı.

PBIP'nin sempozyumdaki temsilcileri, ülkedeki ekonomik ve politik durumun çeşitli yönlerini ele aldılar. Polonya Halk Cumhuriyeti özellikle güdüstride gelişmiş bir maddesel-teknik temele sahiptir. Yüksek düzeyde emek verimliliğine ulaşarak ve toplumsal üretimi hızla genişleterek bugünkü karmaşık durumdan çıkmaya yeteneklidir.

Klimczak, Polonya ekonomisinin bugünkü durumunun, kavramsal çalışmaları, sosyal-ekonomik gelişme için uzun dönemli plan yapmayı zorlaştırdığını, PBIP ve hükümetin uzun erimli sorunlar, özellikle ekonomik mekanizmaların yetkinleştirilmesi üzerindeki çalışmalarının henüz tamamlanmadığını belirtti. Bu nedenle, Polonya'nın sorunları bu incelemede hemen hiç ele alınmadı.

karşı vahşi bir psikolojik savaş yükselttiğini, buna dayanarak dünyada gerginliği artırmaya çalıştığını vurguladı. Ve şöyle devam etti: Polonya karşı-devrimi, uluslararası çatışmayı, keskinleştirmek için çok şey yaptı. Çünkü emperyalist güçler bu krizi ayrı, tek başına bir olay olarak değil, diğer sosyalist ülkelerde iç çatışmalar kışkırtmak için bir başlangıç olarak gördüler.

Otto Reinhold şöyle dedi: Uluslararası durumun kötüleşmesi, NATO ve Varşova Antlaşması Örgütü'nün sınır boyunda bulunan DAC için özel bir önem taşımaktadır. Bilindiği gibi FAC topraklarında, dünyanın hiçbir ülkesinde görülmediği kadar yoğun nükleer başlıklar ve diğer nükleer silâhlar yerleştirilmiş bulunuyor. ABD orta menzilli nükleer füzelelerinin de önemli bir bölümü oraya yerleşecek. Diğer bir deyişle, Cumhuriyetimizin batı sınırlarının ötesinde olduğu kadar, dünyada hiçbir sınır boyunda böylesine modern askersel potansiyel yoğunlaşmış değildir. Bu koşullarda, ASBP sosyalist sistemin güçlü olmasını ve patlama tehlikesi taşıyan provokasyonların önlenmesini güvence altına almayı görev biliyor. Politik ve sosyal istikrar sıkıca birbirine bağlıdır ve birbirlerini karşılıklı güvence altına alırlar. Bu nedenle, içinde bulunduğumuz on yılda ASBP'nin stratejisi dinamik ekonomik büyümeye ve yaşam düzeyini yükseltmeye özel bir önem veriyor.

Tartışmalar sırasında, kapitalizm ile sosyalizm arasında dünya çapındaki savaşımın keskinleştiği yeni ve uzun bir dönemin başladığı ortaya kondu. Değişen durum EYK ülkelerinin yalnız dış ilişkiler stratejilerini değil, kendi iç ekonomik gelişme stratejilerini de düzeltmelerini gerektiriyor. Birincisi, sosyalist topluluk devletlerinin güvenliklerini tüm olanaklı yollarla güçlendirmek ve savunma gereklerine yeni kaynaklar ayırmak gerekiyor. İkincisi, yaşam, sosyalist toplumun moral ve politik birliğinin daha da güçlendirilmesini ve EYK ülkeleri arasındaki kaynaşmanın artırılmasını dayatıyor.

Öte yandan, sosyal-ekonomik gelişmenin karakteri açısından, yeni toplumun ileriye gitmesine, onun kendi temelinde gelişmesine bağlı olan kimi iç faktörleri zorluklar yaratmak eğilimi taşıyor. Ekstansif (yaygın) büyüme faktörlerinin tükenmesinden doğan sorunlar bunlardan birisidir. Her ne kadar sorunun keskinliği ülkeden ülkeye değişiklik gösteriyorsa da, artan ölçüde topluluğun tüm üyeleri için ortak sorun olma eğilimi gösteriyor.

Geçmişte de, ekstansif gelişme faktörlerinin düzenlenmesi, üretim verimliliğinin köklü olarak geliştirilmesi gereksinimi sorunları EYK ülkelerince ele alınıyordu. Oleg Bogomolov şöyle dedi: Nevarki bunun arasına ortaya çıkan ekonomik zorluklar sorunu olmadığını, ekonomik politika yöntemlerinde, yalnızca planlama pratiğinde ve ekonomik düşüncenin kendisinde, ciddi düzeltmeler gerektiren köklü bir durum değişikliğiyle

bağlı, temeli yeni bir aşamanın eşğine gelindiğini kavramak belirli bir zaman aldı. Bugün, pekçok sosyalist topluluk ülkesi için entansif (yoğun) büyüme kaynaklarını kullanmak sorunu kesin ve mutlak bir zorunluluktur.

Bu görüşü destekleyen Tserengiyn Gurbadam, MHDP'nin sosyal-ekonomik stratejisinin ana çizgilerine değindi. Şunları söyledi: Deneyimler gösteriyor ki, entansifikasyondan başka seçenek yoktur. Çünkü o, üretimde gelişme ile sosyal görevleri aynı anda yerine getirmeyi olanaklı kılan tek yoldur. Partimiz, toplumsal üretimin tüm yollarıyla entanzifikasyonunun ve onun verimliliğinin sürekli artmasının sosyalizmin yüce amacına ulaşmanın baş koşulu olduğunu ortaya koyan Sovyetler Birliği'nin ve diğer EYK ülkelerinin zengin deneyimine dayanıyor. Bu nedenle, MDHP'nin 18. Kongresi (Mayıs 1981) yeni beş yıllık dönem için, kaynakları daha tutarlı, daha rasyonel kullanmak ve entansif büyümeye ağırlık vererek, entansif ve ekstansif büyüme faktörlerinin optimal bir bileşimini sağlamak görevini saptadı.

Oleg Bogomolov şunları belirtti: Ucuz enerji ve hammadde dönemi artık sona erdi. Dahası, günümüzdeki dev hammadde çıkarımı bazı mineral kaynakların sınırlı ve yenilenemez olduğu gerçeğini ortaya koydu. Aynı zamanda yabancı krediler, herşeyden önce de çevrilebilir paralarla krediler gibi bir ekstansif büyüme faktörü de-etkili olmaktan çıktı. Her ne kadar deney burada da henüz kullanılmamış rezervler bulunduğunu (çalışma süresinin tam kullanılması gibi ...) gösterse de, hergün daha çok ülkenin ek insan-gücü girdilerinin tükenmekte olduğu görülüyor. Üretimin örgütlenmesinin geliştirilmesi, emek kaynaklarından daha tam yararlanılmasını sağlayabilir. Ve birkez daha bu kaynağı bir süre için harekete geçirebilir. ÇKP'nin 16. Kongresinde, çalışma süresinin yeterince rasyonel bir biçimde kullanılmadığı ve bunun sanayide % 15, inşaat sektöründe % 30 kayba yol açtığı belirtildi ve eleştirildi. Pavel Auersperg, Çekoslovakya'da 1981 yılında benimsenen, planlama sistemini ve ulusal ekonominin yönetimini yetkinleştirmeye yönelik karmaşık önlemlerin bu eksiklerin üstesinden gelmeyi ve iş disiplininin sıkılaştırmayı amaçladığını söyledi, SSCB'de işgücü kaynaklarının daha iyi kullanımına artan bir önem veriliyor. İçinde bulunulan beş yıllık plân döneminde, yaklaşık 17 milyon «fazla» işgücü ortaya çıkarılarak, bunların diğer endüstrilerde çalışması sağlanacak. Girgin Girginov, Bulgaristan'da canlı emeğin daha verimli kullanılması sorununun yakıcı olduğunu belirterek, yakın gelecekte çalışabilir kişi sayısında önemli bir artış beklenmediğini, bunun var olan insan-gücü darlığının çalışmanın rasyonel bir şekilde düzenlenmesi yoluyla düzeltilmesini gerektirdiğini söyledi.

1970'lerin ekonomik stratejisinin başarılı bir biçimde uygulanması var olan kaynakların en verimli kullanılmasını gerektiriyor. Bir yandan, sosyal politik önlemler (daha kısa çalışma haftası, uzayan tatiller vb.) yıllık

gerçek çalışma süresi toplamını kısaltıyor. Örneğin, DAC'de çalışma süresi toplamı sekizde bir azalır, bu, ulusal ekonomide çalışanların sayısının bir milyon kişi azalmasına eşdeğerdir. Öte yandan, halkın gerçek gelirlerinde (2), her yıl kurulan konut sayısında (3) ki, halk bunların içine yeni mobilya koymak ister vb., artma var. Bu koşullarda sürüm ile tüketim arasında denge sağlamak için, tüketim malları üretiminde, pazarlamasında ve ekonominin bu sektörlerinin plânlama ve yönetiminde önemli yapısal düzenlemeler gerekir.

Reel sosyalizmin, 1980'lerin başında, sürekli ekonomik gelişme ve toplumsal ilerleme politikasını bozmadan, olumsuz faktörlerin etkisini karşılamaya yetecek potansiyelleri var mıdır? Bu olumsuz faktörlerin etkileri, başka olumlu faktörlerle giderilebilir mi? Örneğin, 1970'lerin sonralarından başlayarak Avrupalı EYK ülkelerinin çoğunda ekonomik büyümenin yavaşlama işaretleri, bunun tersini kanıtlamıyor mu?

BÜYÜME HIZLARI

Büyüme hızı, kuşkusuz görece bir göstergedir: Toplumsal üretim genişledikçe, her yüzde bir artış çok daha büyük bir ağırlık kazanır. Durum şudur: EYK üyesi Avrupa ülkelerinin hemen hemen hepsinde, yeni beş yıllık plânlara için geçmişe göre daha ılımlı ekonomik büyüme hızları plânlanmıştır. Bu nedir? Bu kısa erimli mi, yoksa uzun erimli bir gelişme midir, yasallıklara mı bağlıdır, yoksa rastlantısal mıdır? Böylesi bir irdelemenin yalnız teorik değil, pratik açıdan da önemli olduğunun B. Zaharescu ve K. Lipkovic tarafından vurgulanması, sempozyuma katılanları bu soruna daha yakından eğilmeye yöneltti. Eğer ılımlı büyüme hızları, entansif üretime ilkesel bakımdan uygunsa, onun organik bir parçasıysa, bu durumda ekonomik büyümeyi hızlandırma çabaları anormal bir şeydir, anlamsız kalır, hatta zararlı da olabilir. Tam tersine, her ikisi arasında organik bir bağlantı yoksa ve hızlanmanın hiç bir sınırlaması yoksa ekonomik gelişmeyi hızlandırma arayışı içinde olmak, yalnız geçerli değil, amaca uygun bir şeydir.

Konuşmacılara göre, bir ülkede toplumsal üretimin genişleme ve büyüme hızlarının yıllarca süren bir döneminde artması veya yavaşlaması, çözümü çok çeşitli faktörlere bağlı olan çok somut bir sorundur: Bu faktörler kısa ve uzun erimli, nesnel ve öznel. Dünya pazarındaki ani,

(2) On yılda artış, Bulgaristan'da % 49, Macaristan'da % 35, DAC'de % 63, Romanya'da % 79, SSCB'de % 46. (Burada ve başka yerlerde sempozyumdaki veriler kullanılıyor).

(3) Bu dönemde, kurulan konut sayısı Bulgaristan'da 603.000, DAC'da 1,5 milyon, (modernleştirilenler de içinde), Çekoslovakya'da 1,3 milyon, SSCB'de 21,5 milyon.

birkerelik oynamalar veya hava koşullarının cilveleri ara sıra etkili olabilir. Kuşkusuz, tüm suçu olumsuz dış ekonomik koşullara ve beklenmedik olaylara yüklemek yanlıştır. Konuşmacılar, üretim verimliliğinin yetersizliği, yeni donatımların görece olarak yavaş kullanıma konulması gibi bazı iç faktörlere de değindiler. Her ikisi de, son dönemde ekonomiyi entansif gelişmeye çevirme çabalarını yavaşlattı ve sonuç olarak ekonomik büyüme hızı üzerinde etkili oldu.

Dış ve iç faktörlerin doğası birbirinden farklı olsa da, ekonomi üzerindeki etkileri aynı yönde oluyor. Tüm dallarda verimliliği hızla artırmanın, kaynakları tam ve etkili kullanmanın, kısacası gelişmiş sosyalizm için yeterli, entanzif tipte genişletilmiş yeniden üretime hızlı tempolarla geçmenin yakıcılığını ve gerekliliğini vurguluyor. Daha büyük üretim verimliliği, ülkenin mallarının dünya pazarlarında rekabet gücünü artırıyor. Öte yandan kârlı dışsatımın artması, içerde ekonomik büyüme için taze potansiyeller yaratıyor.

Tartışmalarda, bazı ülkelerin 1980'ler için, büyüme hızlarında yavaşlama planlamalarında korkulacak birşey olmadığı vurgulandı. Örneğin, A. Sipos, Macaristan'ın saptadığı ekonomik gelişme hızının dünya ekonomik süreçlerine edilgen bir taviz olmadığını, güçleri yeniden düzenlemek için plânlanmış, bilinçli bir adım olduğunu, yeni ufuklara ilerlemek için bir çeşit orta-erimli manevra düzenlendiğini gösterdi.

1973–1974 «fiyat patlaması»ndan sonraki iki, üç yılda, Macar ekonomistleri bunun geçici bir alevlenme olduğunu varsayarak dinamik büyüme politikasının desteklenmesini ve işletmelerin dışsatım-dışalım fiyatları oranındaki olumsuz gelişmeye karşı devlet tarafından korunmasını, belli bir dönem için devletin onların zararlarını karşılamasını savundular. Ama sonuçta sürmesine izin verilemeyecek çelişkili bir durum ortaya çıktı: Bütçe artan ölçüde açık verirken, ekonomik birimler, işletmeler sanki hiç birşey değişmemiş gibi gelir elde etmekteydi. Zaman ve deneyim gösterdi ki, işletmeleri dünya pazarının etkilerinden korudukça, devlet, dış ticaret ve dış ödemeler dengesini artan ölçüde bozmak tehlikesiyle karşılaşmaktaydı; öte yandan umutlu beklentilerin tersine ulusal ekonominin yapısını ileriye doğru dönüştürülme hızı yavaşlıyordu.

Dünya yakıt ve hammadde pazarındaki değişikliklerin geriye döndürülemez olduğu apaçık ortaya çıktığında MSIP ekonomik politikasını hızla ayarladı. Yeni beş yıllık plan kavramında başlangıç noktası ülkenin dışsatım potansiyelleri oldu. Çünkü dışalım dışsatımı aştığında (dinamik büyüme dışalımını artırma yönünde etki yapar) ülke dış ticaret açığı ile karşılaşılıyor, yabancı kredi gereksinimi içine giriyor, vb. Karşılıklı ölçüler ve dengeyi korumak için, ekonomik büyük hızını geçici olarak sınırlamak, aynı zamanda dışsatımın olabildiğince çok genişlemesine yoğunlaşmak gerekli oldu. Öte yandan, dış borçları en aza indirmek için,

1981'den 1985'e kadar ulusal gelirin tüketimi, üretiminden daha düşük tutuldu.

Macar planlama örgütleri, iç ve dış ekonomik dengenin daha 1983 yılında yeniden sağlanabileceğini, böylece stabilizasyon döneminin sona ereceğini ve ekonominin yeni koşullara görece bir adaptasyonunun sağlanabileceğini bekliyorlardı. Kimi nesnel ve öznel nedenlerle, bu süreç biraz daha uzun sürebilir. Ancak diyor Sipos, entansif genişletilmiş yeneden üretim aşamasında büyüme hızlarının «doğal küçülmesi» gibi bir kavram geliştirmek için hiç bir neden yoktur.

Şu görüş dile getirildi: Geleceğin büyüme hızları, örneğin 1950'lere özgü düzeylere yükselmeyebilir. Ama belirli bir geçiş döneminden sonra, yeniden hızlı yükselme beklenebilir. Entansif gelişmenin kaynakları ne kadar erken harekete geçirilebilirse, geçiş dönemi o ölçüde kısılacaktır.

O. Reinhold şunları belirtti: Dinamik ve uyumlu ekonomik büyüme gelişmiş sosyalist toplumu kurma açısından temel önem taşımaktadır. Büyülesi bir büyüme gereklidir, çünkü toplumun maddesel ve tinsel gereksinimleri artma eğilimi gösterirken, toplum bunları tam olarak karşılamaktan oldukça uzakta. Bu, gerek yarın, gerekse yarından sonra uyumlu büyüme olmaksızın başarılabilir. Aynı zamanda, gelişmiş sosyalizmin biçimlenmesi ve daha da etkinleştirilmesi birçok sorun getiriyor. Bunlar ekonomik potansiyelin belirgin bir genişlemesi olmaksızın çözülemez. Bunu görmek için köy ve kent yaşam tarzını birbirine yaklaştırmak, kol ve kafa emeği verenler arasındaki önemli farklılıkları azaltmak görevlerini anımsamak yeterlidir. Sosyalist kuruculuğun bugünkü aşamasında, komünizme adım adım geçişin temel ön koşullarını yaratmak olağanüstü dinamik bir süreçtir. O, aynı ölçüde dinamik ekonomik büyüme gerektirir. Böylece bir büyümeden vazgeçmek, çelişkilerin keskinleşmesine ve sosyal çatışmalara yol açar. Ve bu, tıkanma ve çöküş anlamına gelir. Bu nedenle ASBP 10. Kongresi, partinin ve emekçi halkın önüne şu ilkesel önemi olan iki görevi koydu: Birincisi, bu beş yıllık dönemde DAC'de ekonomik büyümenin hızlandırılması (4), ikincisi, bunu özellikle toplumsal üretimin entansifikasyonu ile başarmak.

Dinamik ekonomik büyümenin temel önemi, G. Botoi tarafından, biraz değişik bir açıdan ele alındı. O, iki delil gösterdi: Gelişme düzeyleri arasındaki farkları azaltmak gerek. Birincisi, tek tek sosyalist ülkeler arasındaki farkları (daha az gelişmiş ülkelerin topluluğun genel sosyal-ekonomik ilerlemesine katılmasını sağlamak için), ikincisi, sosyalist ve kapitalist devletler arasındaki gelişme düzeyleri farklarını azaltmak gerekir. Biz ekonomik açıdan onlara yetişmeye çalışırken, daha yüksek büyüme

(4) Başka şeylerin yanı sıra, ulusal gelir artışını yılda ortalama %0,52 arttırmak.

hızlarından vazgeçemeyiz. Şu veya bu sosyalist ülkedeki somut ekonomik büyüme göstergeleri başka birşeydir. Bu, potansiyellere ve koşullara, entansif yeniden üretime geçişin ne ölçüde başarılı olduğuna bağlıdır.

ÇOKYÖNLÜ ENTANSIFİKASYONA GEÇİŞ

Sempozyuma katılanlar, kardeş partilerin belgelerine dayanarak, entansifikasyona geçişi sağlamayı amaçlayan şu doğrultuları belirlediler: ekonomik stratejiyi yeni koşullara göre uygulamak, ileriye yönelik hedefleri belirlemek ve bunlardan hangisine öncelik tanınacağını saptamak; ekonomi mekanizmasını, özellikle ekonomik özendirme, plânlama ve toplumsal üretimi örgütleme sistemini yetkinleştirmek; sosyal politikanın yetkinliğini, genlik düzeyinin artış hızını artırmak; emek ilişkilerini yetkinleştirmek; ekonomik ve sosyal alanlarla ilgili karmaşık kararların gerçekleştirilmesinin politik güvencesini sağlamak.

Sempozyumda vurgulandığı gibi, 80'li yıllarda, uygun bir ekonomik stratejinin hazırlanması ve plânlı ekonomi mekanizmasının bütünüyle geliştirilmesi yoluyla bilimsel ve teknik ilerlemeye kesinlikle hızvermek, emek, hammadde, yakıt ve malzeme kaynaklarında yeni tasarruf olanakları bulmak, temel fonların kullanımını daha da iyileştirmek gerekiyor. Sovyetler Birliği'nde ve öteki birçok sosyalist devlette saptanmış olan önlemler işte bu amaca yöneliktir.

Ekonominin entansif gelişme yollarını belirlerken sosyalist ülkeler topluluğu partileri yönetsel ve örgütsel ilişkilerin daha da iyileştirilip geliştirilmesine büyük bir önem veriyorlar. Özellikle, plânlı olarak yönetilmesinde eksikliklerin hâlâ var olduğu süreçlerin (ki sempozyuma katılanlar bunların alt yapı kuruculuğu, yeni tekniğin benimsenip uygulanması, dışalım, halkın gelirlerinin artması gibi süreçler olduğunu söylediler) yeniden düzenlenmesine çok ciddi önem veriyorlar.

Üretimin günümüzdeki rasyonalizasyonu sonucunda doğabilecek rezervlerin (yedeklerin) bir kesimi daha hızlı harekete geçirilebilir. Ve bu, partilerin kongre kararlarında öngörülmüştür. Diğer bir kesimi, örneğin halk ekonomisi yapısının optimalleştirilmesi, emekçilerin beceri, kültür ve toplumsal bilinç düzeyinin yükselmesi, açıktır ki, daha uzun süreli bir çalışmayı gerektirecektir.

Kardeş partilerin ekonomi politikalarındaki stratejik kararlar, üretimde verimlilik ve teknik düzeyin artması sonucunda halkın genliğinin de yükselmesi gibi büyük başarılarla ulaşmayı hedefliyor. Maddesel ve kültürel değerler üretiminde gerekli düzeye en kısa sürede ulaşmayı sağlayacak ve aynı zamanda varolan kaynakları reel olarak gözönünde bulunduracak bir ekonomik büyümenin tempolarını saptamak, işte bu tür kararlar ara-

sında yer alıyor. Üretim yapısının ilerlemeye yönelik biçimde yeniden düzenlenmesi temel yatırımların buna uygun biçimde yapılması, ayrıca gelir ve tüketim dağılımı alanında uzun erimli bir yönelim belirlemesi, bu stratejinin önemli öğelerini oluşturuyor. Mal ve üretim gücü rezervlerinin oluşturulması, bilimsel ve teknik gelişmenin birincil görevlerinin belirlenmesi de daha büyük önem kazanıyor. Birçok şey, üretimin yoğunlaştırılmasına ve ülke içinde en uygun, en doğru biçimde yerleştirilmesine, dış ekonomik ilişkilere bağlıdır. Bütün bu sorunlar sosyalist devletlerin uzun erimli plânlı çalışmalarında büyük bir titizlikle dikkate alınıyor.

Sempozyumda şunlar belirtildi: Kardeş partilerin ezici çoğunluğu, entansif ekonomik büyüme stratejilerini saptarlarken, ekonominin dengeli gelişmesine önemli bir yer veriyorlar. Bu bağlamda SSCB, Çekoslovakya, DAC ve Macaristan'da temel yatırım artışları frenleniyor, buna karşılık bu yatırımlar yakıt, enerji kompleksleri, tarım ve gıda endüstrisi alanına, imalat sanayiinin daha verimli ve teknik bakımdan daha ileri üretim alanlarına, üretken altyapılara, yakıt ve hammadde tasarrufuna yönelik projelere aktarılıyor. Yeni endüstri kuruculuğunun kapsamı daraltılıyor, ancak buna karşılık, varolan güçlerin modernleştirilmesine daha çok ağırlık veriliyor. Verimli olmayan üretimin daraltılması ve sınırlandırılması sorunu da tüm yakıcılığıyla ortaya konuyor.

EYK üyesi bir dizi ülkede, örneğin Macaristan, DAC ve Çekoslovakya'da pazara tüketim malları sürümünün halkın ödeme gücüyle dengeli olmasına özel bir önem veriliyor. Halk ekonomisinde böyle bir dengenin korunması, emeğe göre sosyalist bölüşüm ilkesinin, çalışmada her girişimciliği moral ve maddesel özendirimin gerçekleştirilmesinin önemli bir önkoşulu olarak görülüyor.

Toplumsal üretimin entansifikasyonu sorunları üzerindeki tartışmalarda sempozyuma katılanlar, özellikle entansifikasyon yönünde kesin bir dönüşü sağlamayı ve dış ekonomik faktörlerin yaratacağı olumsuz etkileri gidermeyi öngören kendi partilerinin sosyal-ekonomik stratejilerinin temel öğeleri üzerinde ayrıntılı olarak durdular. Bunları şöyle sıraladılar: Birincisi, bilimsel-teknik ilerlemeyi hızlandırmak; ikincisi, yapısal sorunlara ilişkin politika saptamak; üçüncüsü, bütünleşme süreçlerini derinleştirmek ve dördüncüsü, ekonomiyi yönetme sistemini yetkinleştirmek. Üstelik, ilk iki doğrultunun başarısının, toplumsal üretimin entansifikasyonunda önemli iç ve dış koşullar olarak beliren üçüncü ve dördüncü doğrultuya çok bağlı olduğu vurgulandı.

ANA MANİVELA

EYK üyesi ülkeler kardeş partilerinin son kongreleri, bilimsel ve teknik ilerlemenin hızlandırılmasını, entansifikasyonun çözümleyici faktörü ola-

rak değerlendirmiş bulunuyorlar. R. Richta şunu belirtti: Günümüz koşullarında bilimin önemi çok büyüktür. Çünkü bilim, uzun bir gelecek için üretimde ve tüketimde istikrarlı dinamik artışın sağlanmasını, toplumsal üretim ile toplumsal ilerleme arasındaki bağların harekete geçirilmesini, gelişmiş sosyalizmin sosyal-ekonomik programlarının gerçekleştirilmesinin temelini oluşturan bu süreçleri karşılıklı özendiren bir sistemin meydana getirilmesini olanaklı kılıyor.

O. Reinhold, 80'li yılların başında beliren koşullarda iki karşıt eğilimin gözlemlendiğini söyledi. Bir yandan yakıt ve hammaddenin pahalılaşması nedeniyle, basit yeniden üretimin devamını sağlamak için bile olsa, genişletilmiş yeniden üretimin gerçekleştirilmesi gerekiyor. Öte yandan, bilimsel ve teknik ilerlemenin en yeni başarılarından en verimli biçimde yararlanılması üretimde öyle bir «verimlilik» olanağı yaratıyor ki, bu basit yeniden üretimde nitel değişmelere yol açıyor ve genişletilmiş yeniden üretimde alınan sonuçların benzeri burada da alınabiliyor. Kardeş partilerin, bu arada Alman Sosyalist Birlik Partisi (ASBP)'nin ekonomi politikalarının başlıca hedeflerinden biri de, bu ikinci eğilimin belirleyici olmasını sağlama uğrunda herşeyi yapmaktır.

Emperyalist çevreler çağdaş bilimi ve tekniği, sadece ek kâr elde etmek için değil, aynı zamanda kapitalist dünya içinde kendi egemenliklerini pekiştirmek, dışa yayılmayı arttırmak amacıyla önemli ölçüde geliştiriyorlar. Askersel-politik amaçlar ve içinde buldukları derin ekonomik bunaldımdan sıyrılmak için tekeller, herşeyden önce bilimsel ve teknik ilerlemenin etkinliğinden yararlanıyorlar, bilimsel ve teknik ilerlemenin yeni buluşlarını uygulama alanlarını genişletiyorlar. Yeni araçları ve teknolojik süreçleri uygulamak yoluyla üretimin kilit alanlarında egemen konumlara ulaşma eğilimi, rekabet savaşının çok önemli bir biçimine dönüşüyor. Tartışmalarda şu görüş vurgulandı: Bilimsel-teknik devrimin, özellikle onun ekonomik, sosyal ve kültürel sonuçlarını gözönünde bulundurarak başarıyla benimsenip kullanılması, sosyalizm ile kapitalizm arasındaki yarışın ve savaşının merkezine çıkmış bulunuyor. 80'li yıllarda emperyalist düşmanın teknik ilerleme tempolarının ve toplam bilimsel ve teknik potansiyelin büyük ölçüde artacağı olgusu, bu sorun üzerinde çok ciddi bir biçimde durulmasını zorunlu kılan önemli bir delil oluşturuyor.

EYK üyesi ülkelerin kardeş partileri ve hükümetleri, teknikle ilgili politikalarını geliştirmek için çözümleyici önlemler alıyorlar. Örneğin, SBKP Merkez Komitesi'nin ve SSCB Bakanlar Kurulunun «Planlamanın yetkinleştirilmesi, üretimde verimliliğin ve çalışma kalitesinin yükseltilmesi için ekonomik mekanizmanın etkisinin artırılması üstüne» kararnameyi, ekonomik kaldıraçlar aracılığıyla bilim ile üretimi sıkı sıkıya bağlamanın somut yöntemlerini belirlemiş bulunuyor. Onbirinci beşyılıktaki tekniği yenileme tempolarının yaklaşık 1,5 kat artırılması öngörülüyor. Sovyetler Bir-

liği'nde, bilim ve teknik bulguların en verimli biçimde halk ekonomisinde uygulanmasını öngören amaca yönelik 38 komple bilimsel ve teknik program gerçekleştiriliyor. Ön hesaplamalara göre bu, 1985 yılı sonlarına doğru 25 milyar ruble sağlayacaktır.

P. Auersperg, Çekoslovakya Komünist Partisi'nin ülkede bilimsel-teknik ilerlemenin ulaştığı tempoları yetersiz bulduğu için, şimdi bütün alanlarda «Bilim-teknik-üretim» zincirinin modernleştirilmesine yönelik adımlar attığını anlattı. Partinin girişimiyle araştırmacıların ve proje uzmanlarının yaratıcı çalışmalarını birkaç ana yönde yoğunlaştırıyor: Enerji, metal ve öteki hammadde türleri kullanımının azaltılması, elektronik, bilgisayar ve endüstri robotları kullanımına yönelmesi, tarım, gıda ve ilâç endüstrisinde, tipta yeni biolojik teknolojilerin hazırlanması. Aynı zamanda geleceği olmayan çalışmalar da kısıtlanıyor. ÇKP'nin 16. Kongresince belirlenen ödevleri yerine getirirken MK Prezidyumu, büyük bir kesimi doğrudan üretimle bağlı olan ülkenin bilimsel-teknik potansiyelinin kullanımını çözümleme kararı almış bulunuyor. Bu çözümleme, sadece araştırma ve proje çalışmalarıyla ilgili sorunları değil, aynı zamanda bilim adamlarının ve proje uzmanlarının çalışmalarının somut üretim biçimlerine, kalite bakımından en iyi dünya standartlarına uygun mal üretimine etkisiyle ilgili sorunları da kapsıyor. Böylece parti, bilimsel ve teknik ilerlemeyi daha iyi yönetmek, tüm halk ekonomisinde bunun tempolarını daha da hızlandırmak ve etkili kılmak için pratik sonuçlar çıkarıyor.

Bulgaristan'da, BKP'nin 12. Kongresi 80'li yıllarda gerçekleştirilmesi öngörülen temel ve uygulamalı araştırmaların alanını belirledi. Bu, herşeyden önce hammadde ve enerji kaynaklarının zenginleştirilmesi, kimyada yüksek molekülü bileşimler dalının geliştirilmesi, biolojik verimliliğin artırılması, endüstride, köy ekonomisinde ve tıp alanında kullanılan biolojik aktif maddelerin ve ürünlerin yapımı, yeni etkin teknolojilerin ve daha kaliteli, dayanıklı malların üretimiyle ilgili sorunlardır. G. Girginov, partinin, planlama mekanizmasının yetkinleştirilmesi, bilimsel-teknik ilerlemenin hızlandırılması, yenilikleri üretim alanında uygulamak için işletmeleri özendiren sistemin iyileştirilmesi sorununu ortaya koyduğunu söyledi. Ülkede sekizinci beşyillik döneminde bilimsel-araştırma ve proje çalışmalarının ekonomik etkinliğinin 4 kat, hatta 5 kat artması öngörülüyor. Burada vurgulandığı gibi, Cumhuriyet ölçüsünde elde edilen başarıların dünyada ulaşılanın en iyileriyle birleştirilmesi gerekiyor. Bunun için de, kardeş sosyalist ülkelerle, en başta Sovyetler Birliği ile geniş kapsamlı bilimsel-teknik işbirliğinin geliştirilmesine büyük önem veriliyor.

Sosyalizm, bilim ve tekniğin buluşlarının geniş olarak uygulanması açısından nesnel üstünlüklere sahiptir. Bunlar nelerdir?

Sempozyuma katılanlar, bu üstünlüklerden bazılarına değindiler. En önemlisi, yeni toplum koşullarında, bilimsel-teknik devrim, özellikle emek-

çilerin yaşam düzeyinin yükselmesine, onların kişiliğinin gelişmesine ve barışın korunmasına hizmet ediyor. Sosyalizmin doğası, yeni bulgu ve buluşların anti-hümanist amaçlar uğrunda kullanımını dışlıyor, bilim ise ilk kez sosyalizmde kendi ilerici niteliğini bütünüyle ortaya koyabiliyor. Bundan başka, toplumumuzda bilim de, teknik de bilinçli ve planlı biçimde geliştiriliyor.

Sosyalizmde bilimsel ve teknik gelişme ve toplumsal ilerleme, emeğin karakter ve koşullarının değiştirilmesini, sosyal ilişkilerin iyileştirilmesini, kafa ve kol emekçileri arasındaki farkın azaltılmasını olanaklı kılan bir diyalektik birlik oluşturuyor. Gelişmiş sosyalist toplumun kuruluş süreci içinde sadece bilim ve teknik, ekonomik gelişme alanında değil, aynı zamanda sosyal gelişme alanında da önlemler planlanıyor. O. Bogomolov, SSCB'de geçen beşyılıklıta 2 milyon emekçinin kol emeğinin makineleştirildiğini, 750 bin kişinin ağır fiziksel işlerden kurtarıldığını anlattı. 80'li yıllar için ülkede, kol emeğinin daha da azaltılmasını öngören amaçla yönelik özel programlar hazırlanıyor. Emek kolektiflerinin geliştirilmesine, bu arada işyeri koşullarının sosyal-sağlık bakımından iyileştirilmesine Çekoslovakya'da da büyük önem verildiğini ÇKP'nin 16. Kongre belgeleri kanıtıyor. Bu ödevlerin çözümü için, belli bölgeler içinde bulunan işletme, ulusal komite ve tüm örgütlerin güçleri, sosyal amaçlar için ayrılan maddesel ve parasal kaynakların en verimli biçimde kullanılması amacıyla birleştirilmeye çalışılıyor.

Sempozyuma katılanlar, ülkelerinde bilimsel-teknik gelişmeye ilişkin stratejinin nasıl ardıcılıkla oluşturulduğunu, bu yol üzerinde beliren ana ödevlerin nasıl somutlaştırıldığını ortaya koydular. Ancak, kuşku götürmez başarılarla karşın kardeş partiler, bilindiği gibi, bilimsel ve teknik ilerleme tempolarının istenen yüksek düzeyde olmayışına dikkati çekiyorlar. Araştırma ve proje çalışmaları bakımından önemli bir potansiyelin varolmasına karşın, bilim ve tekniğin ilerici nitelikte başarıları neden gene de şu veya bu ölçüde gecikmeyle uygulanıyor?

R. Richta, ÇKP'nin belgelerinde, Çekoslovakya basınında belirttiği gibi, bazı yerel çıkarların toplumsal üretimde köklü modernizasyona, çok yönlü ve ardıcıl entansifikasyona yönelik önlemlerin yolu üzerinde hâlâ engel oluşturduğunu söyledi. Tek tük de olsa bazı müdürlükler veya işletmeler, yerel organlar büyük yapısal değişikliklere, emeğin karakterinde ve işbölümünde, yönetim sisteminde nitel düzenlemelere tepki gösteriyorlar. Somut sorunların çözümünde ekonomiyi yönetici kadro, verimlilik sorununun derin ve karmaşık analiz gerektiren yanını yani bir bütün olarak sosyal-ekonomik gelişmenin temel amaçları açısından daha yüksek düzeyde bir verimlilik sorununu bir yana bırakarak, bütün dikkatlerini sadece ekonomik verimlilik sorunu üzerinde yoğunlaştırıyor.

Bu güçlüklerin üstesinden hangi yol ve yöntemlerle gelinir? Sempo-

yumda söz alanlar, bilimsel-teknik ilerlemenin kararlılıkla hızlandırılması için sosyalist üretim ilişkilerinden daha iyi, daha tam olarak yararlanılması gerektiğini belirttiler. Burada, yönetim sisteminin ve özellikle maddesel özendirme sisteminin yetkinleştirilmesi önemli bir rol oynayabilir.

YAPISAL POLİTİKA VE ÖNCELİKLERİ

Dünya piyasasında meydana gelen değişiklikler EYK üyesi ülkelerin ekonomik yapılarındaki bazı zayıflıkları açığa çıkarttı. Bu ülkelerin bazılarında bu son 15-20 yılda uygulanan yapısal politika (seçmeli politika) bilim ve teknolojinin son kazanımlarını yeterince göz önüne almıyordu. Bu da etkisini, işletmelerde kalite, sağlamlık, enerji ve gereç tüketimi, yani işletmelerin etkinliğinin en önemli kıstasları üzerinde, dolayısıyla, yaptıkları üretimin rekabet kabiliyeti üzerinde gösterdi. EYK üyesi Avrupa devletlerinin, ulusal gelirin bir birimini üretmek için AET ülkelerinden ortalama 1,3-1,4 kat daha fazla enerji tükettikleri, sempozyumda belirtildi. O. Bogomolov, burada büyük bir tasarruf kaynağının yattığının altını çizdi; çağdaş enerji tüketimi normlarına uyulması, ulusal gelirin üretilmesinde % 30 ile 40 arası bir artış sağlayabilecektir.

70'li yılların ikinci yarısında sosyalist ülkeler topluluğu ülkelerindeki kordeş partiler yapısal politikalarına daha büyük bir dikkat gösterdiler, dolayısıyla öncelikler değişti.

Etkili bir yapısal politika, sanayi sektörleri düzeyinde somut hedeflere yönelik değişiklikler, teknik ve teknolojik açıdan en modern, dışsatım açısından en fazla rekabet gücüne sahip ve en kârlı sektörlerin geliştirilmesinin burada üretimin artırılmasını, zamanı geçmiş üretimlerin kısıtlanmasını gerekli kılıyor. İlimli bir büyüme ve dengeli bir ulusal ekonomi bu önemli değişiklik için elverişli koşullar yaratıyor. Bununla birlikte, A. Sipoş'unda belirttiği gibi, ılımlı büyüme, genel olarak büyüme hızının yavaşlaması anlamına gelmiyor, tersine, bazı sektörler daha hızlandırılmış bir şekilde gelişiyorlar.

60'lı yıllarda, DAC'da makine ve dakik aygıtlar yapımı, kimya ve elektronik ekonominin öncelikli sektörlerini oluşturdular. Bu sektörlerin gelişmesi, ekonominin modernleşmesine büyük katkılarda bulundu. 70'li yılların ortalarına doğru, ASBP'nin girişimiyle yapısal politika değişikliğe uğratıldı: dikkatler mikroelektronik, bilimsel ve teknik devrimin bu «vurucu gücü»nün üstünde yoğunlaştırıldı. Bu yeni sektör partinin yönetiminde ve komünistlerin aktif katılımıyla kısa bir zaman aralığında oluşturuldu (1980'de yaklaşık 100 bin kişi bu sektörde çalışıyordu.) Öngörüldüğü üzere, bunun ekonominin öteki kolları üzerinde de olumlu etkileri görüldü.

Çekoslovakya'da da endüstrinin yapısı değiştiriliyor. Ağır makine yapı-

mının, demir-çelik üretiminin, ana gereçler üreten kimya sanayisinin payı, genel olarak elektroniğin, özel olarak ise mikroelektroniğin, ve bunların yanı sıra, «yardımcı» kimyanın gelişmesini hızlandırmak için azaltılıyor. ÇKP'nin 16. Kongresinde onaylanan, Çekoslovak ekonomisinde derin yapısal değişiklikler yapma planında, makine yapımının yerini atom endüstrisinin, atom enerjisi üretiminin, mikroelektroniğin, biyomühendisliğin, bazı kimyasal üretim tiplerinin alacağı bir gelişme öngörüldü.

Bulgaristan, enerji ve ham madde üretimi kapasitelerinin güçlendirilmesinin, makine yapımının ve kimya sanayisinin hızlı bir şekilde geliştirilmesinin altını çiziyor.

Romanya önceliği makine yapımına ve dakik aygıtlar üretimine veriyor. Gerek tarımda, gerekse günlük tüketim malları üretiminde atılım yapılmasına büyük özen gösteriliyor.

Ulusal ekonomideki bu yapısal değişiklikler özel planlama ve sevk ve idare yöntemlerinin kullanılmasını gerekli kılıyor. Belirleyici yaklaşım, bu konuda özellikle etkin bir yöntem olarak kendini gösterdi. Bu yöntem, SSCB'nin bütünsel beslenme programının hazırlanmasında kullanıldı. SBKP MK Genel Sekreteri L. İ. Brejnev yoldaş, partinin 1981 Kasımında yapılan MK Plenumunda, yeni beş yıllık plan için bu programın hazırlanmasının güç, olağanüstü yaratıcı bir şekilde ele alınması gereken bir görev olduğunu belirtti. Burada söz konusu olan, tarımdaki, tarım için çalışan sanayi sektörlerindeki, tarım ürünlerinin üretim, stoklanma, imalat, taşınma ve satılma sistemlerindeki çabaların birleştirilmesidir. Bütün bu kolların faaliyetleri tek bir hedefe yöneliktir: Ülkeye besin malları sağlanmasının güvence altına alınması. Bu sorunların çözümü ulusal ekonominin dengesini olumlu yönde etkileyecektir.

Tartışmaya katılanlar, yapısal politika yoluyla üretimin entansifikasyonunun, sonuçta, ekonomik büyümeyi sınırlayan faktörlerin etkisinin azaltılmasına ve hatta sıfıra indirilmesine ve eski gelişme hızlarının korunmasına, hatta belki de gelişme hızlarının daha da artmasına yol açabileceğini belirttiler.

BÜTÜNLEŞME KONUSUNDA KAYITLAR

EYK üyesi ülkeler arasındaki ekonomik, bilimsel ve teknik işbirliğinde, uluslararası uzmanlaşma ve kooperatifleşmenin geliştirilmesinde elde edilen etkileyici başarıları dile getiren konuşmacılar, bir yandan da çözölen sorunlar ve bu sürecin derinleşmesini frenleyen engeller üzerinde durdular.

A. Sipos, gerek EYK çerçevesinde yapılan işbirliğinin, gerekse diğer olumlu faktörlerin, 70'li yılların başında Macaristan'da entansif üretime geçişin başlangıç evresinde elde edilen başarılarla büyük ölçüde katkıda

bulduklarını açıkladı. Kapitalist dünyada fiyatların başını alıp gittiği, derin bir ekonomik bunalımın sürdüğü koşullarda, bu işbirliği istikrar sağlayıcı bir rol oynadı. Dahası, ekonominin enerjiye ve ham maddeye olan ana gereksinimlerini öncelikle karşılayarak, üretimde bir atılım sağladı. Bununla birlikte, bu son yıllarda, bütünleşme sırasında bazı yapısal hatalar kendilerini duyurdu.

Enerji kaynaklarının ve bazı ham maddelerin dünya fiyatlarında sık sık ya da hatırısayılır ölçüde görülen artışlar, aynı hızla olmasa da, gittikçe daha fazla, EYK'in anlaşmalı fiyatlarını etkiliyorlar. Gerek ulusal ekonominin etkinliğini arttırmak için vazgeçilmez olan modern makine ve parçaların yapımı, gerekse imalat sanayisindeki uzmanlaşma ve kooperatifleşme, Kompleks Programda öngörülenden daha yavaş bir şekilde gelişiyor. Tarım ürünlerinde, karşılıklı ticarete dünya fiyatları düzeyine bir yaklaşma konusunda bir anlaşmaya henüz varılmadı. EYK'nin çalışma mekanizmasını daha iyi bir duruma getirmek için ortak çaba gösterme zorunluluğunun arttığı görülüyor. EYK ancak böylelikle, içinde bulunulan aşamanın görevlerinin düzeyinde sürekli kalabilecek, gerek bir bütün olarak topluluk, gerekse üyeleri için ek büyüme kaynakları sağlayabilecektir.

Kardeş partilerin kongrelerinde alınan kararlar ve bu partilerin yöneticilerinin Kırım görüşmeleri, sosyalist bütünleşmenin yeni yol ve olanaklarını gösteriyorlar. EYK üyesi ülkelerin önünde, üretimde uzmanlaşma ve kooperatifleşmenin derinleştirilmesi konusunda geniş alanlar açılıyor. İçinde bulunduğumuz on yılda ele alınan politika, EYK ülkelerinin gelişmesini etkinleştirme politikasıdır.

Uluslararası pratik bizi, üretim parçaları ve bütünleri konusunda uzmanlaşmanın öncelikleri konusunda anlamlı bir şekilde ikna ediyor. EYK çerçevesinde ülkelerin birbirine verdikleri bu tür üretim parçaları ve bütünlerin hacmi, 40 milyar rübleye ulaştı. Bu da, uzmanlaşmış üretim konusundaki karşılıklı mal akışının önemli, hatta ezici bir kısmını oluşturmaktadır. Ama EYK ülkeleri arasındaki ek teslimlerde, tamamlanmış mallar ağır basmakta, bütün ve parça değişimi toplam bedeli ise 2 milyar konvertibl rubleyi aşmamaktadır. Bununla birlikte, pek çok projenin ortaklaşa gerçekleştirilmesi, böylesi bir işbirliği biçiminin olanaklılığını ve etkinliğini göstermektedir.

O. Bogomolov, uluslararası sosyalist işbölümünün ileri biçimlerinin gelişmesinin birkaç koşul tarafından yavaşlatıldığının deneyim tarafından kanıtlandığını söyledi. Bu koşullardan bir tanesi, taahütlerin dakik bir biçimde ve verilen zaman içinde gerçekleştirilmesi güvencelerindeki yetersizliktir. Daha önemli engeller, uzmanlaşmış üretimin ana yığının (% 90'a yakın) şimdiki kadar, piyasaya cıkalı uzun zaman olmuş ürünlerden oluşmasından doğuyor. Böylesi bir temel, uluslararası uzmanlaşma ve kooperatifleşme açısından herhangi bir perspektife sahip değildir.

Partnerlerde, uzmanlaşmış parça ve bütünler canlı bir ilgi, ancak, en modern teknik formüller üzerine kurulmuş, büyük siparişler vaadeden ve, hiç de küçümsememek gereken bir nokta, üçüncü ülkelerin, özellikle de yüksek düzeyde tekelleşmiş ülkelerin pazarlarına girebilecek projelerle uyandırılır.

EYK üyesi ülkeler arasında, bilimsel ve teknik bir işbirliği üzerine kurulu bir üretimde uzmanlaşma ve kooperatifleşme ortak incelemeler yapma ve projeler hazırlayıp geliştirmeler fikri zaten Kompleks Programda yer alıyordu. Sempozyuma katılanların kanısınca, ortak bir ekonomi politikasının ilkelerinin hazırlanması sorunu şimdi ele alındığına göre, sadece işbirliği mekanizmalarını yetkinleştirme yollarını, ortak örgütlenme formüllerini değil, ileri uzmanlaşma ve kooperatifleşme biçimlerinin daha etkin olacağı somut dalları ve yerleri de araştırmak yararlı olur.

O. Reinhold ve R. Richta da bu fikir üzerinde durdular ve bilimsel ve teknik işbirliğinin, yapısal bir politika için taşıdığı özel önemi gösterdiler. Ancak ortak çabalarla, Sovyetler Birliği'nin aktif katılımıyla, çok sayıda sosyalist ülke mikroelektronığı, optik elektronığı, nükleer makine yapımını ve öteki önemli kolları geliştirebilirler. G. Botoi, kapitalist piyasadan alınan, zarar getiren malların üretiminde de, parça ve bütün olarak, teknolojik uzmanlaşma ve kooperatifleşmeden yararlanmak gerektiğini savundu. Böylece bu malların olumsuz etkisinin azaltılacağını söyledi.

E. Mazurkiewicz, bütünleşmeye, özellikle bütünleşmenin yüksek biçimlerine katılma süreci, ülkenin ekonomik bakımdan daha az gelişmişliği oranında daha karmaşıktır, dedi. Gelişme düzeyinin uygarlıkla ortak yanları vardır. Gelişme düzeyi, özellikle, işçilerin çalışmaya karşı tutumunda, teknolojik disiplinde, vb. dile gelir. Bütün bunların, kooperatifleşme anlaşmalarına göre teslim edilen ürünün niteliği üzerinde, dolayısıyla, tarafların işbirliğini sürdürmeğe ilgi duymaları üzerinde etkisi vardır.

Polonyalı araştırmacıyı, G. Botoi de destekledi, öncelikle bazı ülkeler arasındaki farkların karmaşıktırıldığını söyledi.

Bütünleşme sürecinde gerçekten objektif güçlükler vardır. Ama G. Botoi'un, sosyalist ülkeler arasındaki gelişme düzeyi açığının görece ve mutlak olarak arttığı görüşü ilkesel ve metodolojik itirazlarla karşılandı. Örneğin, R. Richta, Çekoslovakya Bilimler Akademisinin öne sürdüğü sayıların, Avrupa sosyalist ülkeleri halkları arasındaki maddesel genlik düzeyleri arasındaki farkların son 30 yılda azaldığını gösterdiğini belirtti.

Devletlerin ulusal çıkarlarının pek çok yanları vardır ve bu çıkarların koordine edilmesi karmaşık bir iştir. Varolan özgüllük gözönünde tutulmalı ve dikkatle incelenmelidir. Öte yandan, daha önce de belirtildiği gibi, ülkelerin geçmişten devraldıkları gelişme düzeyleri arasındaki fark, ancak ortak çabalarla kısa bir tarihsel dönemde azaltılabilir.

Sempozyuma katılanlar, sosyalist ülkeler topluluğu devletleri arasındaki birliğin pekişmesinin, ekonomik işbirliğinin, özellikle de bütünleşme bağlarının derinleşmesinin, içinde bulunduğumuz on yılın karmaşık ekonomik hedeflerine başarılı bir şekilde ulaşılmasına giden ana yollardan birisi olduğunu vurguladılar.

YENİDEN ELDEN GEÇİRİLEN YÖNETİM

Toplantıya katılanlar, ekonominin işleyiş sisteminin yetkinleşmesinin sorumlu ve ana bir görev olduğu kanısında olduklarını belirttiler. Çünkü, ekstansif gelişme aşamasında başvurulan yönetme yöntemleri, üretimin daha sonraki geliştirilmesinde ve yaşam düzeyinin yükseltilmesinde etkili bir şekilde kullanılamazlar.

O. Bogomolov, Avrupa sosyalist ülkeleri kardeş partilerinin bu sorunlarla ilgili politikasının pek çok genel ögesi üzerinde ayrıntılı bir şekilde durdu. Örneğin, üretimin yoğunlaşması ve merkezileşmesinin, gittikçe daha katı bir şekilde, bilimsel araştırmaların, ürünlerin çıkışının, piyasaya akıtılmalarının ve hizmetlerin bütünsel ekonomik komplekslerde birleştirilmesi zorunluluğuna bağlanması, karakteristik bir olaydır. SSCB'deki büyük birlikler, DAC'deki kombinalar, Macaristan'daki tarım kombinaları, Çekoslovakya ve Bulgaristan'daki büyük ekonomik örgütlenmeler bunun birer örneğidirler. İşletme ve bilimsel örgütler arasında büyük önemli ekonomik sorunların çözümüne yarayacak biçimde sektörlerarası birlik biçimleri araştırmaları hızlandırılıyor.

Mali özerklik ilişkilerine gelince, burada herşeyden önce, toptan fiyatların gerçek üretim maliyetlerine ve uluslararası değişime yakınlaştırılmaları, devlet yardımlarının ve temsiz yüksek kârların enaza indirilmesi öngörülmektedir. Örneğin 1980'de Bulgaristan'da ve Macaristan'da toptan ve perakende fiyatların önemli ölçüde yeniden gözden geçirilmeleri, entansifleşmeye geçiş için alınması gereken kilit önlemlerden birisi olarak değerlendirilmektedirler. Planlama alanında yapılan çalışmalarla enaz harcama ile en iyi sonuçların elde edilmesinin güvence altına alınması istenmekte, ekonomik gelişmenin karakteristiklerine geleneksel niceliksel «global» yaklaşımın üstesinden gelinmesi bir görev olarak konulmaktadır. Nitekim, SBKP Merkez Komitesi'nin 1981 Kasım Plenumunda takım tezgahı üretimi ya da ekmek üretimi söz konusu olduğunda ton ya da ruble olarak, taşımacılık çalışmalarını değerlendirmek söz konusu olduğunda kiometre ton olarak ifadesini bulan «toplam rakam»ın gerçekte israfı yol açtığına dikkat çekilmiştir. Bu durumda işletmeler ve büyük birlikler yüksek planlar oluşturmayı, bilimsel ve teknik ilerlemenin başarılarını uygulamayı, üretimin kapasitesini yükseltmeyi, ekonomik bakımdan yararlı görmüyorlar.

Normlar sistemini yetkinleştirmek için sonul üretime, net kâra, Bulga-

ristan'da toplam gelire de yönelik göstergelere başvurulması yaygın bir belirtidir. Böylece, bir bütün olarak toplumun çıkarına uygun olan, bazı büyük birlikler ve işletmeler için de ekonomik bakımdan yararlı olmaktadır. Bu birliklerin ve işletmelerin yeni teknik ve teknolojinin yerleştirilmesi, kaynak tasarrufu, üretimin yoğunlaştırılması konularındaki girişimleri, büyük bir ölçüde, daha üst kuruluşların çalışma stillerine bağımlı kalmaktadır. Son zamanlarda, özellikle Sovyetler Birliği'nde, bakanlıkların iyi çalışan ekonomik birimlerle kötü çalışanlarını eşit koşullara koyan kötü uygulamaları eleştirilmiştir. Planın uygulanmaması yeniden düzenlemelerle, görevlerin azaltılmasıyla maskelenmiş ve öncü kolektiflerin gerçekleştirdikleri tasarruflar da çeşitli bahanelerle çekilmiştir. İşletmelerin gelişme fonlarını istedikleri gibi kullanma hakkından yoksun bırakılmaları ender raslanan bir olay değildir. Bürokratik yönetim, iyi düşünülmüş bir normlar sisteminin etkisini hiçe bile indirebilir. Bundan ötürü SBKP böylesi bir çalışma stiline kesinlikle karşı koymaktadır.

EYK üyesi ülkelerde çeşitli ekip başına ekonomik hesap yöntemleri yerleştirilmekte, tek düzeye getirmenin izleri kaldırılmakta, emeğe karşı yapılan ödeme, en alt ve en üst gelirler arasında sosyal adaletli bir mesafe güvence altına alınarak, nitelik ve niceliğe göre farklılandırılmaktadır. Bu da, ekonomik birimlerin özerkliğinin artması ve onları fazla güçlü bir merkezsel vesayetten kurtarma olanağını vermektedir.

Bulgaristan'da ekonomik mekanizmayı yetkinleştirmek için son zamanlarda alınan önlemlerin niteliklerini açıklayan M. Semov, artık devletin, işletmeler için sınırlı sayıda ana gösterge saptadığını, böylece ekonominin dengeli gelişmesini günvece altına aldığını, ekonomik birimlerin önünde geniş girişimler alanı açtığını, ekonomik ve sosyal gelişme alanında olanakların en üst düzeyde kullanılmasını olanaklı kıldığını söyledi. (5)

Bununla birlikte, dedi Semov, işletmeye kendi «karşı-plan»ını hazırlama olanağını tanımanın her şey demek olmadığını deneyimlerimizle biliyoruz. Planların, bazı bölümlerin ya da ekonomik yöneticilerin girişimiyle keyfi bir şekilde değişikliğe uğratıldığı oluyor. BKP 12. Kongresi, planların istikrarının korunmasından, üst kuruluşların ve sorumlu emekçilerin, yerlerinden bağımsız olarak, işletme yöneticilerinin onayını almaksızın planlarda yeni düzenlemeler yapmalarının yasaklanmasından yana tavır aldı. BKP'nin işletmelerin çalışmalarının bürokratik bir şekilde düzenlenmesine karşı yürüttüğü savaşında, ekonomik birimlere üst makamlarla

(5) İşletmeler, hizmet işletmeleri açmak, emekçilerin hizmetinde atölyeler kurmak, böylece işçi ve memurların çalışma ve yaşam koşullarını daha iyi duruma getirmeye, yerleşme yerlerinin altyapısının geliştirilmesine bir katkıda bulunmaya yönelik önlemler almak hakkına sahiptirler. Belediyeler sadece böyle atölyeler değil, kırlarda hizmet işletmeleri açmak, bankalardan elverişli koşullarla kredi istemek hakkına sahiptirler. Yerel nüfusun yararına yönelik ekonomik ve üretim faaliyetleri vergiden muaftır ve elde edilen kârlar belediyenin hizmetindedir.

eşit haklı partner rolünde diyaloga girme olanağını tanıyan bir yönteme başvurulması öngörüülüyor.

Semov sözlerini şöyle sürdürdü: Parti, işyeri konseylerinin çalışmalarını yeterli bulmamaktadır. ⁽⁶⁾ İşyeri konseyleri emekçilerin önüne, yönetime tam haklarla katılmaları için yeterli olanakları açmıyorlar. Burada önemli olan, yönetici kadroların seçimi ilkesini daha tutarlı bir şekilde uygulamaktır. BKP, işyerinin, ya da belediye veya kırsal konseyin özerkliğini geliştirmek için çok çeşitli yollar seçiyor. Bu yollardan bir tanesi, devlet işletmelerindeki boş yöneticilikleri doldurmak için sınavla adam almaktır. Bulgaristan'da üç yıldan beri böyle bir deney sürdürülüyor ve elde edilen sonuçlar olumludur. Ayrıca, BKP 12. Kongresinde, en çeşitli biçimlerde toplumsal danışmalar düzenlenmesi zorunluluğunun altı çizildi. Bunlar, ticaret şebekesinin, taşımacılığın, yolların yeniden düzenlenmesinin örgütlenmesi vb. gibi, halkı ilgilendiren sorunlarda yerel referandumlar yapmaya kadar gidebilirler.

Sosyalist ülkeler ekonomisinin yönetimindeki değişiklikler, olan bitenleri kendi kafalarınca yorumlama çabasındaki burjuva ideologları tarafından, uydurulmuş, yozlaştırılmış bir biçimde yansıtılıyor. Örneğin, dedi O. Reinhold, merkezîyetçilikle desantralize olma arasındaki ilişki gibi anlamsız ve diyalektik olmayan tartışma kısıktılmak isteniyor. Gırtlaklarına kadar bunalıma batmış ve nasıl çıkacaklarını bilemeyenler, bayıla bayıla başkalarına tavsiyelerde bulunuyorlar. «En geniş desantralizasyon», «özyönetime geçiş», vb. . . . tavsiye ediyorlar. Oysa, sosyalist toplumun önünde hiçbir şekilde, merkezileşme mi, desantralizasyon mu diye bir alternatif yoktur. Ekonominin toplumsal, merkezileşmiş yönetimi olmaksızın üretim araçlarının toplumsal yeliği düşünülemez. Sosyalizme önemli üstünlükler veren, bu merkezi yönetimin ta kendisidir. Kuşkusuz ki bundan, merkezîyetçilik ilkesinin güçlenmesinin, yerel girişimin ve işletmelerin bağımsız bir şekilde davranmaları hakkının sınırlanması pahasına gerçekleştiği sonucuna varmamak gerekir. Bunlar birbirleriyle bağdaşmayan şeyler değildir. Örneğin DAC'de güçlü kombinaların kurulması, hiç kuşkusuz, üretimin yoğunlaşması anlamına geliyordu. Ama bu, aynı zamanda, bu büyük üretim birimlerinin üretim süreci karşısında kendi sorumluluklarının genişlemesiyle birlikte gidiyordu. Bu kombinaların kurulması ASBP'nin ekonomik stratejisinin son derece önemli bir ögesi ve 1979–1981 yılları arasında sanayi üretiminin artışında görülen hızlanmanın kaynağıdır. ⁽⁷⁾

- ⁽⁶⁾ Ekonomik konsey, işletme yönetmeninden, yardımcılarından, baş mühendisten, parti komitesi sekreterinden, fabrika sendika komitesi başkanından, Komsomol komitesi sekreterinden ve öncü işçilerden oluşur.
- ⁽⁷⁾ DAC'de ulusal gelir 1979'da % 4, 1980'de % 4,2, ve 1981'de % 5 artmıştır. Sanayi üretimi ise, 1980'de % 4,7 ve 1981'de % 5,1 artmıştır.

Sosyalist ülkeler topluluğunda ekonomik mekanizmanın, çok yanlı en-tansifleşmeye yönelik olarak yeniden elden geçirilmesi, yeni toplumda üretim ilişkilerinin oluşmasının sürmesi, üretimin gerçekten toplumsallaş-ması sürecini yansıtıyor ve sosyalizmin kendi temeli üzerinde gelişmesine etkide bulunuyor.

80'li yılların ekonomik stratejisi, sosyalist kuruculuğun şimdiki aşama-sına girerken formüle edilen ve sosyalizmin temel yasasından kaynakla-nan ekonomi politikasının vazgeçilmez sürekliliğini korudu. Bununla bir-likte, bu politikanın sürdürülmesinin, bu politkanın gerçekleştirilmesindeki yöntem ve araçların, pratik faaliyet içerisinde kurulan öncelikler sistemi-nin durgunluk ya da hareketsizlikle hiçbir ilgisi yoktur. Tersine, kardeş partilerin kongrelerinde görüldüğü gibi, konulan görevlerin gerçekleşt-irilmesindeki ardıcılık, değişen durumun derinlemesine irdelenmesiyle, ekonomik yaşamdaki yeni olguların incelenmesiyle, alınan kararların uy-gulanmaya konulmasını sağlayan kolların seçimindeki esneklikle dile getirilmiştir.

İçinde bulunduğumuz on yılın ekonomik stratejisinin ana nitelikleri top-lumsal yaşama da yansıldılar.

80'LI YILLARIN SOSYAL POLİTİKASI

Tartışma sırasında, dünya kamuoyundan, yakıt ve ham madde rezerv-lerinin çarçur edilmesini, çevrenin ve gezegenimizdeki yaşam koşulları-nın bozulmasını beraberinde getiren bir ekonomik ilerlemeye karşı sık sık protesto sesleri yükseldiği hatırlatıldı. Alternatif adı verilen yaşam tarzının aktif taraftarlarının sayısı artıyor. Kapitalist ülkelerde, istikrarlı bir ekonomik büyümenin gerçeğe uygunluğundan gittikçe daha fazla kuşkuya düşüyor.

Ekonomik gelişme, ekonomik gelişme hızına duyulan ilgi, sosyalist ül-kelerde uzun erimli anlayışların hazırlanması sırasında niçin bu kadar büyük bir yer tutuyor? Bu soru, kardeş partilerin, ekonomi politikasına bağlı olarak, sosyal politikaları sorunları üzerindeki tartışmanın çıkış noktası oldu.

AMAÇLAR İLE ARAÇLARIN DİYALEKTİĞİ

Kapitalist toplumda sosyal politika, en çok kâr sağlanmasına veya daha iyi durumda sermaye egemenliğinin en anti-hümanist sonuçlarının yumuşatılmasına hizmet etmekle görevlidir. Sosyalizmde ise insanın gelişt-irmesine, onun genlik düzeyinin yükseltilmesine ve yaşam koşullarının iyi-leştirilmesine yönelik sistematik çaba, yeni gereksinimlerin oluşması, bu

düzene ögzü olan ve onun en derin anlamını, ekonomik eyleminin özünü ortaya koyan nesnel bir amaçtır. Bunları anımsatan R. Richta, şunu da belirtti: Sosyalizm kuruculuğunun tarihi şunu kanıtlıyor ki, topluluğumuz üyesi ülkelerde üretimin artışı, onun yetkinlik ve bilimsel-teknik düzeyinin yükselişi ilk kez «her şey insan için» biçimindeki ana amaca ulaşmanın araç ve temeli oluyor.

Ekonomik ve sosyal ödevleri bütünsellik içinde böylesine ele alış biçimi, sosyalist topluluk ülkelerinde, komünist ve işçi partilerinin kongre belgelerinde açık ifadesini buldu. SBKP MK Genel Sekreteri L. I. Brejnev yoldaş, SBKP'nin 26. Kongresinde, «somut insana, onun istek ve gereksinimlerine somut özen göstermek, partinin ekonomik politikasının çıkışı ve varış noktasıdır»⁽⁸⁾ dedi.

ÇKP MK Genel Sekreteri G. Husak yoldaş, partinin 16. Kongresinde şöyle dedi: «... biz, yalnız planlanmış olmak için plan yapmıyoruz, üretimi yalnız üretmiş olmak için örgütlemiyoruz. Bütün yaptıklarımız, sosyalizmi geliştirmek, yurdumuzu kalkındırmak uğrunda tüm çabalarımız, emekçilerin yararına sunuluyor. İnsanın genliği, bizim çalışmalarımızın en derin anlamı olmuştur, bu bugün de böyledir, böyle de olacaktır.»⁽⁹⁾

R. Richta devamlı şöyle dedi: Ekonomik ve sosyal görevler arasında karşılıklı bağıntıların somut biçimleri, kuşkusuz, sosyalizm kuruculuğundaki aşamalara göre, birbirinden farklıdır. Ülkede olduğu gibi, uluslararası alanda da sınıfsal güçler arasındaki orantı, bunlar üzerinde etki yapıyor. Çekoslovakya'nın sosyalizme geçiş döneminde, kapitalizmden devralınan maddesel-teknik temelin etkisi büyük oldu. Bu, emek ve tüketimin karakterini koşullandırdı. Üretim ve toplum eylemlerinin ilkesel bakımdan yeni bir gerekçesi henüz oluşmadığı için, sosyalist üretim ilişkileri tüm olanaklarını ortaya koyamıyordu. Kaynakların aslan payı tüm emekçilerin başlıca yaşamsal gereksinimlerini karşılamak amacı ile ekstansif üretimin genişletilmesine ayrılıyordu. Bu ise, daha üst düzeyde gereksinimlerin bilinçli olarak oluşturulması ve geliştirilmesini sınırlıyor, dolayısıyla da, ekonomik ve sosyal değişikliklerin birbirlerini güçlendirmelerine neden olan karşılıklı diyalektik etkilenişini zayıflatıyordu.

Tüm emekçilerin artan taleplerini, bilim ve tekniğin üretimde ve bütün halk ekonomisinde rasyonel bir biçimde kullanılması temelinde, olası en üst düzeyde karşılamak olan, sosyalizmin temel yasası, bunun tersi bir bağıntıya da işaret ediyor: İnsan yeteneklerinin gelişmesi, üretici güçlerin yükselişinde ve genellikle toplumsal ilerlemenin hızlanmasında giderek daha etkin bir kaldıraç oluyor. Bu yolda sosyalizm yavaş yavaş, bilimsel, teknik, ekonomik, sosyal, politik, kültürel ve ideolojik değişiklikler

⁽⁸⁾ L. I. Brejnev, Lenin'in yolunda, c. 8, Moskova, 1981, s. 690.

⁽⁹⁾ Çekoslovakya Komünist Partisi'nin 16. Kongresi. Prag, 1981, s. 29.

arasında karşılıklı etkilenişi bilinçli olarak belli amaca doğru yönlendirmede somutlaşan, kendi iç dinamiğinin özgül kaynaklarını yaratıyor.

E. Mazurkiewicz'in vurguladığı üzere, sosyal gereksinimleri en iyi karşılama istemi, halk ekonomisinin gelişmesini en çok dinamikleştiren unsurdur. Emekçilerin gereksinimlerinin yeterince karşılanmaması, ekonomik gelişmenin yavaşlamasına ve sosyal gerginliklerin belirmesine yolaçabiliyor. Polonya örneği bunu gösteriyor.

Sorunun böyle ele alınışını onaylayan O. Reinhold şunları ekledi: Ekonomik ve sosyal politika arasındaki birlik, toplumsal ve kişisel çıkarlar arasındaki bağıntıyı yansıtıyor, yığınların sosyal aktiflik ve girişimciliğini geliştirerek, bu bağıntıyı açıkça sergiliyor. Halk ekonomisinde etkinliğin yükseltilmesi, emek verimliliğinin artırılması, üretimin nitel ve nicel artışı, vatandaşların yaşam ve çalışma koşullarının iyileştirilmesiyle doğru- dan bağıntılı olduğu için, her vatandaş her gün, iyi çalışmanın yararlı olduğunu hissediyor. Sosyal politikanın yükselişini, halk ekonomisinin etkinliği belirliyor ve aynı zamanda sosyal politika da toplumsal üretimde yükselişin çözümleyici kaynaklarından biri oluyor. Bu ilkesel görüşler, ekonomik ve sosyal politikanın bundan böyle de kopmaz bağ içinde uygulanmasını gerektiriyor. Bilimsel, teknik ve sosyal ilerleme arasındaki birlik giderek daha büyük önem kazanıyor. Kapitalizm dünyasında birçok emekçi için ise üretimde rasyonalizasyon ve modernizasyon, işyeri sayısının azalmasını, işsizlik tehlikesini getiriyor. DAC'de yapılan sosyolojik araştırmalar, bilimsel-teknik devrimin benzer sonuçlarıyla ilgili korkunun, bu cumhuriyet vatandaşlarının yabancı olduğu kesinlikle gösterdi. Bu yasaldı. Çünkü sosyalizm ülkeleri en yeni edinimleri uygulamaya, hem de bunları işyeri kaybına yolaçmamakla kalmayıp, çalışmaların yaratıcı niteliğini pekiştirecek, ağır kol emeğinin ortadan kaldırılmasına yardımcı olacak, insanlarda sosyal güvenlik ve iyimserlik duygusunu güçlendirecek biçimde uygulamaya çalışıyorlar.

İKİLİ GÖREV

Yeni ekonomik koşullarda toplumsal ilerleme ve sosyal istikrar sorunları etrafında canlı bir değiş tokuş yapıldı.

Karşılaşmaya katılanlar, sosyal istikrar ve toplumsal ilerleme ile ekonomik gelişme tempoları arasındaki bağın tek yönlü bir karakter taşımadığını belirttiler. Üretimin entansifikasyonu koşullarında plânlı sosyalist ekonomi, halk ekonomisindeki oranlarla öylesi manevra yapma olanağı sağlıyor ki, üretimin artış tempolarında belirli yavaşlama olsa bile, yaşam düzeyi yükselmeye devam ediyor. Örneğin SSCB'de, onbirinci beş-yıllıkta, tüketim malları üretiminde («B» grubu), üretim aracı üretimine

(«A» grubu) oranla öne geçen bir artışla birlikte, tüketim fonu payının % 75,3'ten % 77,3'e kadar artırılması öngörülüyor. Bu da sosyal ödevlerin çözümüne yardım edecektir.

A. Sipos ekonomik ve toplumsal ilerleme arasındaki bağı başka bir özelliğine dikkati çekti. Göze çarpan rakamların ardında zaman zaman ne iç ve ne de dış pazarlarda sürüm bulamaya malların üretimi gizleniyor. Örneğin, Macaristan'da 70'li yıllarda tam da bu nedenle kimi ürünler yetişmezken, kimilerinin eritilemeyen stokları olağanüstü ölçüde arttı. Serbestçe, kuyruklara durmadan, gerekli kalitede malları satın alabilme olanağı, sosyal istikrarı pekiştiriyor.

Bununla ilgili olarak, halkın yaşam düzeyini etkileyen önemli bir unsura, fiyat değişikliklerine değinildi. A. Sipos'un devamla belirttiği üzere, Macaristan'da bu konuda iki görüş var. Kimileri tek merkezce saptanan sabit fiyatlardan yana çıkıyor, kimileri ise, arz ve talebe göre serbestçe değişen fiyatları savunuyorlar. Bu iki konum arasındaki aykırılık birçok bakımdan görünümde bir aykırılıktır: Belirli malların pazarda yetersiz olması halinde fiyatlardaki sabitlik biçimsel bir sabitlik olarak ortaya çıkıyor; sıkıntı çekilen malları satın almak zor oluyor. Biz bu soruna çözüm arıyoruz.

O. Bogomolov, ekonominin büyüme tempoları ile sosyal istikrarın büyük ölçüde sosyal faktörlere bağlı olduğu görüşünü savundu. Bugünkü ortamda bunlar birincil önem kazanıyor. Emekçilerin ustalık, uzmanlık ve kültür düzeyinin yükselmesi çok büyük olanaklar yaratıyor, ama büyük sermaye yatırımı ve en başta zaman gerektiriyor. Bu nedenle, bunları gözönünde bulundurarak, iş ve yönetim alanındaki ilişkilerin iyileştirilmesi gibi, yatırımlarla doğrudan bağlı olmayan sosyal faktörleri elden geçirdiğince harekete geçirmek gerek.

R. Richta görüşmeye katılanların dikkatini, özellikle olumsuz etkileri azaltmak için, sosyal ilerlemeyi yetkinleştirme sorunu üzerine çekti. Parasal kaynakların amaca yönelik bir biçimde kullanılması, az harcama yapılması halinde de, emekçilerin sosyalist ilkelere uygun ve nitel bakımdan daha yüksek düzeyde bir yaşam biçimini oluşturmaya, yani daha büyük toplumsal yarar sağlamaya olanak veriyor, dedi. Ona göre, ÇKP, 16. Kongresi'nin kararları doğrultusunda, ekonomik ve sosyal ilerleme sürecini hızlandırmada, sosyalist üretim ve toplum ilişkilerinin geliştirilmesine büyük önem veriyor. Bu ikili bir görevdir: Bir yandan maddesel kaynakların, insanın çok yönlü gelişmesi amacına doğru yönlendirilmesini sağlamak, öte yandan da harcanan paraların bu gelişme için hiçbir yeni ivme yaratmadan, boşuna gitmemesini, bunların geri alınmasını, özel unsuru aktifleştirmesini, etkinleştirmesini sağlamak.

Tartışmalar arasında, kardeş partilerin politikasında belirlenen, sosyal

ilerlemenin şu iki başlıca olası yönü değerlendirildi: Toplumun, grupların ve bireyin çıkarlarının koordinasyonu ve emeğe göre dağılım ilkesinin ardıcılıkla uygulanması.

TOPLUM-KOLLEKTİF-BİREY

Sosyalizmin, bir bütün olarak toplumun çıkarlarıyla bireyin çıkarlarının birliği için yarattığı temel, bilindiği gibi, nesnel bir temeldir. Ama bu çıkarların uyumu kendiliğinden oluşmuyor, temel üretim araçlarının kamulaştırılmasından hemen sonra hazır ve tamamlanmış biçimde ortaya çıkmıyor. Söz konusu üç grubun çıkarları arasında somut uyumu, büyük ölçüde, ekonomik ve sosyal ilerleme tempoları belirliyor. Bunlar arasında tam uyumu sağlamak, plânlama ve yönetim bakımından oldukça karmaşık bir ödevdir. Değişen koşullarda ekonomik ve sosyal politikanın birliği, birçok bakımdan, bu ödevin çözümüne bağlıdır.

R. Richta'nın vurguladığı üzere ÇKP, içinde bulunduğumuz onyıllık dönemde sosyalist üretim ilişkilerinin geliştirilmesinde, emeğe, insanlara ve tüm topluma karşı sosyalistçe tutumun olduğu başlıca halka olarak emek kolektiflerine özel bir özen gösterecektir. İşletmeleri ekonomik ve sosyal ilişkiler sistemine iyice «sokmak» için, ekonomi mekanizmalarını iyileştirmek, yönetimin bilimsel niteliğini artırmak ve emekçilerin toplumsal aktifliğini geliştirmek gerekiyor. Aslında burada söz konusu olan, demokratik santralizmin, onun sosyalist demokraside halkçı karakterinin daha da açık sergilenmesi için temellerini güçlendirmektir.

Değişik grupların çıkarları arasında doğru bir uyumun önemi üzerinde M. Semov da durdu. Ona göre, toplumsal çıkarların politik bilincine varılması, emek alanındaki aktifliğin en önemli faktörüdür. Ama bu bilinçlenme, insanın yaşadığı ve çalıştığı yere göre, somut biçimlerde oluşuyor. Üyesi bulunduğu kolektifin, yaşadığı kent veya köy halkının karşılaştığı sorunların çözümüne o da katılabilmelidir. Bu bakımdan Bulgaristan'da herşey yapılmış değildir. Önceki «yukarıdan» planlama sistemi, çok fazla düzenleyici göstergeler getiriyordu.

Ho Şi Ban'ın, Bulgaristan'da toplumun, kolektifin ve bireyin çıkarları arasındaki somut uyumlaştırma biçimleri üstüne bir sorusunu yanıtlayan konuşmacı, BKP'nin, Bulgaristan ekonomisinin ve sosyal bilimin, üretim araçları üzerinde «iyelik hakkı» ile bunları «kullanma hakkı» kavramları arasında teorik ve pratik açıdan bir sınırlama yapmaya çalıştığını anlattı. Üretim araçlarının sahibi, sosyalist devletin kişiliğinde halktır. Bunları kullanan ise, emek kolektifi, işletmenin işçileri, kentin veya köyün sakinleridir.

G. Botoj'nin belirttiği gibi, sosyalizmde toplum, grup ve birey çıkar-

larının uyum içinde bütünleşmesine hizmet eden, kolektif yönetim ve emekçilerin sosyal yaşamda değişik alanların yönetim işlerine doğrudan katılımını sağlamaya yönelik geniş kapsamlı önlemler kompleksidir. G. Botoi, Romanya'daki işçi özyönetimi ile ilgili değişik organların değerlendirmesini yaptı ve RKP'nin, parti ve devlet yönetiminin tüm düzeylerden kadroların değiştirilebileceğine büyük önem verdiğini vurguladı. RKP'nin aynı zamanda, kadroların sorumlu görevlere getirilmesinde ve doğrudan üretimde çalışan emekçi temsilcilerinin kolektif yönetim organlarındaki sayısının artırılmasında, kolektifin görüşünün hesaba katılmasından yana çıktığını belirtti.

Avrupa'nın sosyalist ülkelerinde son zamanlarda alınan önlemler, grup ve bölge çıkarlarının daha tam dile getirilmesine ve kamuoyu önünde sergilenmesine olanak veriyor, bunların kendi aralarında olduğu gibi, genel ulusal çıkarlarla da uyum sağlamanın daha etkin biçim ve yöntemlerini öngörüyor. Bilindiği gibi, erkteki komünist ve işçi partileri, toplumsal süreci hızlandırmak için kurumsal ve yerel etkileri ortadan kaldırmaya ve bütün düzeylerdeki çıkarlar arasında aktif bir etkileşimi sağlamaya çalışarak, toplumun çıkarlarının bir bütün olarak korunmasını garanti ediyorlar. Kardeş partilerin kongrelerinde, plânların tartışılıp hazırlanmasından uygulanmasına ve uygulamanın denetimine dek, ekonomik ve sosyal yönetimin tüm aşamalarında partinin yönetici rolünün güçlendirilmesi gereği vurgulandı.

EMEK EŞİTLİĞİN ÖLÇÜSÜDÜR

Sempozyuma katılanlar, partilerinin kongre kararlarının ruhuna uyarak, emek alanındaki eylemleri ve bir bütün olarak sosyal ilişkileri özendirme sistemini iyileştirmenin aracı olarak, halkın gelirini amaca yönelik bir biçimde ayarlama sorunlarına büyük önem verdiler.

R. Richta'nın kanısına göre, sosyalizmde toplumdaki ortam için, baştan gelirlerin farklılaştırılmasındaki doğrultu, daha sonra ise, derinlik önemlidir. Sosyal yapıyla ilgili uluslararası araştırmalar gösteriyor ki, sosyalist topluluk üyesi devletlerde, 70'li yıllarda iki tür gelir farklılaştırması gözlemlendi: Biri, işçinin ustalık, uzmanlık düzeyine ve emek alanındaki katkılarına göre sınıflar ve sosyal katmanlar içinde gelir ayarlaması yapıldığı yerlerde, öteki de, sınıflar ve katmanlar, özellikle işçi sınıfı ile aydınlar arasında farkların derinleştiği Polonya'da.

Bilim adamının devamla belirttiği üzere, ikinci tür gelişme, toplum tarafından, sosyal adaletin zedelenmesi olarak değerlendiriliyor ve gerginlik yaratıyor. Çekoslovakya deneyimi de bunu doğruluyor. Bu ülkede 60'lı yıllar, halkın genlik düzeyinin yükseldiği bir dönemdi. Ama koopera-

tifçi köylülerin, özellikle memurların gelirleri, işçilerin gelirlerinden daha hızlı artıyordu. Bu da belirli sorunlar yaratıyordu. Gelirleri eşitleme yönünde 70'li yıllarda belirlenen politika, bugün işçilerle köylülerin yaşam düzeyinin aşağı yukarı eşit duruma gelmesini sağladı. Çekoslovakya toplumu, sosyal eşitlik alanında yüksek bir düzeye ulaştı. Değişik sınıf ve sosyal grupların çıkarları arasındaki fark ortalama % 15'i, cumhuriyetlerde ve ayrı ayrı bölgelerde yaşam düzeyleri arasındaki fark ise % 9'u geçmiyor.

Bu tablo, belirli farklılıklar karşın, Avrupa'daki sosyalist ülkelerin tümü için karakteristiktir. Literatürde, halkın daha az ve daha çok kazanan gruplarının gelir oranları üstüne veriler yer alıyor: Söz konusu devletlerde bu oran 1:2 ile 1:4 arasında değişiyor. Örneğin Çekoslovakya'da 1:2,2; Macaristan'da 1:2,4'tür. ⁽¹⁰⁾

Sempozuma katılanlar, gelirler arasında varolan farklılıkları değerlendirirken verilen emeğin nitelik ve niceliğinde «fark gözetmeme» olaylarına rastlandığını ve bunların giderilmesi gerektiğini vurguladılar. Örneğin, Çekoslovakya'da, gelirin denk bölünmesi yönündeki kimi eğilimler 70'li yıllardaki aktif sosyal politika ile ilgiliydi. Bu on yıllık dönemde ülkede toplumsal fonlardan alınan gelirler, emek gelirlerine (% 36) oranla hemen hemen iki misli daha fazla (% 64) arttı.

Böylesi bir gelişme üretimin entansifikasyonu üzerinde çelişkili etki yapıyor. Sosyal fonların artışı, devletin halk eğitimi ve sağlığı için ayırdığı büyük harcamalar, emek verimliliğinin artmasında önemli nesnel önkoşuldur. Bununla birlikte, sosyal fonlardan yapılan çok büyük ödeme ve hizmetler, toplumun emeği doğrudan özendirmek için, ayırabileceği kaynakları sınırlıyor. Bu nedenle diyor R. Richta, Çekoslovakya'da yakın bir gelecekte halkın gelirlerinde daha dinamik unsur, emek gelirleri olacak.

Böylesi bir tutumu temellendirmek üzere O. Bogomolov sosyal-psikolojik nitelikte bir soruna değindi. Onun belirttiğine göre kimi kez devlet toplumdan ayrı duran, adeta elindeki «güç» gereği, toplum üyelerine belirli yararlar sağlayan herhangi bir kurummuş gibi algılanabilir. İnsanlar, üst devlet organlarının kararlarıyla, çoğu kez ustalık, uzmanlık ve üretimdeki verimlilik düzeyinde bir artış ile doğrudan bağıntılı olmadan, bazı emekçi kesimleri ve meslek gruplarının maaş veya yardım paralarının arttığını görüyordu. Bununla ilgili sosyal-psikolojik duygular çok önemlidir. Üretim entansifikasyonu ve toplumsal ilerlemenin hızlandırıl-

⁽¹⁰⁾ Bu oranlar hesaplanırken halkın en düşük gelirli kesiminin % 40'ı ile en çok gelirli kesiminin % 10'u gözönüne alınmıştır. Kapitalist ülkelerde aynı konudaki verilerle kıyaslandığında, gelirlerdeki eşitlik düzeyi açıkça görülüyor: FAC-yaklaşık 1:4,5; Fransa 1:6,7; Güney Afrika 1:24.

ması açısından, yaşam düzeyinin yükselişinin, insanların bilincinde her şeyden önce emek alanındaki kişisel katkının artmasıyla, ustalık, uzmanlık düzeyinin yükselmesiyle ve iş alanındaki numusluca bir tutumla baskı içinde olması, herhalde daha iyi olurdu.

Bilim adamı daha sonra, Marksist-Leninist teorinin sosyal adalet ilkelerini net bir biçimde belirlemiş, sosyalizmde ulaşılabilecek eşitlik ölçütünü saptamış olduğunu anımsattı. Bu ölçüt, üretim araçları karşısında eşit tutum, eşitliğin temel ölçüsü olarak emek, sosyal alanda yükselmeye fırsat eşitliğidir. Ama ilkelerle, bunların gerçekleştirilmesi arasında belirli uyumsuzluk olabilir. Kardeş partilerin gelirleri ayarlama alanında aldıkları önlemler, sosyalist dağılım ilkesinin ardıcılıkla yerleştirilmesine yöneliktir. Bu büyük bir teorik ve pratik ödevdir. Biz henüz karmaşık bir işi basit duruma getirmesini, onun değişik biçimlerini ölçüp biçmesini, örneğin belirli bir işin popüler olup olmaması gibi psikolojik unsurları ve bu işin toplumsal yararlılığını (gerçekten de üst düzeyde kalifiye bir emeğin boşuna, veya ödenmesinin amaca uygun düşmediği biçimde sarfedildiği hallerde rastlanıyor) hesaba katmasını öğrenemedik. Ödemelerde farklılıkların bu anlamda temellendirilmesi ve bilimsel komünizmin ilkelerini yaşama geçirmek için bu alandaki sübjektif ve örgütsel güçlüklerin giderilmesi, sosyal eşitlik ve adaletin genişlemesi yolunda toplumsal ilerleme entansifikasyonu yolunda önemli bir adımdır.

Bulgar bilim adamları, BKP'nin 12. Kongre kararları üzerinde durdular. Ücretlerin yapay bir biçimde ayarlanması ve dengelenmesi emeğin aktifleşmesine yardım etmiyor ve sosyal adaletin çıkarlarına ters düşüyor. Kongrede örneğin, isteyen herkese tarımda (özel olarak belirlenen alanlarda), ticarete, hizmetler alanında günde 2-3 saat daha fazla çalışma, böylece kendi gençlik düzeyini yükseltme olanağı vererek, insanların emek alanında kendilerini gerçekleştirme koşullarının iyileştirilmesi kararlaştırıldı.

R. Richta'nın vurguladığı üzere, gelirlerin yetkin bir biçimde ayarlanması, emeğin olumlu yönde özendirilmesiyle sınırlı değildir. Burada, sosyalist ilkelerin çiğnenmesini yasaklayan önlemler de rol oynuyor. Eğer insanlar, topluma yararlı reel katkı düzeyini aşar ölçüde para alıyorsa, bu onların, toplumun öteki üyeleri zararına ve toplumun perspektifleri zararına önceliklerden yararlandıkları anlamına geliyor. Sosyalist dağılım ilkelerinin her zedelenişi, emeğin toplumsal gerekçelerini zayıflatıyor, bilimsel ve teknik eleme önünde engeller yaratıyor, bireylerin ve sosyal grupların sosyalist aktifliğini deforme ediyor. Böylesi durumlarda tüm toplumun çıkarlarının yerini, özel, yerel ve bireysel çıkarlar alıyor, bu da toplumun birliğini zayıflatıyor. ÇKP, önümüzdeki yıllarda üretim ilişkilerini, sosyalist topluma yabancı her şeyden, emek disiplininin çiğnenmesi, rüşvet, emek dışı gelirler, yolsuzluk veya sosyalist iyeliğin çıkarıcı

amaçlarla kullanılmasının öteki biçimlerinden sistematik biçimde temizleme amacını saptamış bulunuyor.

Eşitlik alanında ulaşılan düzey, sosyalizmin daha yüksek aşamasında ve doğrudan komünizme geçiş döneminde, toplumun elinde büyük zenginlikler bulunacağı, genel karşılıklı işbirliği ilişkilerinin ise insanların genel karşılıklı gelişme ilişkileri düzeyine yükselmeye başlayacağı dönemde, toplumsal ilişkilerin yeni biçimlerinin çekirdeği durumundadır. Ancak, R. Richta'nın dediği gibi, toplum henüz yalnız bütün emekçilerin belirli bir düzeyde (sürekli yükselen de olsa) gelişmesini sağlayabilecek ölçüde kaynak yaratmıştır. Bu düzey her insanın tam olarak ve her yönde gelişmesine henüz olanak vermiyor. Bu nedenle toplum yararına çalışma görevinin ve harcanan emeğin nitelik ve niteliğine göre (ve yalnız böyle!) ücret alma hakkının titizlikle uygulanması, sosyalizm kuruculuğunun bugünkü aşamasında temel görevlerden biri olarak kalıyor.

Sempozyumun sonunda, derginin Sosyalizm Kuruculuğu Sorunları Komisyonu Başkanı K. Lipkovic şunları belirtti: Yapılan tartışmalarda EYK üyesi Avrupa ülkelerinde sosyalizm kuruculuğunun bugünkü aşamasında ekonomik gelişme ile toplumsal ilerleme arasındaki diyalektik bağıntıyla ilgili, geniş bir çerçeveyi kapsayan sorunlara değinildi. Kardeş partilerin 80'li yıllar için saptadığı, gelişmiş sosyalizmi kurma ve daha da ileriye götürme stratejisinin en önemli yönleri ele alındı. Yapılan görüş değiş tokuşu, sempozyuma katılanların şu konudaki görüş birliğini ortaya koydu: Ulusal, iç kaynakların harekete geçirilmesi ve ekonomik, bilimsel ve teknik işbirliğinin derinleştirilmesi, sosyalist topluluk önünde duran büyük ödevlerin başarı ile yerine getirilmesine, yeni toplumu geliştirme yolunda güçlü bir adım daha atılmasına olanak sağlıyor.

Parti gazeticiğinden çıkarılan bazı dersler

Viktor Afanasyev

SBKP Merkez Komitesi üyesi
«Pravda» gazetesi başredaktörü, akademisyen

Tarihsel olgular kesin biçimde şunu kanıtlıyor: Büyük devrimci dönü-şümler, büyük sosyal, ekonomik ve bilimsel gelişmeler çağı olan yirminci yüzyılımda ilk kez, en ilerici ideolojinin iletilicileri olan komünistler yığın-sal iletişim araçlarının artan rolünü her yönüyle değerlendirmişlerdir. Komünist basını kollektif propagandacı, kollektif ajitatör ve kollektif ör-gütleyici olarak tanımlayan V. İ. Lenin, onu «yapılmakta olan binanın etrafında kurulan, binanın çevre çizgilerini belirleyen, ayrı ayrı yapıcalar arasında iletişimi, ilişkileri kolaylaştıran, aralarında işbölümü yapmalarına ve örgütlü çalışmalarının verdiği sonuçların tümünü birden görme-lerine yardım eden iskeleyle» (!) kıyaslıyordu. Bundan başka «kurulan bina» biçimindeki alegorik deyimde biz, Leninci öğretiyeye bağlı kalarak, haklı olarak tarihimizin çeşitli aşamalarını, hem partinin kuruluşunu, hem utkuyla sonuçlanan sosyalist devrimin hazırlanışını, hem de yeni toplum kuruluşunu görüyoruz.

Lenin, komünist basının temel ilkelerini derinlemesine incelemiştir. O, bu ilkeleri şöyle tanımlıyor: Ardıcıl partililik, ideolojik ödünsüzlük, halkın damgasını taşımak, doğruluk ve proletarya enternasyonalizmi. Bu ilkeler bundan 70 yıl önce Rusya'da ilk günlük işçi gazetesi «Pravda»nın çık-maya başlamasıyla ete kemiğe büründü. Gazetenin birinci sayfasında adının yanbaşında şu sözler yer alıyor: «Gazete 5 Mayıs 1912'de Lenin tarafından kurulmuştur.» Gazetenin ilk sayısının Karl Marks'ın doğum gününde çıkmış olması bir raslantı değildir. Bu tarih, yeni yayının Mark-sizme, proletarya davasına bağlılığının simgesiydi. İlk sayının başyazı-sında şöyle deniyordu: «İşçi sınıfı gerçeği bilmelidir! İşçi gazetesi 'Prav-da' (Gerçek) adına layık olmalıdır . . .»

Leninci «Pravda», birçok ülke ve halkı sosyalizme götüren yolu açan Oktobr'un habercisiydi. Büyük devrimin utkusu üstüne yayınlanan «Rusya yurttaşlarına» başlıklı çağrı ve sosyalizmin özünden gelen barış istemini ilk kez açıkça ortaya koyan Barış Buyrultusu onun sayfalarından tüm dünyaya yayıldı. Yeni toplumsal düzen kısa bir tarihsel süre içinde Sov-yet ülkesini sosyal ilerlemenin doruklarına, gelişmiş sosyalist toplumun, komünizm kuruculuğunun eşiğine yükseltti. Geçilen bu yol boyunca par-timizle birlikte SBKP MK organı «Pravda» gazetesi de gelişti, yeni nite-

(!) V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 5, s. 11.

likler kazandı. Sovyet basınının sağ kolu, günümüzün en büyük gazetelerinden biri oldu.

Toplumun sosyalist temeller üzerinde gelişmesi yığınların politik bilinç ve aktiflik düzeyini, öğrenim ve kültür düzeyini yükseltti, tinsel gereksinimlerini artırdı. Sovyet halkından söz ederken, dünyada en çok okuyan halk diye konuşuluyor. Doğru ve haklı olarak belirtilen bu görüş büyük ölçüde Sovyet basınının saygınlığına dayanıyor. Bugün SSCB'nde 55 dilde 8.088 gazete yayımlanıyor. Bunların bir defalık tirajı 176 milyonu aşmaktadır. Dergi ve dergi türünden baskıların bir defalık tirajı da 200 milyonu bulmaktadır. Bizde her aileye ortalama dörtten fazla gazete ve dergi düşmektedir.

Bununla ilgili olarak birçok kapitalist ülkede, hatta öteden beri kültür merkezi sayılanlarda ve bizim Sovyet yaşamı tarzımıza kibirlice eleştiriler yöneltilen ülkelerde nüfusun önemli bir kesiminin hiç bir gazete ve dergi okumadığını anımsamamak olanaksız. Bu, kapitalizmin illetlerinden biridir. O, kimilerini cahil bırakıyor, toplumun hareketsiz, ilgisiz tortusu haline getiriyor, diğerlerinin ise bilgi, enformasyon edinmenin sosyal önemi inancını sarsıyor. Neden sosyalizm koşullarında durum bu kadar farklı, bu kadar iyi? Bu, kuşkuşuz, her türden politik düşmanlarımızın bizi yorulmadan, bıkmadan kınadıkları «formel demokrasi» yöntemlerinden kaynaklanmıyor. Bu yöntemlerle milyonlarca insan toplumsal yaşama her gün ilgi duymak zorunda bırakılamaz, «ideolojik zorlama» yoluyla basına karşı, hele de burjuva sosyologlarının içeriği bakımından demokratik değil, mesleki bakımdan gelişmemiş, «totaliter», halktan kopuk, «politik erkin aracı», «cansız ve ablukaya alınmış» vb. (2) dedikleri bir basına böyle bir merak uyandırılmaz.

Sovyet basınının sürekli artan popülerliği, bu basını yaratan, basının da ona hizmet ettiği toplumun demokratik niteliğinden ileri geliyor. Sosyalist basında sansasyon yapma, açık saçık şeyleri zevk alarak yayma, boş sözlerle okuyucuyu eğlendirme, oyalama yöntemlerine yer yoktur. Onun saygınlığı, gerçekleri politik açıdan derinlemesine çözümlediği, sosyalizm kuruculuğunun, tüm dünyadaki gelişmenin büyük, önemli sorunlarını ele alıp işlediği, kamuoyunu yansıttığı, yığınları ilgilendiren güncel sorulara yanıt verdiği için artıyor. Bizim basınıma olan güven, her şeyden önce onun halkın çıkarlarını dile getiren politik doğrultusuna, onun dürüst, doğru, objektif haber verişine, her kesin her zaman, hangi sorunla ilgili olursa olsun gazete ve dergilere başvurması olanağına ve onun boşuna emek olmayacağını bilmesine dayanıyor. Basının yığınsal gerekliliğine gelince, bu da sosyalist toplumun özünden, insanların tüm

(2) Bak: Örneğin, Debray R. Le pouvoir intellectuel en France. Paris, 1979; Schaeffer, P. Le quatrième pouvoir. Esprit, Paris, 1979, № 9-10, s. 17-19.

işlere katılmaya ilgi duymakla kalmayıp, bu işlerin yapılması için sorumluluk duydukları toplumun ve yığınsal iletişim araçlarının yığınların tüm yönetim işlerine katılımının önemli bir kanalı olduğu toplumun özünden kaynaklanıyor.

Çağdaş ideolojik savaşım koşullarında, basının toplumsal rolünün arttığı koşullarda *ardıcıl partililik* ilkesinin uygulanması istemi ön plana çıkıyor. Biz ardıcıl partililiği elbette hiç bir deneyime dayanmayan ve yalnız akıl yordamıyla oluşturulan kuralların dogmatik bir düşturu saymıyoruz. Biz onu, komünist gazeteciliğin sürekli gelişen bir niteliği olarak görüyoruz.

Basına büyük önem veren SBKP, toplumsal yaşamın bu önemli kesiminde yönetim işlerinin yetkinleştirilmesine sürekli özen gösteriyor. SBKP Merkez Komitesinin 26. Kongreye sunduğu çalışma raporunda şöyle deniyor: «Elbette hepimiz yığınsal iletişim araçlarımızın, basınımızın, propandamızın her zaman partinin ve kamuoyunun gerçek sesi olmasını istiyoruz.»⁽³⁾ Bunun için ne yapmak gerekiyor? Kongre bunu da açık olarak yanıtladı. Sovyet gazetecilerine ve diğer basın mensuplarına seslendi ve onları Leninci parti gazeteciliği ilkelerini ve geleneklerini kılavuz edinmeye ve yüksek düzeyde bir aktiflik ve sorumluluk duygusu göstermeye çağırdı.

Tüm çağdaş Sovyet basınının kökenini, temelini oluşturan «Pravda» gazetesinin tarihi, bu ilkeler ve gelenekleri, gazeteciliğin kalıcı Leninci derslerini kavramak için zengin materyal veriyor. Bu dersler haklı olarak böyle adlandırılabilir. Ama bu yalnızca Bolşevik basını Lenin'in yarattığı, uzun yıllar «Pravda»nın dümeni onun elinde olduğu, bu gazetede onun yüzlerce yazısı, konuşması yayınlandığı için değildir. Lenin, teoriye, parti basınının yönetimiyle ilgili parti çalışmaları deneyiminin irdelenmesine, aynı zamanda doğrudan doğruya redaktörlük ve gazetecilik alanındaki görüşlere birçok yeni şey getirdi. Onun komünist gazetecilik öğretisi, kuşkusuz, Leninizmin kopmaz bir parçasını oluşturmaktadır. Bu ilke ve geleneklerden şimdi hangileri en günceldir?

«Pravda» gazetesinin deneyimi, genellikle tüm ilerici yayınların deneyimi şuna tanıklık ediyor: Saygınlık, toplumsal etki ve dolayısıyla bu yayınların kendi işlevlerini yerine getirme düzeyi her şeyden önce politik, partisel konuma bağlıdır. Basının sınıfsal özü, partililiği sorunu etrafında verilen ideolojik savaşımında çok mızrak kırılmıştır. Bu sorun bugün de yıpranmış burjuva basın özgürlüğü anlayışını kendilerine bayrak yapan ideolojik düşmanlarımızın saldırdıkları başlıca alanlardan biri olarak kalmaktadır. Bu «özgürlük»ün kime hizmet ettiği iyi biliniyor. Yaşam

(3) L. İ. Brejnev, Lenin'in yolunda, c. 8, Moskova, 1981, s. 722-723.

bunu yeni yeni kanıtlarla doğruluyor. (4) Biz komünistler, gazeteciliği, örgütlü, planlı parti çalışmalarının bileşen bir bölümü olarak kabul ediyoruz. Biz bunu, «Marksist için, ardıcıl demokrat için gazete gerçek ilerici sınıfları aydınlatmak, eğitmek ve onun birliğini sağlamak için çok önemlidir» (5) ilkesini uygulama olarak görüyoruz.

Tarihsel deneyim gösteriyor ki, basın özgürlüğü belgisi kamuoyunu iş-lemek, geniş yığınlara yanlış haberler vermek, onları şaşkırtmak, çirkin politik oyunlar oynamak, anti-sosyalist güçleri, karşı-devrimi gizlemek için kullanılmıştır ve halen de bunun için kullanılmaktadır. Aslında yalan söyleme, yığınları şaşkırtma özgürlüğü olan böyle bir basın «özgürlüğü» ideolojik kısıktırmalara yolu döşüyor. Biz böyle basın «özgürlüğünü» reddediyoruz. Ve bunu açık, kesin olarak söylüyoruz.

Kapitalist basında, örneğin, bugün artan savaş tehlikesinden SSCB ve onun sosyalist bağlaşıkları suçludur, bundan onlar sorumludur diyen yazıları okuyunca insan, çağdaş dünya gelişmelerini burjuva mantığıyla çözümlenimin kimin çıkarına hizmet ettiğini hemen anlıyor. Ama basındaki böyle bir sav işçi hareketiyle bağlansa ne demeli? Biz, kuşkusuz, bu sorun da içinde, hiç bir sorunla ilgili olarak kendi görüşümüzü dayatmak istemiyoruz. Ancak bu durumda gelişmeleri sınıfsal açıdan değerlendirmek ilkesinden yan çizmenin istiyerek yada istemiyerek başkalarının konumlarına, en azından işçi sınıfının olmayan konumlara götürdüğü görülüyor. Sovyetler Birliği, sosyalist ülkeler topluluğu, çağımızın belirleyici barışsever gücüdür. Ama bu rolü onlar kendileri benimsememişlerdir. Onlara bu rolü tarih vermiştir, onları tarih bu duruma getirmiştir. Ve bunu hiç bir kimse yadsıyamaz, bunun üzerinden sünger çekemez.

Lenin şöyle diyor: «Biz partililiği ilkesel olarak, geniş yığınların çıkarına, onların her tür burjuva etkisinden kurtulmaları için, sınıfsal grupların en açık bir şekilde görülmesi için savunuyoruz; işte bunun için tüm gücümüzle bunu sağlamalıyız ve bundan sonra da partililiğin sözde kalması, gerçeklik olması için çok dikkat etmeliyiz.» (6)

Partililiği, yalnızca ideolojik-politik konuları saptama olarak görmek, onun yerleşmesi için çalışmayı yükümlülük saymak, ideolojik alan-

(4) Örneğin, kapitalist basının Polonya olaylarını nasıl yansıttığını ele alalım. W. Yaruselski Seym (Meclis) de yaptığı konuşmada şöyle dedi: Biz Polonya'da hak ve özgürlüklerin kısmen sınırlandırılmasını, bunun geçici bir nitelik taşıdığını geniş olarak açıkladık. Ancak bu açıklamalar dünya kamuoyuna ulaşmadı. Batı basınının büyük kesimi «özgürce» haber dolaşımında bu kadar ileri gitmiyor. Ama bu «özgürlük» okuyucuya her tür saçma dedikodularla, yalanla yutturulmaya çalışılıyor.» (Trybuna Ludu», 26 Şubat 1982.)

(5) V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 23, s. 100.

(6) V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 19, s. 110.

daki düşmana, uzlaşmacılığa, döneklığe karşı uzlaşmaz bir tutum takınmak gerektiğini belirten Lenin, bunu *ödünsüz, atılğan politik savaşım*da komünist basının başarısının temel koşullarından biri sayıyor. O, şöyle diyor: «İlerici demokrasinin organı gergin, sıcak günlerde savaşkan olmayan bir organ olabilir mi? Savaşkan olmazsa bu Marksizme yaraşır mı? Marks, en ateşli, en çetin, acımasız savaşları tam ilkesellikle bağlamayı başaramamış mıdır?» (7)

Basının politik savaşkanlığının özel önemi şu yadsınmaz olgudan kaynaklanıyor: Günümüzde politikanın biçimlenmesine milyonlarca, onmilyonlarca insan doğrudan doğruya katılıyor. Yığınların politik bilincinin oluşması ve biçimlenmesinin temelinde yatan devrimci teori onların toplumsal gelişmenin seyrini doğru kavramalarına yardım ediyor. Komünistler için teori hiç bir zaman soyut, politikadan, pratik çalışmalardan kopuk bir şey değildir. Üstelik basınımda teorik açıklık, olayları ve kanıtları kavramak için çok önemlidir. Bu, Marksist-Leninist dünya görüşünün yerleşmesine, kökleşmesine yardım ediyor. Bu bakımdan komünist gazetecilik, Amerikan sosyologlarının da belirttikleri gibi, ağırlığı her şeyden önce olgu ve kanıtların saptanmasına veren, bunların teorik önemine rastgele değinen burjuva gazeteciliğinin karşısında yer alıyor. Burjuva basını olgu ve kanıtları sayıp sıralamaya, tasvirici yaklaşıma özel bir önem veriyor. Çünkü bu ona kapitalist gerçeğin özünü, emperyalist politikanın halk düşmanı niteliğini gizlemek için yardım ediyor.

Komünist basının gücü yalnız politik yaşamı partisel açıdan yansıtmamasından değil, aynı zamanda sosyal yaşamın tüm alanlarını da partisel açıdan çözümlemesinden kaynaklanıyor. Yaşamdaki süreçleri yansıtmaya ile bunları bilimsel-politik yorumlama arasındaki organik birlik, ilerici basın için «teorik çalışmalar ile pratik çalışmaları bir bütünde birleştiren» (8) zorunlu koşuldur.

Komünist basının partililiğinin öğeleri olan ideolojik ödünsüzlük, ilkelere bağlılık, ilerici fikirlilik ve politik dolgunluk, gerçekleri *derinlemesine bilimsel açıdan* yansıtmaya yaklaşımıyla sıkı sıkıya bağlıdır. Şimdi sosyal yaşamın entellektüelleştiği, toplumsal bilinç sisteminde bilimsel bilgilerin rolünün arttığı koşullarda bu sorun son derece günceldir. «Pravda» gazetesinin verileri gösteriyor ki, eğer yazılar okuyucuyu yaşamın dersleri üzerinde düşünmeye, bunları anlamaya uğraşmaya sevk ediyorsa, olguları gözlemekten bunları çözümlenmeye, somuttan soyuta, gözlemeden genelleştirmeye geçmesini sağlıyorsa, o zaman gazetenin okuyucular üzerinde etkisi en başarılı oluyor. Bizim deneyimiz, basının işte böyle bir yol izliyerek bilimsel dünya görüşünün belirlenmesinde en etkin rolü oynadığını gösteriyor.

(7) V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 48, s. 95.

(8) V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 1, s. 309.

Şu Marksist tezi her kes çok iyi biliyor: «Teori, ancak yığınlar tarafından benimsendiği zaman maddesel bir güç olur.»⁽⁹⁾ Ama Marks'ın tezinin ikinci bölümü, «Teori, ancak ad hominem'i kanıtlyorsa (yani belirli bir kişi için kanıtlanması olanaklı olanı kanıtlyorsa) yığınlar tarafından benimsenebilir»⁽¹⁰⁾ sözleriyle ifade ettiği ikinci bölüm çok daha seyrek anımsanıyor. Delillere, kanıtlara dayanmak, yığınların dikkatini çekiyor, onları düşünmeye ve sonuçlar çıkarmaya sevk ediyor, toplumsal görüşünün biçimlenmesine yardım ediyor, enerjik eylemlere teşvik ediyor.

Komünist basının işlevini yerine getirerek, bu amaca götüren araçlardan biri de teorinin, parti politikasının, sosyal gelişmenin en yakıcı sorunlarını bu basının sayfalarında geniş olarak ele almak, tartışmaktır. Lenin, daha «Pravda» gazetesinin çıkmağa başladığı dönemde şunu belirtmiş-tir: «Sosyalist organ polemik yapmalıdır.»⁽¹¹⁾ Burada elbette ilkelere dayanan, partisel, sınıfsal konulardan yapılan görüş değiş tokuşu, tartışmalar sözkonusudur.

SBKP'nin 26. Kongresi dünyada olup bitenleri, yeni olguları teorik açıdan değerlendirmenin önemini bir kez daha vurguladı. Partimiz, teori alanında dikkatini komünizmin maddesel-tekniğin temelini kurulması ve üretimin etkinliğinin artırılması, gelişmiş sosyalizm koşullarında toplumsal ilişkilerin geliştirilmesi ve ona özgü demokrasinin daha da derinleştirilmesi ve geliştirilmesi, sosyalist yaşam tarzının yetkinleştirilmesi, emekçilerin komünist ruhta eğitilip yetiştirilmesi sorunları üzerinde yoğunlaştırıyor. Parti, çağdaş devrim sürecinin ve dünyada iki toplumsal sistem arasındaki savaşımın, tüm uluslararası ilişkiler kompleksinin gelişmesi üzerinde sürekli somut çözümler yapıyor. Sovyet basını, partinin görüşlerini, Marksist-Leninist ide ve ülküleri, onun yaratıcı ruhunda, teoriyi komünizm kuruculuğunun pratik görevleriyle sınıksız bağlayarak emekçi yığınlarına ulaştırmaya çalışıyor.

Partililik, bizce, basında çıkan yazıların sosyal objektifliğiyle de sınıksız bağlıdır. Lenin'in «bize tam ve doğru enformasyon gerek»⁽¹²⁾ sözleri, demokratik basının geleneği oldu. Bu, yığınlara olan güvene, onların devrimci savaşım ve yeni toplumu kurma sırasında ortaya çıkan güçlükler de dahil, karmaşık sosyal süreçlerin diyalektiğini kavramalarına dayanmaktadır. Objektiflik, her şeyden önce gerçekleri doğru yansıtmaktır. Bu, olayları dış görünüşü bakımından tam veren, resmini çıkartmakla yetinen, sıra içeriğini yorumlamaya gelince bunları çarpıtan yalancı, yapmacık bir «objektiflik» de olabilir. Burjuva basınına özgü olan işte böyle bir yalancı, yapmacık «objektiflik»tir. Öte yandan burjuva basınında,

⁽⁹⁾ K. Marks ve F. Engels, Yapıtlar, c. 1, s. 422.

⁽¹⁰⁾ K. Marks ve F. Engels, Yapıtlar, c. 1, s. 422.

⁽¹¹⁾ V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 48, s. 71.

⁽¹²⁾ V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 54, s. 446.

bazen başkalarında da, doğruluk istemiyle sosyalist basına yönelik tek-yönlü bir yorumlama yer alıyor. Bunlara göre bizim basınımızda yalnız bizim yaşamımızda hâlâ karşılaşılan eksiklik ve yanlışlıklara tanıklık eden şeyler doğrudur. Komünistler, güçlüklerin ve eksikliklerin olduğunu kabul etmekten korkmuyorlar. Ama bunları sosyalist toplumun doğurduğunu, bunların onun özünden kaynaklandığını iddia etmek, gerçekten sosyalizm koşullarında da varolan çelişkilerin niteliğini anlamamak demektir. Biz şu Leninci ilkeyi kılavuz ediniyoruz: «Gerçeklerin gözünün içine bakmak gerek. Politikada bu her zaman en iyi ve biricik doğru tutumdur.»⁽¹³⁾ Politik açıklık, partimizin ardıcıl olarak uyguladığı bir çizgidir. Bu, Sovyet basınının da bağlı kaldığı bir çizgidir.

SBKP'nin 26. Kongresinde şu belirtildi: «Propagandanın hassas konulardan kaçınmaması ve güç sorunlar diye adlandırılan sorunları ele almaktan korkmaması çok önemlidir. Partimizin politikası açıktır. Biz, Sovyet halkının sormak isteyebileceği her soruyu yanıtlamaya hazırız. Bu daha da inisiyatifle yapılmalı, eğer biz bu soruları yanıtlamazsak, ülkemizin düşmanlarının sosyalizmi karalamak için bundan yararlanmaya çalışacakları unutulmamalıdır.»⁽¹⁴⁾

Sosyalist basının saygınlığının bu zorunlu koşulunun yerine getirilmesi, kamuoyunu ilgilendiren sorunlar üzerinde yığınlarla doğrudan ve açık diyalogtan kaçınılması, gerçekliğin olduğundan daha iyi, süslü püslü gösterilmesi, tarihsel pratiğin de gösterdiği gibi, yalnız basına olan güveni değil, partinin politikasına, toplumun diğer kurumlarına olan güveni de sarsıyor. Basın-yayın çalışmalarında bu Leninci normlara uyulmaması, sosyalizm ilkelerinin deforme olmasına yol açıyor.

Kimileri sosyalist toplumda sözde gerçek eleştiri olanağının olmadığını ileri sürüyorlar. Ama her gün yaşamımızın çeşitli alanlarındaki çeşitli sorunları ele alan, eksiklikleri sert biçimde eleştiren yazılar yayınlayan, «halk kontrolü»nün çalışmalarına düzenli olarak tüm sayfalar ayıran «Pravda» gazetesinin, ve diğer Sovyet gazetelerinin sayfalarına şöyle bir göz atmak, bunların ne denli uydurma şeyler olduğunu, yalan olduğunu anlamak için yeterlidir. Öte yandan bizim basınımızda eleştiri tozu dumana katmıyor, en değişik organların (parti, devlet ve yerel organların) çalışmalarında eksikliklerin giderilmesine yardım ediyor.

Toplumsal yaşamın tüm alanlarındaki eksiklikleri, kusurları eleştiren Sovyet basını, yeni toplumun kazanımlarını en inandırıcı biçimde ortaya koymayı, yeni toplumun kurucuları ve kahramanları üstüne, onun başarıları ve perspektifleri üstüne en geniş bilgi vermeyi, bunları yüksek sesle duyurmayı başta gelen görevi sayıyor. İnanıyoruz ki, yaşamın iyimser

⁽¹³⁾ V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 25, s. 130.

⁽¹⁴⁾ L. İ. Brejnev, Lenin'in yolunda, c. 8, Moskova, 1981, s. 722.

gerçekliğine uygun böyle bir yaklaşım, komünist basın için biricik doğru yaklaşımdır.

En önemli demokratik kurumlardan biri olan ilerici gazetecilik, emekçi yığınlarıyla, onların çıkarları, savaşımı ve emeğiyle kopmaz bağlarla bağlıdır. İşçi sınıfının, tüm emekçilerin kürsüsü, toplumun tinsel aynası olan, toplumun ileriye yönelik atılımlarını yansıtan Marksist basının gerçek halkçı niteliği, halkın damgasını taşıdığı her şeyden önce burada ortaya çıkıyor. Lenin'in basınla ilgili öğretisinin temelinde yatan yığınsallık idesi, sadece içerik ve biçiminin derin demokratizmini, onun basımı ve dağıtımının geniş boyutlarını ortaya koymakla kalmıyor, bu, aynı zamanda partinin kolektif görüşünü, halkın deneyimini bir arada, bir bütünde toplama yeteneğini ortaya koyuyor. Komünist basın organının dinamizmi, canlılığı, yaşamsallığı, güncelliği gibi nitelikleri, Lenin'in kanısınca, buna sürekli devrimci güçler akınıyla sağlanabilir. Lenin bunu şöyle belirtmiştir: «Daha çok, daha çok, daha çok işçi mektubu». ⁽¹⁵⁾

Sosyalist toplumda halk yığınlarının basının çalışmalarına doğrudan katılımı, onun demokratikliğinin belirgin bir kanıtı olmuştur. Bu olgu, tüm dünyada büyük ilgi görüyor. Geçen yıllarda, örneğin, Paris'te, emekçilerin gazetemizde yayınlanan mektuplarından derlenmiş, «İvan İvanoviç ,Pravda'ya yazıyor» adlı bir kitap yayınlandı. Bu kitabın önsözünde şöyle deniyor: «İnsan kitabı okumağa başlayınca şaşırıyor. Ne tuhaf bir dünya burası diye düşünüyor. Bu nasıl bir örgütlenme, bunlar nasıl kurallar, nasıl mekanizmalar, bu nasıl bir psikoloji diyor. Ama yavaş yavaş, sayfa sayfa okuyunca insan anlıyor ki, bu yaşamın ta kendisi . . . » ⁽¹⁶⁾

Bunu kanıtlamak için birkaç ilginç rakam verelim. Ülkemizde işçi ve Köylü Muhabirleri Hareketi sıralarında 7 milyondan fazla kişi yer alıyor. Bu kadar insan gazetelere sürekli yazı yazıyor. «Pravda» gazetesi yılda işçi, köylü ve aydınlardan 500 binden fazla mektup alıyor. Tüm Sovyet gazeteleri ise yılda 60–70 milyon mektup alıyor. Mektuplar, kamuoyunun durumunu gösteren barometredir, basını besleyen, kanına kan katan, gazeteciler önünde gerçekliği kavrama sınırlarını genişleten büyük bir zenginliktir. Öte yandan bunlar yığınların toplumsal sorunların çözümüne doğrudan doğruya etki yaptıkları bir kanaldır. Mektuplarda yer alan eleştirilere ve önerilere dayanılarak yalnız yerel önemi olan değil, çoğu kez tüm devlet ölçüsünde önemi olan kararlar alınıyor, çözümler getiriliyor.

Basının, yönetim işlerinin çözümünde bir araç olarak da rolü artmıştır. Bu, sosyalizm koşullarında basının gelişmesi yasallıklarından biridir. Bu yasallık, yığınsal iletişim araçlarının sosyalist topluma özgü demokratik

⁽¹⁵⁾ V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 46, s. 426.

⁽¹⁶⁾ C. Revuz. İvan İvanoviç écrit a la Pravda. Paris, 1980, s. 12.

niteliğinden doğmaktadır. Burada üç önemli noktayı belirtmek gerek. Birincisi, basın, televizyon ve radyo sosyal haberleri hızla yayıyorlar, bunlara Marksist-Leninist yönelim vererek, bunları herkesin anlayabileceği duruma getirerek, bunlara seferber edici bir yön vererek tüm halka götürüyorlar. Böylece yığınlar, yönetime katılanlar sıfatıyla gerekli enformasyonu elde ediyorlar. İkincisi, yalnız tek yönlü enformasyon sağlamıyor, yığınlardan yönetici organlara da enformasyon sağlıyor. Ve bu, yurttaşların toplumsal-politik aktifliğini yükseltmek için çok önemlidir. Üçüncüsü, yığınların görüşüne dayanarak, basın, etkin yönetim çalışmalarının örgütleyicisi olarak ortaya çıkıyor, olumlu deneyimi yayıyor, üstün başarıları ve kusurları çözümlüyor, değişik toplumsal gruplarda ve çeşitli kurumlarda enformasyondan daha iyi yararlanma olanaklarını gösteriyor.

Basının demokratik işlevleri arttıkça, enformasyon-propaganda ve örgütsel alanda yığınlarla kurduğu diyalogun, birbirini karşılıklı etkilemede edindiği özdeneyimin çok büyük önemi vardır. Bu çok önemlidir, çünkü yığınların gazete, dergi, kitap, broşür vb. karşı ilgisini ortaya koymaktadır. Öte yandan komünistlerin basının etkinliğinin, doğrudan doğruya yığınların değişik istem ve gereksinimlerine ne derece yanıt verdiği, yani ele aldığı konuların güncelliğine, kamuoyunun hesaba katılıp katılmadığına, haberlerin sıcaklığına verilir verilmediğine ve bunların içine nelerin sığdırıldığına bağlı olduğu görülmektedir. Lenin, özenle geliştirdiği yeni tür işçi gazetesiyle ilgili haklı olarak şöyle diyor: «Gazete her kесе yanıt vermelidir.»⁽¹⁷⁾ Günümüz koşullarında «her kесе yanıt vermeyi», yani değişik toplumsal katmanların ve her şeyden önce işçi sınıfının ideolojik, politik, bilimsel alanda geniş kapsamlı ilgilerini karşılamayı basınıamız ancak toplumsal ilerleme boyunca bunların nasıl arttığını, nasıl değiştiğini kavrayarak yerine getirebilir. Bundan şu zorunluk doğuyor: Her basın organı yığınlarla karşılıklı sıkı ve sürekli bağ kurmalı, gazetelerin «şu veya bu görüşleri yığınlarla nasıl ilettiklerini okuyucularla görüşmeli ve tartışmalıdır. Bu yapılmazsa yazı işleri idaresi... boşlukta kalır, gazetenin ileri sürdüğü görüşlerin benimsenip benimsenmediğini, kendisine ilgi duyulup duyulmadığını bilemez, yaşamın onu nasıl değiştirdiğini, ne gibi düzeltmeler ve tamamlamalar yapmak gerektiğini kavrayamaz.»⁽¹⁸⁾

Emekçilerin mektup ve diğer materyallerini yayınlamak, onların deneyim ve istemlerini her yönüyle gözönünde bulundurmak komünist basının demokratik özünü yansıtır, bunu ortaya koyuyor. Ama reel sosyalizmi eleştiren kimileri basının demokratik özünden bambaşka bir şey anlıyorlar. Onlar bundan, basını, bizim politikamızı çarpıtmak, tersyüz göstermek ve bizim toplumsal düzenimize karaçalmak için kullanmak istiyen-

(17) V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 46, s. 273.

(18) V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 47, s. 74.

lere serbestçe bunu yapmalarına izin verilmesini anlıyorlar. Sosyalist ülkelerde böyle bir özgürlük gerçekten yoktur. Bu da yeni toplumun basınının, tamamen emekçi yığınlarının davasına, barış ve sosyal ilerleme ideallerine hizmet eden bu basının özünü bir kez daha ortaya koyuyor.

Bilindiği gibi, Lenin, komünist basının gelişmesi ile dünya devrimci hareketinin gelişmesi arasında sıkı bir bağ olduğunu belirtmiştir. O, şöyle diyor: «Günlük legal bolşevik gazetesi ,Pravda'nın onuncu jübile yıldönümü bize açık olarak büyük dünya devriminin yükselişinin küçük bir aşamasını gösteriyor.»⁽¹⁹⁾ O zamandan bu yana altmış yıl geçti, devrim davası çok büyük ilerlemeler kaydetti, yeryüzünün görünümü kökten değişti, toplumsal gelişme daha da hızlandı. Demokratik basın da bu tarihsel süreçle sıkı sıkıya bağlıdır.

Bugün halkların yaşamında, emekçilerin savaşımında en yakıcı sorun, barışın korunması sorunu, emperyalizmin saldırgan yeltenişlerine etkin biçimde karşı koyma sorunu ön plana çıktı. Ve kuşkusuz, bu sorun, sosyalist basının, televizyon ve radyonun, tüm yığınsal iletişim araçlarının uluslararası eyleminde baş yeri aldı. Silahlanma yarışını hızla tırmandırmayı öngören serüvenci politikaya, dünya çapında yumuşama sürecini baltalamaya, en kaba baskı ve tehdit yöntemlerine başvurmaya, başkalarının içişlerine küstahça karışmaya karşı, yani emperyalizmin, her şeyden önce Amerikan emperyalizminin politikasını karakterize eden bu eğilimlere karşı ilerici basın araçları aktif tutum takınıyorlar, savaşkan konumlarda yer alıyorlar, saldırıda bulunuyorlar. Bunu demokratik gazetecilerin en büyük, en güçlü ve en saygın birliği olan Uluslararası Gazeteciler Örgütü'nün bundan altı ay önce Moskova'da yapılan kongresi bir kez daha inandırıcı biçimde ortaya koydu.

Diyebiliriz ki, bugün dünyada iki karşıt toplumsal sistemin, birbirinden kökten farklı iki politikanın – barış stratejisinin ve savaş stratejisinin varolduğu, birbirine karşı savaşım verdiği gibi, yığınsal iletişim araçlarıyla insanların kafa ve yüreklerini kazanmak için verilen ideolojik savaşım alanında bu sistemleri temsil eden iki tür gazetecilik birbirine karşı durmakta, birbiriyle savaşmaktadır. Komünist basın, barış, halkların güvenliği ve özgürlüğü gibi soylu idealleri pekiştirerek, Sovyetler Birliği'nin ve diğer sosyalist topluluk üyesi ülkelerin barışçı girişimlerini açıklıyarak ve destekliyerek, emperyalizme karşı, ulusal ve sosyal kurtuluş için savaşanların tümüyle dayanışma göstererek, tarihsel öz görevini başarıyla yerine getiriyor. Bu çalışmalar UNESCO'nun kabul ettiği «Yığınsal iletişim araçlarının barışın ve uluslar arasında karşılıklı anlayışın güçlenmesine, insan haklarının genişletilmesine, ırkçılığa ve savaş kışkırtıcılığına karşı savaşımaya yapacağı katkıyla ilgili temel ilkeler üstüne

(19) V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 45, s. 174.

açıklama»da yer alan hükümlere tamamen uygundur. Ancak tekeli basın, gazeteciliğin ve gazetecilerin barışın ve insanlığın yazgısı için taşıdıkları politik ve moral sorumluluğu artıran bu önemli belgeyi sert bir direnişle, düşmanca karşıladı, bunu, kendi «haklarına» saldırı olduğu gerekçesiyle reddetti. Bu tutumun ne anlama geldiği açık. Burada sözkonusu olan, kuşkusuz, ilkelerin soyut olarak reddedilmesi değildir. Burada güdülen amaç enformasyon emperyalizmini korumak, psikolojik savaşı körüklemek, sosyalist ülkeler ve gelişmekte olan ülkeler halklarının içişlerine karışma doğrultusunu sürdürmektir.

Bu koşullarda ilerici gazeteciliğin daha da güçlendirilmesi, ilerici gazeteciler arasında karşılıklı bağların ve yardımın, görüş değiş tokuşunun genişletilmesi, mesleki dayanışmanın güçlendirilmesi zorunluluğu daha da ivedi oluyor.

Lenin, enternasyonalizmi de, partililik ve halkın damgasını taşımak gibi, komünist basının ayırdedici çizgilerinden biri sayıyordu. Bugün bu, her şeyden önce emperyalizme karşı ideolojik savaşta kesin, ilkesel, sınıfsal, partisel konumlarda yer almak, böyle bir politika uygulamak, anti-komünizme, anti-sovyetizme kesinlikle karşı koymak, tüm devrimci güçlerle, ulusal kurtuluş hareketleriyle dayanışma içinde olmak, barışı aktif savunmak anlamına gelir.

«Pravda» gazetesinin bu önemli yıldönümünde partimiz ve halkımız tüm Sovyet basınına geniş olarak değerlendirme olanağı buluyor. Leninci ilkelere bağlılık, bunları çağımızın istemlerine uygun olarak yaratıcı biçimde geliştirmek, günlük çalışmaları partinin yönetiminde yapılan, SSCB'nde komünizm kuruculuğunun tüm alanlarında büyük rol oynayan yığınsal iletişim araçlarının dayanacağı sağlam bir temel oluşturuyor. Biz bu ilkelerin yaşamsal olduğuna inanıyoruz. Bunların, sosyal koşulların, ulusal özelliklerin, mesleki geleneklerin birbirinden farklı olmasına karşın, Marksist basın organları için, bunlar nerede, hangi ülkede yayınlanırsa yayınlansın, tüm komünist gazetecilik için bir dayanak, temel olabileceği kanısındayız.

Çalışma hakkı: İki sistemin gerçekleri

Çalışma hakkı, insanın en önemli sosyal hakkıdır. Bu hak maddesel değerlerin üretilmesi, kişinin yaşam düzeyinin yükselmesi ve yarınını güvence altına alabilmesi için gerekli bir haktır. Çalışma hakkı birbirine karşıt iki toplumsal sistemde nasıl gerçekleşiyor? Dergimizin Bilimsel Enformasyon ve Belgeler Sorunları Komisyonu'nun hazırladığı aşağıdaki incelemede bu sorun ele alınıyor.

«ZAVALLI BİR SOFUNUN ÜMİDİ»

Burjuva anayasaları «insan hakları üzerine» bol parlak sözlerle doludur. Bu anayasalar burjuva demokrasisi dünyasının özgürlük ve eşitlik timsali olduğu izlenimini yaratırlar. Federal Almanya anayasası şöyle diyor: «Her Alman vatandaşı, isteğine, yeteneğine, mesleksel yeterliliğine göre her hangi bir devlet hizmetine girmekte eşittir». Japon anayasası ise şöyle diyor: «Herkes çalışma hakkı ve görevine sahiptir.» Benzer ifadeler birçok kapitalist ülkenin anayasasında yer alır. Ama hepsinde değil. ABD de içinde birçok kapitalist ülkenin anayasası çalışma hakkı üzerine hiç söz etmez.

Her ne kadar eşitlik açıkça ilân edilmiş olsa da, bu gerçek eşitliğe ulaşıldığı anlamına gelmez. Lenin şöyle diyor: «Yasa ve gerçek birbirinden farklıysa anayasa bir uydurmadır. Yasa ile gerçek birbirine uygunsuz ancak o zaman anayasa uydurma olmaktan çıkar.»⁽¹⁾ Burjuva anayasaları bu ölçüye vurulduğunda, tarafsız bir kişi, «insan hakları», özellikle çalışma hakkı üzerine burjuva açıklamaların bugünkü gerçek duruma uymadığını kabul etmek zorundadır. Kronik işsizlik bugün kapitalist toplumun ayrılmaz bir parçasıdır.

ABD'de, örneğin, çalışabilen herkesin çalışması diye bilinen bir kavram vardır. Herhangi bir kişi bundan, bütün çalışabilir nüfusun çalışma hakkı olduğu anlamını çıkarabilir. Gerçekte ise bu kavram, işsizliğin düzenlenmesi ve plânlanması anlamına gelir. ABD ekonomistleri, işsizlik düzeyi ülkedeki varolan işgücünün % 4'ünü geçmezse, bunun, çalışabilen herkesin çalıştığı anlamında kabul edildiğini söylemişlerdir. Ve ABD'de bu düzey kapitalist ekonominin gelişmesi için optimal olarak kabul edilmektedir.

1978'de ABD Kongresi, 1983'e kadar işsizlik oranını % 4'e indirmeyi öngörmüş olan Humphrey-Hawkins tasarısını onayladığı zaman, ABD yasama organı, çalışabilen herkes çalışır kavramını yasa haline getirdi.

(1) V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 17, s. 345.

Bu çıplak gerçek, yani böyle bir yasanın kabul edilmesi, bugünkü durumu açıkça gözler önüne sermektedir İş bulamayan milyonlarca insan varken, çalışabilen herkesin çalışıyor olduğunu söylemek, sağduyu ile, insan haklarını savunmak için söylenen her sözle alay etmektir. Ama bunlar ABD'deki kapitalist toplumun gerçekleridir.

En hafif deyimle söylemek gerekirse burjuva istatistikçileri tarafından hesaplanan işsizlik oranları insanlık dışıdır. (Bak. Çizelge-1)

Çizelge-1

En gelişmiş 7 kapitalist ülkede işsizlik oranları
(Toplam işgücüne oranla (*))

	1950-1959	1960-1969	1970-1974	1975-1980	1980
ABD	4,3	4,6	5,2	6,6	7,7
Japonya	2,0	1,3	1,3	2,0	2,0
FAC	5,0	0,8	1,0	3,5	3,4
Fransa	1,8	1,5	2,6	5,1	6,3
İngiltere	1,2	2,0	3,4	5,8	7,4
İtalya	7,4	5,1	5,7	6,9	7,5
Kanada	4,1	5,1	5,7	7,5	7,5

(*) Kapitalist ülkelerde kabul edilen istatistiklere göre, toplam işgücünün kapsamına çalışabilir nüfustan ekonomide ve orduda görevli olanlar, aynı zamanda iş arayanlar girer.

Fakat her dönem için «normal» kabul edilen işsizlik oranları gerçekte bütün görüntüyü vermez. Resmi istatistikler «durgun işsizlik» içine giren, iş bulmak için bütün umidini yitiren, iş bulmakta daha fazla sıkıntı çeken kişileri hesaba katmazlar. Bu nedenle kapitalist ülkelerde gerçek işsizlik oranı, sendikaların da kabul ettiği gibi, resmen açıklanan oran'dan çok daha yüksektir.

Bütün endüstriyel kapitalist ülkelerde gittikçe derinleşen ekonomik bunalımlar yarına duyulan güvensizliği arttırmaktadır. 1980-1981 döneminde, süregelen kapitalist rasyonelleşmeyle birlikte ortaya çıkan durgunluk işsizler sayısının daha da artmasına yol açmıştır. Burada şunu da belirtmek gerekir ki, endüstriyel kapitalist ülkelerde 1980 bunalımlarından önce ortaya çıkan işsizlik, o güne kadar ekonomik bunalımların yol açtığı işsizlikten çok daha yüksekti.

24 kapitalist ülkenin üye olduğu OCED'nin verilerine göre, 1980'de 19 milyon olan işsiz sayısı 1981 sonunda 25 milyona çıkmıştır. Bugün

ABD'de 9,5 milyon işsiz vardır. Bu savaş sonrası için bir rekordur. 1930'lardaki «büyük bunalım»dan sonra Batı Avrupa en ağır «işsizlik hastalığı»yla kasıp kavrulmaktadır. 15 milyon kişi veya işgücünün yaklaşık $\frac{9}{10}$ 'u çalışma hakkından yoksundur. Ortak Pazar ülkelerinde işsizlik, savaş sonrası en yüksek düzeye ulaşmıştır. Ortak Pazar'a üye 10 ülkede, «istenmeyen insan» sayısı toplam 10,7 milyon veya aktif nüfusun $\frac{9}{10}$ 9,7'sidir. Belçika'da, İngiltere'de ve İrlanda'da 8 kişiden biri çalışma hakkından yoksundur. En ağır darbeyi yiyen kadınlar, gençler (diplomalı uzmanlar da bunların içindedir) ve ulusal azınlıkların temsilcileri başta olmak üzere, her toplumsal kesimden çalışan insanlar kelimenin tam anlamıyla işsizliğin yükünü omuzlarında taşımaktadırlar. (2)

Bütün kapitalist dünyada, çok uzun bir süre için işten çıkarılan insan sayısı artıyor. OECD'nin verilerine göre 1973'ten 1979'a kadar, üç aydan daha uzun bir süre için işten çıkarılanların yüzdesi toplam işsiz sayısı içinde Federal Almanya'da yüzde 42,8'den yüzde 58,2'e, Fransa'da yüzde 60,3'ten yüzde 74,5'e, İngiltere'de yüzde 53'ten yüzde 60,9'a, ABD'de yüzde 18,9'dan yüzde 20,2'ye, Hollanda'da yüzde 52,1'den yüzde 67,1'e ve Belçika'da (6 aydan daha fazla) yüzde 61,2'den yüzde 74,9'a ulaşmıştır.

Sosyoloji uzmanlarının düşüncesine göre, 6 ay, iş aramak için kritik bir devredir (5 ay içinde işsiz bir insan genellikle biriktirdiği bütün parasını harcar). İnsan şu verilerin ardında ne kadar çok insanın trajedisinin gizlendiğini kolaylıkla gözünün önüne getirebilir. ABD'de 1979'da 10,8 hafta olan ortalama işsizlik süresi, 13,5 haftaya çıkarılmıştır. Aralık 1980'de 6 aydan uzun bir süre iş bulamamış olan Amerikalıların sayısı 1,5 milyona ulaşmıştı. 1980 yılı boyunca 21,4 milyon kişi kısa veya uzun süre işsizdi. Bu, bir önceki yıla oranla 3 milyon daha fazladır.

Burjuva propagandacıları ise işsizlikten bu kadar yakınmanın gereği olmadığını iddia ediyorlar. Çünkü onlara göre, işsizlik parası işsizlere «oldukça iyi» bir yaşam sürme olanağı sağlıyor. İşsizlik parası verilerini kanıt olarak gösterip, bu para ile bir ailenin neler alabileceğini hesap ediyorlar. Buradan öyle bir sonuç çıkarılıyor ki, neredeyse mutluluğa kavuşmak için çok az birşey kalmış: çalışabilecek bir insan çalışmıyor, ama yaşaması için gerekli herşeye sahip.

Ama ortaya sürdükleri bu «tatlı» görüntüden oldukça farklı bir durum yaratacak öze ilişkin bir dizi temel bazı sorunlar söz konusu olduğunda ise sessiz kalıyorlar. Bu sorunların içinde hemen göre çarpan, işsizlerin tümünün işsizlik parası almadıkları ve tüm işsizlik süresi boyunca da böyle bir yardım almadıklarıdır. İşsizlik parası çoğu kez, yalnızca, belirli yıl çalışmış olanlara ve belli bir süre için işsizlik sigortası ödemiş olan-

(2) İki toplumsal sistem koşullarında kadınların ve gençlerin durumu üzerine daha ayrıntılı bilgi için bak: «BSS», s. 3 ve 4, 1982.

lara ödeniyor. Bazı ülkelerde ise işsizlik sigortası çalışanların bazı kesimlerine verilmiyor (tarım işçilerine, ev hizmetlerinde çalışanlara, geçici olarak çalışanlara vb.). İşsiz kalan herkesin işsizlik parası almadığını veriler açık olarak ortaya koyuyor. FAC'nde 1980'de 766.000 kişiden 388.000 kişi, yani yalnızca 2 kişiden biri işsizlik parası ve yardımı aldı. İngiltere'de 1980 ortalarında, 500.000 kişi bir yıldan fazla bir süre işsiz kaldıkları için işsizlik parası hakkından yoksun kaldılar. ABD'de daha 1975'te, «istenmeyen kişi» olarak kabul edilenlerin üçte ikisi işsizlik parası aldıkları halde, bugün iş arayan 9,5 milyon kişinin ancak üçte biri işsizlik parası alıyor. Kanada'da ise üç kişiden biri işsizlik parası almıyor. Aşağı yukarı 400.000 işsiz Fransız da, pratik olarak geçimini sağlayacak parasal yardımdan yoksundur. Diğer yandan işsizlik paralarının, işsizliğin yol açtığı maddesel kayıpların bedelini karşılamaktan çok uzak olduğu da unutulmaması gereken noktalardan biridir. İngiltere'de toplam işsizlik parası, belli bir oranın dışında, ek ödeneklerle birlikte ücretin aşağı yukarı yüzde 50'si kadardır. ABD'de 1975'de işsizlik parası işsiz kalan işçilerin önceleri aldıkları ücretin yüzde 42'si tutarındaydı. ABD'de işsizlik parasının bugünkü düzeyi ise çalışanların bir çoğunun eski gelirlerinin yüzde 20-30'unu geçmez.

Kapitalist ülkelerde sosyal yardımlar sistemi belki kişinin yoksulluk sınırında kalmasını sağlayabilir, ama işsizliğin yol açtığı psikolojik ezikliği gideremez. Burjuva ideologları ise sorunun bu yönüne değinmeden geçiştirmeye çalışıyorlar. Çalışmadan yaşamının olanakları üzerine konuşurlar, fakat çalışmadan tam anlamıyla güvenli, saygın bir yaşamın da olamayacağından hiç söz etmezler. «İstenmeyen kişi» haline gelmiş, becerilerine, bilgisine, yeteneklerine talep bulamamış, hiçbir perspektifi olmayan bir insanın düşünceleri üzerine tek bir şey söylemezler. Dublin'li bir işçi olan Felicity Casserly, tekrar tekrar geri çevrelişinden sonra şunları söylüyor: «İnsan yetersiz olduğu hissine kapılmaya başlıyor. Morali bozuluyor. Gözlerdeki donukluk daha da artıyor. (3) İngiltereli ruh hastalıkları doktoru Leonard Fagin ise en son incelemesinde şöyle diyor: «Bir işin kaybedilmesi üzüntü, ümitsizlik, kendini suçlu bulma hissiyle başlayan klinik bir depresyonla sonuçlanabilir.» (4) Fagin böyle hislerin gerginliği şiddetlendirebileceğini, astım gibi hastalıklara da yol açabileceğini söylüyor. İşsizler arasında kalp hastalıklarıyla ilgili birçok olay vardır. Şunu unutmamak gerekir ki çalışmadan, çaresizliğin gerginliği ile geçecek bir yıl insan yaşamının beş yılına mal olur. İşsizlik yüzdesinde bir derecelik bir artış ölüm oranı yüzdesinde yaklaşık yüzde 2 artışa, akıl hastalıkları sayısında yüzde 3,4, öldürme olayları sayısında yüzde 5,7, ve hapisle sonuçlanan cinayet davaları sayısında da yüzde 4'lük bir artışa yol açar. John Hopkins Üniversitesi'nde otorite sayılan uzmanlar önü-

(3) «Time», 12 Ekim 1981, s. 17-18.

(4) «Time», 12 Ekim 1981, s. 17.

müzdeki 6 yıl içinde, ABD'de işsizlik oranında ortaya çıkacak yüzde 1'lik bir artışın, ölüm sayısına 37.000 kişinin daha eklenmesi anlamına geleceğini hesaplamışlardır. İşini kaybeden bir insan aynı zamanda çevresindekilerin saygısını ve desteğini de kaybetmektedir. O artık kapitalist toplum dışına itilmiş bir kişidir ve kendisine sakınılması gereken bir belâ gözüyle bakılmaktadır. İstenmeyen kişi bitmiş bir kişidir. Damgalanmıştır. Böyle insanların sayısı ise batı dünyasında hızla artmaktadır.

Marks, kapitalist toplumda çalışma hakkı bir «saçmalaktır, zavallı bir sofunun arzusudur» derken çok haklıydı. (5)

ÇALIŞMA HAKKINI GÜVENCE ALAN TOPLUM

Tarihsel deneyimler, çalışma hakkı da içinde, insan haklarını gerçek anlamda yalnız sosyalizmin güvence altına aldığını, onun, insanı sefaletten, işsizlikten, gelecek endişesinden kurtardığını gösteriyor.

Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nden hemen sonra, dünyanın ilk işçi-köylü devleti, Çarlık Rusya'sından genç Sovyet Cumhuriyeti'ne miras kalan işsizlikle savaşa girişti. Sözü edilen işsizlik, Birinci Dünya Savaşı'nın, iç savaşın, ve dış müdahalelerin neden olduğu ekonomik sarsıntıların daha da şiddetlendirdiği bir işsizlikti. Endüstrinin ve toprağın geniş ölçüde ulusallaştırılması, işçi denetiminin başlaması ve 8 saatlik iş gününün kabul edilmesi işsizliği ve onun kaynaklarını kökünden kurutmanın ön koşullarını hazırlamıştır. İlk Sovyet İş Yasası, bütün yurttaşların kendi uzmanlıklarına göre, çalışma hakkına sahip olduğunu ilan etmiştir.

SSCB'de üretim araçları üzerinde toplumsal iyeliğin kurulması ve sosyalist planlama, ekonomide durgunluğu ve çöküşü durdurdu ve kısa tarihsel bir süreç içinde de, işsizliği yok etti. 1928'in başında hâlâ 1,5 milyon kayıtlı işsiz varken, 1930'un sonuna doğru en son iş bulma merkezi de kapatılmış bulunuyordu. 1971 yılında yeni İş Yasası'nın ilkeleri kabul edildiği zaman, işsizlik parası ile ilgili madde yasalardan çıkarılmıştır. Son 40 yıl içinde de tek bir kişi işsizlik parası için hükümet organlarına başvurmamıştır.

SSCB'nin 1936 Anayasası, çalışma hakkının Sovyet halkının en temel haklarından biri olarak kabul etmiştir. Çalışma hakkının, emeğin niceliğine ve niteliğine uygun olarak karşılığının verilmesiyle güvence altına alınmış bir çalışmayı sağlayan hak olduğunu vurgulamıştır. Bunun benzeri maddeler diğer sosyalist ülkelerin anayasalarında da yer almaktadır. Örneğin DAC Anayasası, her yurttaşın çalışma hakkı olduğunu, toplumsal gereksinimlere ve kendi niteliklerine göre özgürce seçebileceği bir çalışma yeri

(5) Marks ve Engels, *Yapıtlar*, c. 7, s. 40.

ve yine emeğinin niceliğine ve niteliğine göre ücret alma hakkına sahip olduğunu belirtir (madde 24). 7 Ekim 1977'de kabul edilen SSCB Anayasası bu yönde çok daha önemli bir adım atmıştır. Yeni Anayasada, çalışma hakkı, yalnızca kişiye asgari geçimini sağlayacak herhangi bir iş bulma olanağının güvence altına alınması olarak kabul edilmiyor, aynı zamanda bu hak toplumsal gereksinimler de dikkate alınarak kişinin isteğine, yeteneğine, öğretim ve eğitime uygun bir çalışma biçimi, uzmanlık ve meslek seçme hakkını da içeriyor. Bu hak, sosyalist ekonomik sistemle, üretim araçlarının sürekli büyümesiyle, parasız meslek eğitimi olanaklarının artırılmasıyla, yeni uzmanlık ve meslek alanlarında işgücü becerisinin yetkinleştirilmesiyle, mesleki yönlendirme ve işgücü dağıtım sisteminin geliştirilmesiyle daha da sağlanacaktır (madde 40).

Görüldüğü gibi sosyalist toplumun kurulduğu ülkelerde, çalışma hakkı yalnızca kabul edilmekle kalmıyor, sosyal, ekonomik ve yasal güvencelerle de sağlanıyor. Ülke ölçüsündeki devlet plânlaması, bugün için ve daha uzun erimli bir süre için varolan işgücü kaynaklarıyla işgücü gereksinimlerinin birbirine bağlanmasını olanaklı kılıyor. Yeni işletmeler, ilke olarak, yeni yeni emekçileri toplumsal üretime katabilecek alanlara kuruluyor ve sosyalist devlet çoğunlukla buralarda görece daha pahalıya kurulan bu işletmelerin tüm maliyetini karşılıyor.

Burjuva basını sık sık, sosyalist ülkelerde herkesin çalışmasının düşük verimliliğin bir sonucu olduğunu ve bu ülkelerde gizli işsizliğin var olduğunu ileri sürüyor. Oysa, sosyalizm koşullarında verimlilik sürekli artıyor; çünkü verimlilik üretimde en temel gelişme etkeni olarak ele alınmakta ve üretimi arttıran etkenlerin içinde en büyük payı verimlilik sağlamaktadır. Kuşkusuz ki verimlilik oranındaki artış hâlâ bazı sektörlerde gereken düzeye ulaşmamıştır. Kardeş partiler bunu gizlemiyorlar. Onlar bir yandan verimliliği yükseltmek için gerçekçi önlemler alırlarken, bir yandan da iş örgütlenmesinin yeni biçimleri gibi girişimleri cesaretle özendiriyorlar. Her ne kadar daha yüksek verimlilik artışı isteniyorsa da, kuşkusuz, bu, işçilerin zararına emek yoğunluğunu artırmak anlamına gelmiyor. Başka bir deyişle, daha yüksek verimlilik, kapitalist işletmelerde olduğu gibi hızlı çalışmaya zorlamakla değil, teknik donatım ve emek örgütlenmesini istikrarlı bir şekilde geliştirerek kazanılıyor. Çalışan insana insancıl ve saygılı davranmak sosyalist toplumun bir yasasıdır.

Bilimsel ve teknik ilerleme sosyalizm koşullarında da işçi fazlalığına yol açıyor. Fakat bu işsizliğin ortaya çıkması demek değildir. Tersine planlı bir şekilde, bu işçilere beceri düzeylerini yükseltmeleri veya yeni uzmanlık dallarında yeniden eğitim görmeleri (eğitimin tüm masrafları devletçe karşılanır), aynı işyerinde veya başka bir işletmede iş bulma olanakları yaratılır. Bu süre içinde de aldıkları ücretten her hangi bir indirim yapılmaz.

Sosyalist toplumda yurttaşların çalışma ve iş bulma hakları yasalarla titiz bir şekilde korunur. Yasalar işe alınmada her hangi bir sınırlamaya, veya cinsiyet, milliyet, dinsel inançlar, sosyal durum neden gösterilerek ücretlerde indirim yapılmasına izin vermez. Çalışan bir kişinin kişisel veya başka bir nedenle yasal olmayan bir şekilde işten çıkartılması yönetimin üzerine sorumluluk, hatta cezai sorumluluk yükler.

Yukarıda da belirtildiği gibi, sosyalist yasalar tüm yurttaşlara yalnız çalışma hakkı değil, aynı zamanda isteğine, yeteneklerine, eğitim ve öğrenimine göre iş ve meslek, çalışma biçimi seçme hakkını da güvence altına alır. Parasız mesleksel eğitim sistemi ile, plânlı bir şekilde çalışanların beceri düzeylerinin yükseltilmesi ve yeni alanlarda eğitilmesi ile özel bilgi kazanma olanakları yaratılır. Çizelge-2, sosyalist toplumun varolduğu ülkelerde mesleksel ve teknik eğitimin boyutlarını göstermektedir.

Çizelge-2

Fabrika ve meslek okulları ve buralarda kayıtlı olanların sayısı
(1.000 kişi olarak)

	1960-1961		1980-1981	
	Okul sayısı	Kayıtlı olanlar	Okul sayısı	Kayıtlı olanlar
Bulgaristan	236	42,1	300	151
Macaristan	187	125	268	154
DAC	1.146	338	977	459
Küba (1)	—	9,2	248	80,8
Moğolistan	—	—	37	22,1
Polonya	3.724	363	3.274	749
Romanya	519	127	603	140
SSCB (2)	3.684	1.064	7.242	3.659
Çekoslovakya	1.806	241	2.089	393

(1) Fabrika okulları.

(2) 1 Ocak 1961-1981 dönemi içinde teknik eğitim yapan ve SSCB Devlet Planlama Komitesine bağlı Teknik Meslek okulları.

Kaynak: Ekonomik Yardımlaşma Konseyi (EYK) üye ülkelerin yıllık istatistik kitabı, 1981.

İşçilerin yaptıkları işler üzerine eğitilmesi sistemi, çalışmaların eğitiminde ve beceri düzeylerinin yükselmesinde önemli bir rol oynuyor. Bu sistem işçilerin, yeni teknoloji ve tekniklere göre yapılmış iş makineleri

ile çalışabilmesini kolaylaştırmakta, hatta kendi işiyle çok yakından ilgili ikinci bir meslek edinmelerini sağlamakta, düzey derecelerini daha da artırmaktadır. Bütün bu eğitimler boyunca işçilere ücretleri ödenmekte, ve kurs sonunda kendilerine eğitimlerine göre iş olanakları da yaratılmaktadır. Örneğin, Bulgaristan'da üç yıl gibi bir zamanda, 1 milyondan fazla işçi kurslarda, okullarda ve işletmelerin açtığı meslek eğitim merkezlerinde gördükleri eğitimlerle beceri düzeylerini daha da yükselttiler. Romanya'da 1966–1976 döneminde benzer kurslardan 1,4 milyon işçi geçti. Bugün Demokratik Alman Cumhuriyeti'nde çalışan her dört kişiden biri mesleklerinde uzmanlaşmak için eğitim görüyor.

Sosyalizm koşullarında çalışma hakkı üzerine sözü edilmeye değer başka noktalar da vardır. Örneğin, sendika komitesinin izni olmadan, hiçbir işletme yönetimi, işçilerin üretim ölçülerini değiştiremez, işçilere (parça başına veya saat başına) ödenen ücreti değiştiremez, işlerini değiştirip başka bir bölüme atayamaz, şu veya bu bölümdeki işçi sayısını değiştirmeye kendi başına karar veremez. Eğer çalışma koşulları endüstri ve büro işçilerinin sağlıkları için zararlı ise, sendikanın yeni de olsa herhangi bir üretim aracının kullanılmasını yasaklama hakkı vardır.

Gerçeklerin kendisi konuşuyor. Sosyalizm çalışabilen herkesin çalıştığı bir düzen demektir. Tersine kapitalizm yığınsal ve kronik işsizlik demektir. İki toplumsal sistemin gerçekleri işte bunlardır.

TKP MK Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın, 1 Mayıs işçi sınıfının uluslararası birlik, savaşım ve dayanışma günü nedeniyle «TKP'nin Sesi» radyosunda yaptığı konuşma

Yurttaşlar,

İşçiler, emekçiler, yurtsever aydınlar, gençler,

Yoldaşlar, arkadaşlar,

Bugün 1 Mayıs. İşçi sınıfının uluslararası birlik, savaşım ve dayanışma günü. Tüm ülkelerin işçileri, emekçileri bugün barış için, demokrasi için, toplumsal ilerleme için, insanca bir yaşam için savaşımalarını yükseltiyorlar. En başta ABD emperyalizminin yeryüzünü bir atom mezarlığına çevirme girişimlerine artan bir direnişle karşı koyuyorlar.

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi adına işçi sınıfımızın, tüm emekçi halkımızın, 1 Mayıs'ını en içten duygularıyla kutlarız. Bu 1 Mayıs'ta cuntanın zindanlarındaki, işkence evlerindeki yoldaşlarımızı, ilerici demokrat savaş arkadaşlarımızı, özellikle selâmlamak istiyorum.

Cunta 1 Mayıs'ı yasakladı. Dört bir yana silâhlı kuvvetlerini saldı. Barış isteyen, demokrasi isteyen, ulusal bağımsızlık isteyen tüm güçler üzerinde yoğun bir terör sürdürüyor. Reagan'ların, Haig'lerin dümen suyunda, ülkemizi, Ortadoğu'da bir savaş ocağına çevirmek istiyor. O, işbirlikçi tekellerin halkımız üzerindeki sömürsünü yoğunlaştırıyor. Emperyalizmin, işbirlikçi tekellerin çıkarına işleyen bu rejimi sözde bir «anayasayla» maskelemek istiyor.

Gerici askersel diktatörlük ta baştan beri, önündeki en büyük engel olarak işçi sınıfımızı gördü. Sendikal hakları yok etti. DISK'i kapattı. İşçi sınıfına göz dağı vermek için, DISK yöneticilerini idam isteğiyle yargılıyor. Komünistlere, işçi sınıfının çıkarlarını savunan öteki güçlere karşı yoğun bir saldırı yürütüyor. Baskılarını şimdi CHP üzerinde de yoğunlaştırıyor.

Halkımızın düşmanları tüm bunlara karşın, gene de korkularını yene-mediler. Onlar, bugün bu ağır koşullar altında, küçük de olsa eylemlerle 1 Mayıs'ı kutlayacak olan işçileri görüyorlar. Onları gördükçe yarın alanlarda karşılarına çıkacak olan yüzbinleri görmüş oluyorlar. Sömürünün,

baskının üzerine tek bir yumruk olarak yürüyecek milyonları görüyorlar. Komünistler bu güç günlerindeki 1 Mayıs kutlamalarında halkımızın yanındadır.

Yurttaşlar,

Yurtdışındaki Türkiyeli işçi ve ilericiler memlekette yürüyen savaşıma büyük bir katkıda bulunuyorlar. Onlar 1 Mayıs'ta barış için Amerikan füzelerine karşı, işsizliğe karşı, yabancı düşmanlığına karşı, Batı Avrupalı işçilerle omuz omuza yürüyorlar. 8 Mayıs'ta da Türkiyeli işçilerin, ilericilerin yirmiyi aşkın yığın örgütü cuntayı, idamları, işkenceleri, Kürt halkı üzerinde baskıları protesto için bir araya gelecekler.

TKP MK adına, partimizin gerici askersel diktatörlüğe karşı yükselen bu güçbirliği eylemini var gücüyle desteklediğini belirtirim. Bu eylem bir kez daha ilerici güçleri birleştiren ögelerin, onları ayıranlardan daha çok ve daha güçlü olduğunu doğruluyor.

İşçiler, emekçiler,

Cunta, onun ardındaki Amerikan emperyalistleri, işbirlikçi tekelciler hiç de gördükleri kadar güçlü değildir. Onlar, geleceği olmayan bir yolda ilerliyor. Eğer biz tüm ilerici yurtsever güçler eylembirliği yolunda atılan adımları daha da güçlendirirsek, CHP'lileri, öteki yurtsever güçleri birlikte savaşıma katabilsek, ülkemizin Ortadoğu'da, ABD emperyalizminin, NATO'nun bir sıçrama tahtasına çevrilmesine, topraklarımızın Amerikan «çevik kuvvetleri»ne, yeni atom roketlerine açılmasına engel olabiliriz. Aydınlık ve özgür bir Türkiye'nin yolunu açabiliriz.

Bu 1 Mayıs'ı böylesi bir güçbirliği yolunda savaşımla kutlayalım! Cuntalar gider, 1 Mayıs'lar, işçi sınıfı kalır.

Yaşasın 1 Mayıs!

CHP eski genel başkanı ve başbakan Bülent Ecevit'in yeniden tutuklanması üzerine TKP MK Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın yaptığı açıklama

CHP eski genel başkanı Bülent Ecevit cuntacılar tarafından yeniden tutuklandı. Cuntacılar, ABD emperyalizminin ülkemiz üzerindeki dayatmalarına karşı çıktıkları için, demokratik hak ve özgürlükleri savundukları için Ecevit ve öteki CHP saygınları üzerindeki baskıları artırıyor. TKP, Ecevit ve tüm yurtsever demokrat güçlere yönelik faşist biçimi baskı ve saldırıları protesto ediyor.

Cuntanın başı Evren, çeşitli kentlerde yaptığı konuşmalarda demokrasi güçlerine karşı yoğun saldırılarda bulunuyor. Bu konuşmalarla, kamuoyunda demokrasiyi savunma ve henüz tutuklanmamış olan en son güçlerin de zindanlara doldurulabileceği bir ortam yaratılmak isteniyor. Öteyandan çeşitli kentlerde arama-taramalara, tutuklamalara hız veriliyor. İşkenceler sürüyor. Hergün yeni yeni idam cezaları kesiliyor. Partimiz cuntanın saldırılarına en fazla uğrayan güçler arasında bulunuyor.

Ülkemizdeki demokrasi güçlerini bekleyen tehlikeler daha da artıyor. Ülkenin ve halkın tek bir sorununu bile çözemeyen cuntacı generaller, çareyi zorbalığı artırmada görüyorlar.

Cuntacılar bu zorbalıkları yaparken kime güveniyor? Cuntanın 52 DİSK yöneticisini idam istemiyle yargılaması, Barış Komitesinin yöneticilerini tutuklaması, CHP genel başkanı üzerinde ağır baskılar uygulaması yurtta ve dünyada büyük tepkiler uyandırıyor. Bugün dışarda ABD yönetiminden başka kimse Türkiye'deki terörist diktatörlüğe açık destek vermiyor. Görülüyor, eğer ABD yönetimi cuntacı generallere bu denli destek vermeseydi, onlar baskı ve terörü bu boyutlara vurduramaz, barış ve demokrasiyi savunan tüm güçlere bu denli saldırmayı göze alamazlardı.

ABD emperyalizminin amacı, Türkiye'yi Ortadoğu'da kendi çıkarları için kullanmaktır. Onlar cuntaya verdikleri destek karşılığında, topraklarımızdan kendi saldırgan çetveler için yararlanmak, Batı Avrupa'dan sonra Türkiye'ye de yeni nükleer füzelere yerleştirmek, Türkiye'yi yeni askerel paktlara sürüklemek CENTO'yu yeniden diriltmek istiyorlar. Ülkemizi nükleer bir savaşın hedef tahtasına çevirmek istiyorlar. Cuntanın ABD yönetiminin dümen suyundaki politikası bu tehlikeleri daha da artırıyor.

Demokrasinin ve barışın tüm savunucularını birleşmeye, Bülent Ecevit'in, 52 DİSK yöneticisinin, Barış Komitesi yöneticilerinin, tüm politik tutukluların derhal serbest bırakılması için seslerini yükseltmeye çağırıyoruz.

18 Nisan 1982

Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi'ne

Çok değerli yoldaşlar,

Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi aday üyesi ve «Barış ve Sosyalizm Sorunları» dergisi Baş Redaktörü Konstantin Ivanoviç Zarodov yoldaşın en verimli çağında aramızdan ayrılması nedeniyle duyduğunuz derin acıyı paylaşır, başsağlığı dileriz.

Konstantin Ivanoviç Zarodov yoldaş, Lenin'in partisinin seçkin bir savaşeri, dünya komünist hareketinin yılmaz bir savaşçısıydı. O, Marksizm-Leninizmin yüce ülkülerini yaymada yetenekli, ödün vermez ve inançlı bir komünistti. Zarodov yoldaş, uzun yıllar, dünyadaki gelişmelere, günümüzün sınıf savaşlarına, Marksizm-Leninizm ve proletarya enternasyonalizmi ilkelerine ışık tutan, dünya komünist hareketinin birliğinin güçlenmesine eşsiz katkılarda bulunan «Barış ve Sosyalizm Sorunları» dergisini yönetti. Zarodov yoldaş, her zaman Türkiye işçi sınıfının, halkımızın ulusal bağımsızlık, barış ve sosyalizm uğruna savaşımına özel bir ilgi gösterdi.

Türkiye Komünist Partisi, ülkemiz komünistleri, Konstantin Ivanoviç Zarodov yoldaşı her zaman büyük bir saygı ve sevgiyle anacaklardır.

*Komünist selamlarımızla
Türkiye Komünist Partisi
Merkez Komitesi
Genel Sekreteri
I. Bilen*

20 Nisan 1982

«Barış ve Sosyalizm Sorunları» dergisi redaksiyonuna

Değerli yoldaşlar,

Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi aday üyesi ve «Barış ve Sosyalizm Sorunları» dergisi Baş Redaktörü Konstantin İvanoviç Zarodov yoldaşın ani ölümü nedeniyle duyduğunuz derin acıyı paylaşıyor, başsağlığı dileriz.

Konstantin İvanoviç Zarodov yoldaş, Marksizm-Leninizmi, proletarya enternasyonalizmini yaymada seçkin bir savaşıydı. Uzun yıllar «Barış ve Sosyalizm Sorunları» dergisinin çalışmalarını yönetti. Derginin, uluslararası işçi hareketinin elinde üstün bir silah, Marksizm-Leninizm ilke ve ülkülerinin yaygınlaştırılmasında en iyi bir araç ve dünya komünist hareketinin birliğinin güçlendirilmesinde güçlü bir silah işlevini, en iyi yerine getirmesi için vargücüyle çalıştı. Türkiye Komünist Partisi Zarodov yoldaşla birlikte çalışmış olmaktan büyük bir onur duyuyor.

Türkiye komünistleri, Konstantin İvanoviç Zarodov yoldaşı, her zaman büyük bir sevgi ve saygıyla anacaktır.

*Türkiye Komünist Partisi
Merkez Komitesi
Genel Sekreteri
İ. Bilen*

20 Nisan 1982

Kıbrıs Emekçi Halkının İlerici Partisi AKEL'in XV. Kongresi'ne

Değerli yoldaşlar,

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi, Türkiye komünistleri ve ülkemiz işçi sınıfı adına, kardeş Kıbrıs Emekçi Halkının İlerici Partisi AKEL'in XV. Kongresi'ni yürekten selamlar, devrimci savaş selamlarını gönderir.

Yoldaşlar,

Kongreniz, ABD yönetiminin ve NATO egemen çevrelerinin gerginliği tırmandırma, sosyalist ülkelerle çatışma, silahlanmayı olağanüstü boyutlarda körükleme politikasına yöneldiği bir ortamda toplanıyor. «Sınırlı» bir nükleer savaş kazanabileceği düşünceye kapılan emperyalizmin en saldırgan çevreleri, bir yandan Batı Avrupa'ya yeni nükleer roketler yerleştirmeyi planlıyorlar. Öte yandan dünyanın çeşitli bölgelerinde, bu arada Doğu Akdeniz'deki askersel varlıklarını artırarak, bölge halklarını tehdit ediyorlar. Bu çılgınlık politikası, aynı zamanda Kıbrıs'ın bağımsızlığına, toprak bütünlüğüne, egemenliğine ve bağlantısızlığına yönelik tehlikeleri daha da artırıyor. Bu savaş kışkırtıcısı politika, Türkiye'deki gerici askersel diktatörlüğün her olanakla desteklenmesi, ülkemizi, bölgemizde ABD emperyalizminin ve NATO'nun çıkarları için barışa yönelik bir maşa olarak kullanma iştahlarını kabartıyor. Bu nedenle barışın korunması, yumuşamanın sürdürülmesi, silahsızlanma için ve Batı Avrupa'ya yeni Amerikan roketlerinin yerleştirilmesine karşı ortak savaşım, Türkiye ve Kıbrıs komünistlerini birleştiren güçlü bir etken oluyor. Bu savaşımında Sovyetler Birliği'nin, sosyalist ülkelerin Leninci barış politikası, bizim için en güçlü dayanak, en sağlam güvencedir.

Yoldaşlar,

Kongreniz, Kıbrıs emekçilerinin yaşam düzeyini yükseltmek, ülkenin demokratikleştirilmesi yönünde adımlar atmak gibi, önemli görevlerle karşı karşıya bulunuyor. Kuşkusuz bu görevlerin başarıyla çözümlenmesi, Kıbrıs sorununu barışçı ve hakça bir yoldan çözümüne sıkı sıkıya bağlıdır. Türkiye'deki gerici askersel diktatörlük, adadaki Türk askersel varlığını sürdürmekle kalmıyor, Amerikan politikası yönündeki yeni girişimleriyle Kıbrıs'ın geleceğini de tehdit ediyor. Türkiye Komünist Partisi, Rum-Türk, tüm Kıbrıs emekçilerinin, Kıbrıs'ın bağımsızlığını, toprak bütünlüğünü, egemenliğini ve bağlantısızlığını korumak yönündeki savaşımını vargüçüyle destekliyor. Birleşmiş Milletler kararlarının uygulanması, Birleşmiş Milletler gözetiminde ve yüksek düzeydeki anlaşmalar temelinde toplumlararası görüşmelerin sürdürülmesi ve Birleşmiş Milletler gözetiminde bir uluslararası konferansın toplanması için çalışmalara destek veriyor.

Yoldaşlar,

Türkiye'deki gelişmeleri çok yakından izliyorsunuz, Kıbrıs emekçileri, kardeş Kıbrıs halkı, bugün, sendikal ve politik örgütleri cuntanın ağır saldırılarına uğrayan Türkiye işçi sınıfıyla, ülkemizin barış ve demokrasi güçleriyle dayanışmayı yükseltiyorlar. Bu dayanışmamız nedeniyle sizlere en içten teşekkürlerimizi iletmek istiyoruz.

Türkiye Komünist Partisi ile kadreş AKEL arasındaki Marksizm-Leninizm ve proletarya enternasyonalizmi ilkeleri temeli üzerindeki savaş bağları, sürekli gelişip güçleniyor. Barış ve sosyalizm ülkeleri için savaşım, partilerimiz arasındaki dostluk ve işbirliğinin güçlenmesi için sağlam bir temel oluyor.

Kıbrıs Emekçi Halkının İlerici Partisi AKEL'in XV. Kongresi'ne en içten dilekelerimizi iletir, başarılar dileriz.

Yaşasın AKEL!

Yaşasın Marksizm-Leninizm!

Yaşasın proletarya enternasyonalizmi!

*Türkiye Komünist Partisi
Merkez Komitesi
Genel Sekreteri
İ. Bilen*

13 Mayıs 1982

İrlanda Komünist Partisi XVIII. Kongresi'ne

Değerli yoldaşlar,

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi, Türkiye komünistleri ve ülkemiz işçi sınıfı adına, kardeş İrlanda Komünist Partisi'nin XVIII. Kongresi'ne içten başarı dileklerini ve devrimci savaş selamlarını gönderir.

Kongreniz, Amerikan yönetiminin, NATO egemen çevrelerinin dünya çapında gerginliği tırmandırma, sosyalist ülkelerle çatışma ve silahlanmayı körükleme politikası izlediği bir dönemde toplanıyor. Bu arada İngiliz emperyalizmi, NATO elebaşları, tüm İrlanda'yı NATO'nun savaş makinesi içine sürüklemek yönündeki çabalarını yoğunlaştırıyorlar. Barışın savunulması, yumuşamanın korunması savaşımı, bugün, uluslararası planda geniş yığınları kucaklıyor. İrlanda halkının kendi yazgısını kendisinin belirlemesi, NATO'nun komplolarının boşa çıkartılması için savaşım veren İrlanda komünistleri, bu savaşımındaki sorumluluklarının bilincinde olarak, ön sırada yürüyorlar. Sovyetler Birliği başta, sosyalist ülkeler topluluğunun Leninci barış politikası, Sovyetler Birliği'nin üstüste açıklanan somut ve yapıcı barış önerileri, bu savaşımında, tüm barış güçlerinin en sağlam güvencesidir.

Kongreniz, İrlanda'nın her iki kesiminde de ekonomik bunalımın işsizlik ve enflasyonun geniş emekçi yığınların sırtına yük yapıldığı Kuzey İrlanda ekonomisinin İngiliz emperyalizmi tarafından aşındırıldığı bir ortamda toplanıyor. İrlanda Komünist Partisi, emekçilerin çıkarları için, İrlanda halkının çıkarları için tüm ilerici güçleri birliği çağırıyor.

Yoldaşlar,

Türkiye'deki gerici askersel diktatörlüğün saldırıları, en geniş barış ve demokrasi güçlerine, en başta işçi sınıfının politik ve sendikal örgütlerine yöneliyor. 52 DISK yöneticisi, salt sendikacılık yaptıkları için, idam isteğiyle yargılanıyor. TKP'ye karşı uydurma suçlamalarla üstüste davalar açılıyor. Barış Komitesi'nin seçkin üyeleri tutuklanıyor. Kürt halkı üzerindeki terör, olağanüstü boyutlara varırılıyor. Türkiye'de insan haklarının kabaca çiğnenmesini destekleyen Amerikan yönetimi, ülkemizi Yakın ve Ortadoğu'daki saldırgan planlarına ortak etme çabalarını yoğunlaştırıyor. Cunta yönetimi ile ABD arasında imzalanan yeni köleleştirici anlaşmalar, Sovyetler Birliği'ne, bölgemizdeki ulusal kurtuluş hareketine karşı karanlık emperyalist planların bir parçasıdır.

TKP, çetin koşullar altında, emperyalist dayatmaları boşa çıkartmak, NATO'ya bağımlılığa, yerli-yabancı tekellerin azgın sömürüsüne son vermek için, barış, ulusal bağımsızlık, demokrasi ve özgürlük için tüm ulu-

sal demokratik güçlerin tek cephesini örmek yolunda ardıcıl çaba gösteriyor.

Türkiye Komünist Partisi, kardeş İrlanda Komünist Partisi'yle Marksizm-Leninizm ve proletarya enternasyonalizmi ilkeleri temeli üzerinde gelişip pekişen bağlarla bağlıdır.

TKP, İrlanda Komünist Partisi'nin XVIII. Kongresi'nin, ortak davamız olan barış ve sosyalizm davasında yeni atılımlar için bir dönemeç olmasını diler.

Yaşasın İrlanda Komünist Partisi!

Yaşasın Marksizm-Leninizm!

Yaşasın proletarya enternasyonalizmi!

9 Mayıs 1982

*Türkiye Komünist Partisi
Merkez Komitesi
Genel Sekreteri
I. Bilen*

İÇİNDEKİLER

Sayfa

<i>Dinmuhamed Kunayev</i>	
Ulusların eşitlik ve birliğinin Leninci ilkeleri	401
<i>Harilaos Florakis</i>	
Demokratik dönüşümler üstüne görüşlerimiz	415
<i>Ho Şi Ban</i>	
Barış ve sosyalizm için 1 Mayıs dayanışması	428
<i>Jan Fojtik</i>	
İdeolojik çalışmanın güncel görevleri	435
xx: Sosyalizm: Ekonomik gelişme ve toplumsal ilerleme	448
<i>Viktor Afanasyev</i>	
Parti gazeteciliğinden çıkarılan bazı dersler	477
xx: Çalışma hakkı: İki sistemin gerçekleri	488

ÖZEL SAYFALAR

xx: TKP MK Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın 1 Mayıs işçi sınıfının uluslararası birlik, savaşım ve dayanışma günü nedeniyle «TKP'nin Sesi» radyosunda yaptığı konuşma	496
xx: CHP eski genel başkanı ve başbakan Bülent Ecevit'in yeniden tutuklanması üzerine TKP MK Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın yaptığı açıklama	498
xx: TKP MK Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın SBKP Merkez Komitesine mesajı	499
xx: TKP MK Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın «Barış ve Sosyalizm Sorunları» dergisi redaksiyonuna mesajı	500
xx: TKP MK Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın Kıbrıs Emekçi Halkının İlerici Partisi AKEL'in 15. Kongresine mesajı	501
xx: TKP MK Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın İrlanda Komünist Partisi 18. Kongresine mesajı	503